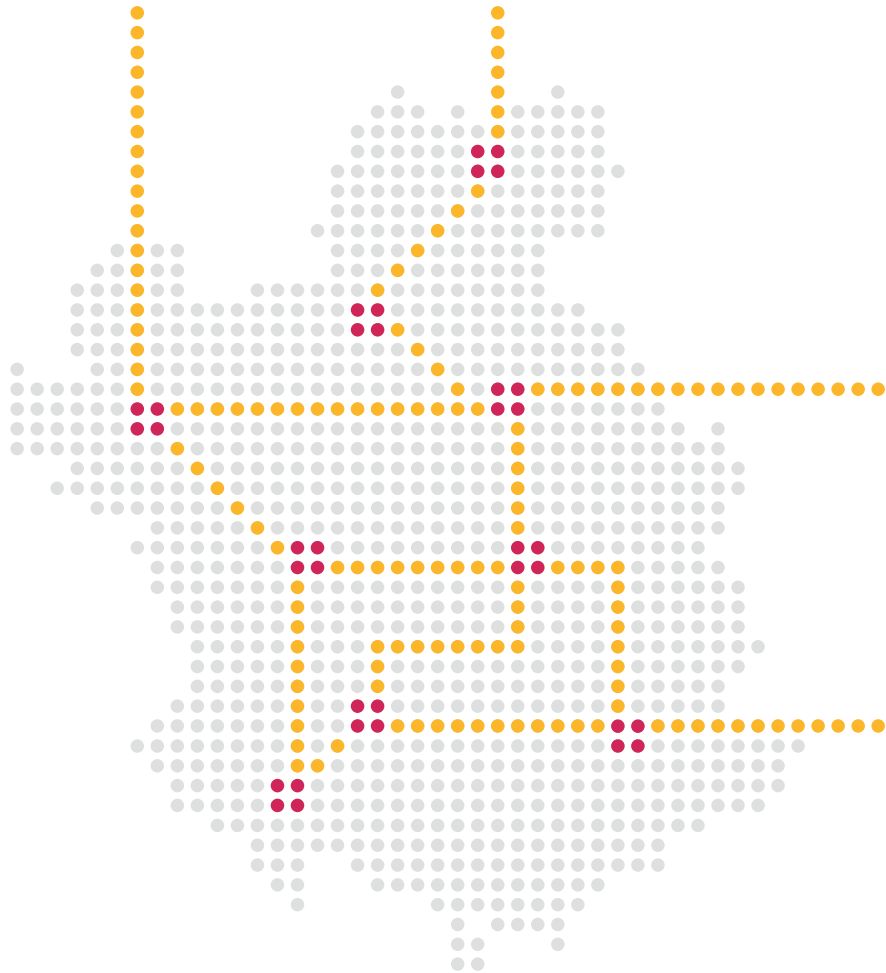

Protocol comarcal per a l'abordatge de la violència masclista

Protocol comarcal per a l'abordatge de la violència masclista

Amb el suport de:

**Protocol comarcal per a l'abordatge
de la violència masclista del Vallès Occidental**

Edita: Consell Comarcal del Vallès Occidental

Amb el suport de la Diputació de Barcelona

Primera edició: Terrassa, desembre de 2016

Tiratge: 200 exemplars

PROFESSIONALS QUE HAN PARTICIPAT EN L'ELABORACIÓ DEL PROTOCOL A TRAVÉS DE LA COMISSIÓ PER A L'ABORDATGE DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA

Nucli coordinador:

Judit Acosta Rion, Consell Comarcal del Vallès Occidental
Sonia Alcázar Cano, Consell Comarcal del Vallès Occidental
Clara Dachs Bernad, El Safareig
Mercè Martin, Oficina de les Dones i LGTBI,
Diputació de Barcelona
Laia Rosich Solé, El Safareig

Membres de la Comissió Comarcal per a l'abordatge de la violència masclista:

Pilar Argibay, Ajuntament de Badia del Vallès
David Bielsa, Policia Local de Sabadell
Judit Bonafont, Ajuntament de Matadepera
Rosa Botella, Ajuntament de Sant Cugat del Vallès
Anna Calsina, Ajuntament de Rubí
Marisol Caro, Ajuntament de Barberà del Vallès
Carmina Carreras, Ajuntament de Sabadell
Clara Casanovas, Institut Català de la Salut
Sílvia Cendra, Departament d'Ensenyament
Roser Cirici, Mútua de Terrassa
Maria José Chinchilla, Ajuntament de Barberà del V.
Merche Delgado, Ajuntament de Ripollet
Inés De Los Reyes, Ajuntament de Vacarisses
Estrella Escudero, Ajuntament de Sentmenat
Gladys Farran, Ajuntament de Sant Llorenç Savall
Amalia Fernández, Ajuntament de Terrassa
Maria Isabel Fernández, Ajuntament de Sabadell
Lucia Galindo, Mossos d'Esquadra
Isabel Gay, Policia Local de Sabadell
Pilar Garcia, Ajuntament de Matadepera
Jose Miguel Garcia Gallego, Il·lustre Col·legi d'Advocats de Sabadell
Sònia Garcia i Gil, Ajuntament de Vacarisses
Dolores Gómez, Institut de Medicina Forense
Anna Gómez, Ajuntament de Palau-solità i Plegamans
Núria Gómez, EAIA del Consell Comarcal del Vallès Occidental
Diana Guardiola, Ajuntament de Castellbisbal
Anna Guarido, Consorci Sanitari de Terrassa
Aina Grueso, Ajuntament de Sabadell
Aida Homs, EAIA del Consell Comarcal del Vallès Occidental
Susana Iborra, Creu Roja

Joan Jordán, Ajuntament de Sabadell
Anna Julià, Ajuntament de Vacarisses
Pepita Llonch, Policia Local de Sabadell
Maria Mena, Universitat Autònoma de Barcelona
Àngels Martínez, Ajuntament de Sentmenat
Désirée Martínez, Ajuntament de Montcada i Reixac
Pilar Mateo, Institut de Medicina Forense
Elisabet Minguell, Ajuntament de Castellar del Vallès
Daniela Narváez, Actua Vallès
Catalina Olid, Ajuntament de Montcada i Reixac
Mercè Pérez, Consorci Sanitari Parc Taulí
Annabel Planas, Àrea de Cooperació i Desenvolupament Local, Consell Comarcal Vallès Occidental
Elisabet Planas, Il·lustre Col·legi d'Advocats de Terrassa
Sílvia Quadra, Departament d'Ensenyament
Àngela Ramón, Col·legi d'Advocats de Sabadell
Montserrat Roca, Mútua de Terrassa
Gemma Rocés, Creu Roja
Ana Rodríguez, Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda
Soledad Rodríguez, Ajuntament de Sant Quirze del Vallès
Montserrat Rueda, Ajuntament de Sentmenat
Sarabel Ruíz, Ajuntament de Ripollet
Laura Sánchez, Actua Vallès
Marta Serra, Col·legi d'Advocats de Sabadell
Laura Serrano, Ajuntament de Palau-solità i Plegamans
Remei Soriano, Fiscalia de Terrassa i Rubí
Maria Jesus Tarragona, Ajuntament de Terrassa
Joana Termes, Ajuntament de Rubí
Dolors Toló, Ajuntament de Cerdanyola
Isabel Torres, Ajuntament de Polinyà
Adela Tost, Ajuntament de Viladecavalls
Aina Turu, Actua Vallès
Adela Vigil, Fiscalia de Rubí
Sònia Yària, Ajuntament de Vacarisses

ÍNDEX

PRESENTACIÓ INSTITUCIONAL	4
1. PROCÈS I OBJECTIUS DEL PROTOCOL	
1.1. PROCÈS D'ELABORACIÓ	6
1.2. DIAGNOSI PRÈVIA	8
1.2.1. Context geogràfic	8
1.2.2. Serveis Comarcals	8
1.2.3. Polítiques d'Igualtat	9
1.2.4. Treball comarcal, protocols i comissions	10
1.2.5. Estratègies de prevenció, detecció, atenció i recuperació	10
1.3. ESTRUCTURA DEL DOCUMENT	12
1.4. OBJECTIUS	13
2. LA VIOLÈNCIA MASCLISTA, COMPRESIÓ DE LA PROBLEMÀTICA	
2.1. CONCEPTUALITZACIÓ I FORMES DE LA PROBLEMÀTICA	14
2.1.1. FORMES IMPLÍCITES I EXPLÍCITES DE LA PROBLEMÀTICA	16
2.1.2. ÀMBITS ON ES DÓNA LA VIOLÈNCIA MASCLISTA	18
2.1.3. CONSEQÜÈNCIES DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA	20
2.2. MARC LEGAL	22
2.2.1. ÀMBIT INTERNACIONAL	22
2.2.2. ÀMBIT EUROPEU	22
2.2.3. ÀMBIT ESTATAL	22
2.2.4. ÀMBIT AUTONÒMIC	25
3. EL TREBALL EN XARXA I L'ABORDATGE COORDINAT	
3.1. LLEI, PROTOCOL MARC I CIRCUITS TERRITORIALS	30
3.2. EL CIRCUIT DEL VALLÈS OCCIDENTAL	31
4. EL MODEL D'INTERVENCIÓ	
4.1. PRINCIPIS D'INTERVENCIÓ	39
4.2. ESTÀNDARDS DE QUALITAT	36
4.3. NIVELLS EN ELS QUE S'HA DE REALITZAR LA INTERVENCIÓ	41
5. CIRCUIT GENÈRIC I RECOMANACIONS PER NIVELLS D'INTERVENCIÓ	
5.1. PREVENCIÓ	45
5.1.1. TEMES BÀSICS A ABORDAR EN LA PREVENCIÓ	45
5.1.2. ESTRATÈGIES METODOLÒGIQUES	46
5.1.3. LA PREVENCIÓ COM A ESTRATÈGIA	47
5.2. DETECCIÓ	48
5.2.1. RECOMANACIONS PER A LA DETECCIÓ	48

5.3. ATENCIÓ	50
5.3.1. DELIMITACIÓ DE L'URGÈNCIA	50
5.3.2. VALORACIÓ DE RISC	51
5.3.3. DOCUMENTACIÓ I INFORMES.....	52
5.3.4. COMISSIONS DE CAS I VINCULACIÓ ENTRE CIRCUITS.....	60
5.4. RECUPERACIÓ.....	62
5.4.1. RECOMANACIONS PER ALS ESPAIS DE RECUPERACIÓ	62
5.4.2. REPTES EN BASE A NECESSITATS DETECTADES.....	54
6. CIRCUIT PER A MUNICIPIS DE L'ÀREA BÀSICA	
6.1. INTERVENCIÓ PER PART DE L'EQUIP BÀSIC D'ATENCIÓ SOCIAL PRIMÀRIA	55
6.1.1. CIRCUIT EBASP	56
6.1.2. FASES DE LA INTERVENCIÓ	57
6.2. COSSOS DE SEURETAT.....	58
6.2.1. CIRCUIT.....	59
6.2.2. FASES DE LA INTERVENCIÓ	60
6.4.SIAD	62
6.4.1.CIRCUIT	62
6.4.2. FASES DE LA INTERVENCIÓ	63
6.5.SALUT.....	65
6.5.1.CIRCUIT	75
6.5.2. FASES DE LA INTERVENCIÓ	66
7. RECOMANACIONS PER ÀMBITS	
7.1. ÀMBIT DE PARELLA.....	68
7.2. ÀMBIT DE FAMÍLIA	77
7.3. ÀMBIT LABORAL: ASSETJAMENT SEXUAL I PER RAÓ DE SEXE.....	81
7.4. ÀMBIT COMUNITARI: MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA	86
7.5. ÀMBIT COMUNITARI: ASSETJAMENT I AGRESSIÓ SEXUAL.....	91
7.6. ÀMBIT COMUNITARI: MATRIMONIS FORÇATS	95
7.7. ÀMBIT COMUNITARI: TRATA AMB FINALITAT D'EXPLOTACIÓ SEXUAL.....	99
8. MAPA DE RECURSOS	103
9. ACRÒNIMS I GLOSSARI	104
10. BIBLIOGRAFIA	109
11. ANNEXOS	112

PRESENTACIÓ INSTITUCIONAL

Les diferents manifestacions de les violències masclistes constitueixen un atemptat contra els drets de les dones, que exigeix l'assumpció de responsabilitats en el seu abordatge per part de totes les Administracions públiques. El Consell Comarcal del Vallès Occidental no pot ni vol girar l'esquena a les xifres alarmants de dones ateses als jutjats de la comarca i als serveis que en tenen cura. L'any 2015 van presentar denúncia per violència de gènere als jutjats de la comarca 1737 dones i 2135 van ser ateses als diferents serveis que tenen cura d'aquesta problemàtica.

Al Vallès Occidental s'han aconseguit gran avenços en l'abordatge de la violència masclista. La comarca compta amb la **Comissió Comarcal per a l'Abordatge de la Violència Masclista**, amb representació de tots els àmbits professionals i municipis del territori. Una de les tasques d'aquesta comissió ha estat l'elaboració del present protocol, punt d'inici per continuar treballant en projectes comuns que necessiten del treball en xarxa, creant sinèrgies de treball col·laboratiu entre els agents socials de la comarca.

El **Protocol comarcal per l'abordatge de la violència masclista** té com a finalitat posar a disposició del conjunt de professionals, una eina de referència per abordar el fenomen de la violència masclista de la manera més àgil i eficaç possible, sota una lògica comarcal compartida, recollint l'experiència dels municipis amb una llarga i reconeguda trajectòria en la lluita contra aquesta xacra, proposant circuits d'atenció bàsica per a les localitats que disposen de recursos escassos i donant a conèixer els materials i recursos disponibles al territori.

Aquest protocol i altres accions desenvolupades a la comarca parteixen del convenciment que compartim objectius però també del reconeixement de les diversitats de cada municipi i cada realitat. És amb aquesta intenció que assolim el compromís de mantenir viu el protocol amb la consolidació de la Comissió com a òrgan de seguiment del mateix i com a espai per a sumar forces en l'assumpció de nous reptes compartits.

Entre aquests reptes de futur hi ha el treball des de la perspectiva d'altres formes i àmbits de violència masclista -assetjament sexual, per raó de gènere i laboral, trata, matrimonis forçats, mutilació genital, etc.-, l'ampliació de la detecció, atenció i recuperació de totes les persones afectades, com són els fills i filles de la dones en situació de violència; disposar d'un circuit de cases d'acollida serveis d'atenció i acolliment d'urgències amb àmplia distribució al territori i el mapa web de recursos.

Des d'aquestes línies volem agrair l'esforç i dedicació que el conjunt de professionals han posat en l'elaboració d'aquest protocol i que continuen treballant per poder avançar en la igualtat de drets de les dones.

Ignasi Giménez
President del Consell Comarcal

Pol Altayó
President de la Com. Inf. Benestar Social,
Educació i Qualitat de Vida

1. PROCÈS I OBJECTIUS DEL PROTOCOL

1.1. PROCÈS D'ELABORACIÓ

La nostra comarca compta amb una llarga trajectòria en la lluita contra la violència masclista que ha anat de manera paral·lela amb el marc legislatiu autonòmic i estatal. Així doncs, alguns dels seus municipis han desenvolupat actuacions capdavanteres en aquest àmbit. Tanmateix, tot allò aconseguit des de les administracions públiques és el reflex d'una important conscienciació ciutadana, materialitzada en potents entitats que han posat a l'agenda pública les reivindicacions dels drets de les dones.

Aquest ha estat el context favorable que ha beneficiat l'impuls, des del Consell Comarcal, de la **Comissió tècnica comarcal per a l'abordatge de la violència masclista**. El punt de partida escollit va ser la presentació d'una diagnosi en relació als circuits i l'atenció al Vallès Occidental, realitzada per la consultoria El Safareig, amb el suport econòmic de la Diputació de Barcelona. Aquesta mateixa consultoria ha continuat col·laborant en la dinamització de la comissió i l'elaboració del protocol.

La comissió es va constituir el 4 de novembre de 2015, amb la voluntat de crear un espai de treball conjunt útil per afrontar els reptes que com a comarca planteja la violència masclista. Les 13 sessions realitzades fins a l'aprovació del protocol han servit per intercanviar experiències i eines, per analitzar necessitats comunes i per plantejar nous projectes que responguin a aquestes. Tots aquests elements han permès l'elaboració del present document i, per tant, és fruit del treball en xarxa dels diferents àmbits i municipis de la comarca del Vallès Occidental. Tots ells amb una experiència i un saber pràctic molt remarcable en els diferents nivells d'intervenció: prevenció, detecció, atenció i recuperació.

En relació al nivell de prevenció, no s'ha d'obviar el que ja constitueix un consens entre totes les reflexions sobre la violència vers les dones: que aquesta és la punta de l'iceberg d'una cultura que encara es basa en un model patriarcal. En aquest sentit, la comarca compta amb un llarg recorregut en la lluita pels drets de les dones. S'han de destacar els **tallers de coeducació** que es

realitzen entre la població més jove i el [concurs Piula](#) organitzat pel Consell Comarcal del Vallès Occidental per sensibilitzar sobre la violència masclista. Al mateix temps, la majoria dels municipis de la comarca compten amb Plans de Polítiques de Gènere i el 21 de juliol de 2016 el Ple del Consell Comarcal va aprovar el [II Pla de polítiques de dones per als municipis de l'ABSS](#) (àrea bàsica de serveis socials) de la comarca. Tota aquesta experiència ha servit per posar en comú les estratègies més recomanables en els projectes de prevenció.

També s'han compartit eines i estudis per a una òptima tasca de detecció gràcies a professionals dels Serveis d'informació i atenció a la dona (SIADs) amb una alta especialització. Aquest debat també s'ha nodrit de la informació exposada a les sessions per part dels Grups d'atenció a la víctima (GAV), els serveis de salut de la comarca i del Departament d'Ensenyament de la Generalitat.

Al nivell de l'atenció, dins l'àmbit jurídic, han estat claus les aportacions referents als procediments legals i l'assistència lletrada, per part dels col·legis d'advocats, de la Fiscalia i de l'Institut de Medicina Forense.

Continuant en l'atenció i fent referència a la recuperació psicosocial, s'ha pogut arribar a consensos sobre els circuits a seguir i estàndards per millorar la qualitat, aprofitant el llarg recorregut dels Serveis Socials i SIADs de la comarca en l'atenció a situacions de violència masclista. A més, aquests últims ofereixen serveis que van molt més enllà de l'atenció pròpia d'un SIAD, oferint un acompanyament integral al procés de recuperació de la dona que pateix o ha patit violència, i fent-lo extensiu, en diversos municipis, a l'atenció als seus fills i filles.

Aquesta visió integral es completa amb la participació de l'Equip d'infància i l'adolescència (EAIA) i l'àrea de Desenvolupament econòmic local (ADEL) del Consell Comarcal.

Finalment, la comissió ha comptat també amb la participació d'entitats ja històriques de la comarca que han contribuït a millorar l'atenció a les dones víctimes de violència masclista, tant per la prestació de serveis com pel coneixement que dona la seva proximitat a la ciutadania. En aquest sentit, Creu Roja ha aportat la seva experiència en la gestió dels punts de trobada i de la teleassistència mòbil per a les víctimes de violència de gènere. Actua Vallès, per la seva part, ha permès obrir la mirada sobre la violència masclista cap a les dones que realitzen treball sexual, que sovint queden invisibilitzades en el tractament d'aquesta problemàtica.

Un cop aprovat aquest protocol, resta treballar per assolir altres objectius que ja s'han consensuat en el sí de la comissió. És amb aquesta finalitat que la comissió romandrà com a òrgan de seguiment del protocol, per tal de sotmetre'l a una avaluació contínua i garantir que respon a les necessitats que planteja l'abordatge de la violència masclista.

1.2. DIAGNOSI PRÈVIA

Aquest apartat recull, en forma de síntesi, els principals resultats de l'informe diagnòstic¹, elaborat durant el 2015, sobre protocols, circuits i recursos comarcals. La diagnòstic es va presentar a l'inici del treball de la comissió, per disposar d'un punt de partida i del coneixement de la realitat del moment, posant en valor la tasca realitzada durant anys pels municipis en l'abordatge de la violència masclista. Aquesta diagnòstic prèvia, va permetre consensuar la necessitat d'elaborar un protocol compartit i va possibilitar la creació d'una xarxa de treball que té entre les seves finalitats crear espais i eines amb lògica compartida en la lluita contra la violència masclista, reconeixent les diversitats i sumant reptes comuns.

1.2.1. CONTEXT GEOGRÀFIC

El Vallès Occidental és una comarca de Catalunya formada per 23 municipis, essencialment urbans, en la qual es concentren 900.661 habitants² en una elevada densitat de població equivalent a 1.544,5 habitants per km², molt superior a la mitjana catalana que se situa en 233,8 habitants per km². Cal tenir present una certa singularitat en el número d'habitants per m² i és que trobarem una gran disparitat, convivint municipis de densitat poblacional molt elevada i municipis més rurals de la serralada prelitoral.

1.2.2. SERVEIS COMARCALS

La comarca aglutina diversos **serveis comarcals**. **En l'àmbit judicial**, el Vallès Occidental es divideix en 4 partits judicials: Sabadell, Terrassa, Rubí i Cerdanyola del Vallès i té 3 serveis tècnics de punts de trobada; Sabadell, Terrassa i Rubí. El partit judicial de Cerdanyola del Vallès no compta amb cap punt de trobada. Aquesta ha estat una reclamació des de fa anys. En referència a la derivació als punts de trobada, l'Equip d'Atenció a la Infància (EAIA) ho fa en aproximadament el 10% dels casos. Justícia és qui deriva més sovint, aproximadament 90% dels casos, dels quals el 50% a través del jutjat de família i el 50% a través dels jutjats de violència sobre la dona. El SIAD no realitza derivacions, tot i que la llei ho contempla, potser perquè no hi ha acord entre les parts quan s'intervé des d'aquest servei i aquest acord és un requisit per a la derivació. La comarca també compta amb dos col·legis d'advocats, un a Sabadell i l'altre a Terrassa.

En l'àmbit de la seguretat ciutadana, el Vallès Occidental se situa a la Regió Policial Metropolitana Nord (RPMN) de Policia de la Generalitat de Catalunya – Mossos d'Esquadra. En violències masclistes tenen competències totes les Oficines d'Atenció a la Ciutadania (OAC), els Grups d'Atenció a la Víctima (GAV) i les Oficines de Relacions amb la Comunitat (ORC). Tenen

¹ L'INFORME DIAGNOSI per a l'abordatge integral de la violència masclista al Vallès Occidental es pot consultar al web del Consell Comarcal.

² IDESCAT a 1 de gener de 2015.

protocols per actuacions específiques, com ara en casos de Matrimonis Forçats i Trata amb finalitat d'exploració sexual. Les ORC se'n carreguen de la detecció i prevenció i els GAV del seguiment i protecció. En el cas del Vallès Occidental, tenen GAV 14 municipis.

Pel què fa a la Policia Local, tots els municipis de la comarca excepte Gallifa, Ullastrell, Rellinars i Sant Llorenç Savall, compten amb cossos de seguretat locals i en concret 14 municipis tenen policia de referència i/o especialitzada en violència masclista.

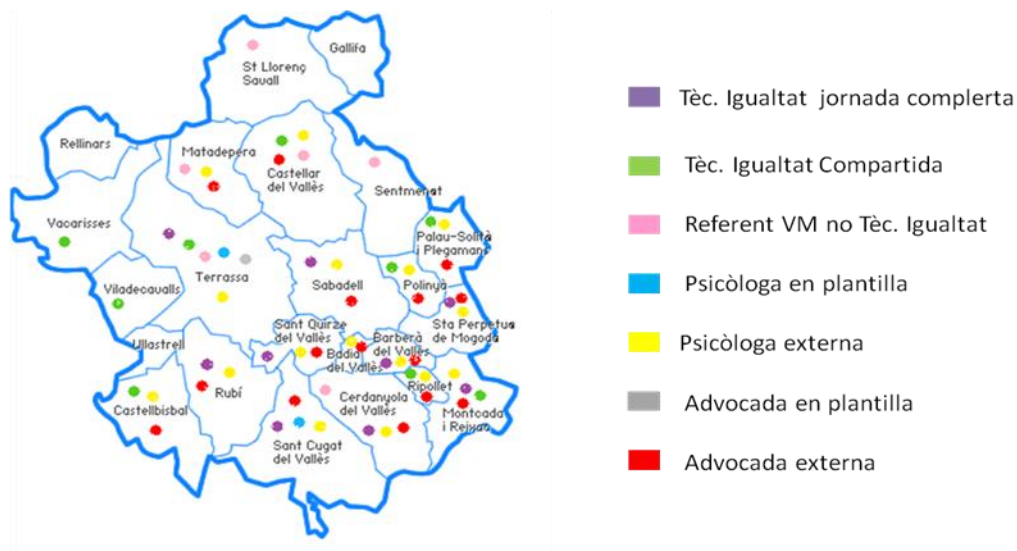
En l'àmbit de la salut, els serveis proveïdors són l'Institut Català de la Salut (ICS), l'Hospital Universitari Mútua de Terrassa, el Consoci Sanitari de Terrassa, el Parc Taulí Consorci Sanitari i l'Hospital de Sant Joan de Déu, que disposen de protocols específics d'actuació.

1.2.3. POLÍTIQUES D'IGUALTAT

El treball en favor de la igualtat de gènere des dels governs locals del Vallès Occidental és avui una realitat. El Vallès Occidental és una comarca amb molts recursos i serveis que treballen, en funció de la realitat municipal, amb metodologies i estratègies diverses.

Més de la meitat de poblacions de la comarca tenen **regidoria** específica en matèria de polítiques de gènere, 14 municipis han introduït al seu organigrama municipal una regidoria específica i una gran part, en concret 12, disposen de **Pla d'igualtat municipal** vigent.

Si parlem dels **recursos personals i tècnics** ens trobem amb realitats molt diverses, com es pot observar al següent gràfic:

Es pot observar que, bona part dels municipis de més de 20.000 habitants, disposen d'un/-a tècnic/-a a jornada completa, però la resta de serveis del SIAD (assessorament jurídic i atenció psicològica), en gran mesura són contractacions externes. Destacar a més que, per als municipis que no compten amb els serveis propis d'uns SIAD, existeix un conveni de col·laboració entre el Consell Comarcal del Vallès Occidental i els ajuntaments de Terrassa i Sabadell per tal de donar cobertura a aquesta necessitat.

Si atenem als recursos econòmics que sustenten les polítiques d'igualtat municipals, cal destacar que 15 municipis disposen de pressupost propi, 21 reben subvenció de la Diputació de Barcelona i tots els major de 20.000 habitants i el Consell Comarcal compten amb el Contracte Programa de l'Institut Català de les Dones (ICD) adscrit a la Generalitat de Catalunya.

1.2.4. TREBALL COMARCAL, PROTOCOLS I COMISSIONS

El **treball comarcal, els protocols i les comissions de treball** són eines essencials per al treball interdisciplinar que requereix l'abordatge de les violències masclistes. A la comarca del Vallès Occidental, abans de la constitució de la comissió tècnica comarcal per a l'abordatge de la violència masclista, la meitat dels municipis ja havien realitzat treball intracomarcal o intermunicipal. Entenent com a treball intercomarcal la relació amb el Consell Comarcal pel què fa a convenis i per la gestió de serveis i projectes diversos i com a treball intermunicipal, la relació entre 2 o més municipis mitjançant convenis per compartir recursos o serveis.

A banda dels convenis per a l'atenció esmentats anteriorment, trobem que els municipis de Rubí, Castellbisbal i Sant Cugat tenen un conveni per compartir allotjament d'urgència i punt de trobada.

De la diagnosi prèvia a aquest document s'extreu que la majoria de municipis de més de 20.000 habitants compten amb protocol local. Entre la resta de municipis es troben diverses situacions: Sant Quirze del Vallès disposa de protocol actualitzat i altres poblacions estan en procés d'actualització o d'elaboració. Finalment, no es disposa de cap protocol ni circuit, majoritàriament als municipis amb menys habitants.

Respecte als protocols específics per altres formes de violència com mutilació genital femenina, assetjament sexual a l'àmbit laboral i atenció a la diversitat sexual; aquesta és una realitat poc extesa als municipis de la comarca, atès que només són 4 els municipis de la comarca que disposen d'aquest tipus d'eina.

1.2.5. ESTRATÈGIES DE PREVENCIÓ, DETECCIÓ, ATENCIÓ I RECUPERACIÓ

Si parlem de l'abordatge integral de la violència masclista (prevenció, detecció, atenció i recuperació) cal ressaltar la llarga trajectòria de treball al sí de la comarca.

En **prevenció** veiem que la gran majoria de municipis programen tallers dirigits a l'alumnat i al professorat dels diversos centre educatius. A més, molts es coordinen amb altres àrees municipals i entitats ciutadanes per tal d'elaborar estratègies de prevenció.

En referència a la **sensibilització** observem que la majoria d'actes giren entorn el 25 de Novembre, Dia Internacional per a l'Eliminació de la Violència vers les Dones tot i que alguns municipis programen accions de sensibilització durant tot l'any. Algunes de les accions es realitzen a través dels mitjans de comunicació.

L'estratègia de **detecció** més utilitzada és la formació especialitzada a professionals, seguit del treball continuat amb indicadors per a la detecció. Algunes d'aquestes estratègies inclouen a altres serveis. Cal esmentar altres vies de millora de la detecció, tot i que de manera minoritària, a través de la utilització d'eines de valoració de risc i de l'anàlisi de dades.

Les fórmules per oferir **atenció** en violència masclista a la comarca són diverses. Hi ha 11 Serveis d'informació i atenció a les dones (SIADs) al Vallès Occidental i tots compten amb servei de primera acollida, atenció psicològica i assessorament jurídic. Tanmateix, alguns disposen de projectes en l'àmbit laboral, altres d'atenció LGTBI+ i cercant una resposta integrativa, altres incorporen serveis específics com l'atenció psicològica especialitzada en violència masclista a filles i fills. L'atenció psicològica a fills/-es es duu a terme de forma directa a 5 poblacions de de la comarca i a 5 més a través del conveni entre el Consell Comarcal i l'ajuntament de Sabadell pel què fa als municipis del seu partit judicial. A 9 municipis es fa atenció a fills i filles des de l'àrea social i no té especialització en violència masclista.

Per altra banda, a 4 poblacions es realitza atenció en LGTBI+, entre les quals s'hi compta Terrassa, que també ofereix aquest servei i l'atenció en projectes de l'àmbit laboral per als municipis adscrit al seu partit judicial, a través de conveni amb el Consell Comarcal.

Si atenem als **serveis d'urgència** veiem que en molts casos els ajuntaments no tenen pis o servei d'acollida d'urgència propi. En concret hi ha un únic municipi que té un servei d'acollida d'urgència especialitzat, hi ha 3 municipis que comparteixen pis d'urgències també de tipus especialitzat, un municipi que té pis d'urgència especialitzat però conveniat amb una entitat i 2 municipis que tenen pis d'urgència però no especialitzat en violència masclista (un d'ells conveniat amb una entitat).

Els àmbits de la violència masclista més atesos en els diversos ajuntaments són el de la parella i el familiar. En menor mesura s'atenen casos de l'àmbit laboral i l'àmbit menys atès, amb diferència, és el social i comunitari.

Les estratègies per a la recuperació més utilitzades són les d'atenció psicològica per a la recuperació a mig i llarg termini, seguidament de la derivació de les dones a altres serveis de recuperació a mig i llarg termini, ja que el propi servei no ho contempla. Els grups terapèutics també són una estratègia de recuperació, tot i que menys utilitzada.

1.3. ESTRUCTURA DEL DOCUMENT

La realitat comarcal en l'abordatge de les violències masclistes, tal i com es pot observar en la diagnosi, és molt diversa. A la comarca conviuen per una banda; municipis amb una estructura molt consolidada composta per diferents serveis i entitats que treballen en xarxa, i per altra banda; municipis, bàsicament els de mida més petita, que treballen de forma coordinada a través de l'àrea bàsica de serveis socials (ABSS) del Vallès Occidental amb el Consell Comarcal i que en la seva majoria han treballat la violència masclista des d'aquests serveis.

En ambdós casos però s'han detectat necessitats conjuntes que donen sentit a la necessitat d'un protocol coordinat. Es comparteix la dificultat que suposa l'elaboració de polítiques i serveis, sovint dutes molt en solitari, i es valora molt positivament poder establir espais conjunts de coordinació per a:

- Crear una xarxa estable de creació de saber i intercanvi.
- Optimitzar i compartir recursos.
- Definir models d'intervenció i estratègies.
- Treballar pel reconeixement i la visibilització de les polítiques al de dones o igualtat.

Per aquest motiu, el document s'ha estructurat en tres parts: la **primera de caire genèric**, aplicable per a tots els municipis i el Consell Comarcal, fa referència al marc teòric, legal, l'establiment d'estructures de coordinació i el plantejament d'un circuit general amb recomanacions aplicables per tots els municipis. La **segona part, específica per als municipis de l'ABSS** del Vallès Occidental i que per les seves dimensions (menys de 20.000 habitants) han de generar una lògica de recursos compartida conjuntament amb el Consell Comarcal. I la **tercera part engloba recomanacions i recursos per àmbits** (parella, família, assetjament, MGF, matrimonis forçats i trata amb finalitat d'explotació), que permetran, quan es consideri necessari, desenvolupar circuits als annexes del document, sempre segons acord i valoració de la comissió. En aquest apartat, també es detallen els continguts del **mapa de recursos** per a millorar el coneixement entre serveis i la seva coordinació, que tindrà un aplicatiu a la pàgina web del Consell Comarcal.

1.4. OBJECTIUS

1.4.1. OBJECTIUS GENERALS

- Dotar a la comarca del Vallès Occidental d'un instrument compartit i consensuat que permeti millorar l'atenció a les dones i les seves filles i fills que es troben en situació de violència masclista.
- Facilitar la intervenció coordinada i el treball en xarxa des de la proximitat i el coneixement.

1.4.2. OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Consensuar circuits d'atenció clars en relació a la violència masclista en diferents àmbits
- Contribuir a la formació de professionals implicats en l'abordatge de la violència masclista.
- Posar a l'abast del conjunt de professionals un mapa de recursos territorial.
- Fomentar una comprensió i una aproximació comunes al fenomen de la violència masclista per part dels diversos agents interdisciplinaris, tot generant un discurs compartit i un model comú d'intervenció .
- Implicar activament totes les institucions, organismes i agents socials del territori rellevants per a l'abordatge actiu de la violència masclista.
- Establir els mecanismes de coordinació i cooperació que permetin desplegar actuacions conjuntes i eficaces per part dels diversos organismes i agents socials implicats.
- Generar un espai de treball en xarxa que ajudi els serveis a dur terme una millor atenció professional, efectuant de manera compartida i amb l'anàlisi necessari les reclamacions oportunes de necessitats municipals o comarcals.
- Evitar la victimització secundària de les dones en situació de violència masclista i els seus fills i filles.
- Difondre el protocol entre els/les diferents agents de la comarca (càrrecs electes, personal tècnic, entitats i societat civil).

2. LA VIOLÈNCIA MASCLISTA, COMPREENSIÓ DE LA PROBLEMÀTICA

2.1 CONCEPTUALITZACIÓ I FORMES

Tradicionalment, els rols que han de desenvolupar dones i homes en la majoria de societats del món estan clarament diversificats, però no han estat igualment valorats. L'establiment d'aquests rols fa que cadascuna de les persones integrants d'una societat determinada interioritzi els que ha d'assolir, d'acord amb les expectatives que confirmen la seva acceptació pel sistema. En aquestes assignacions, les dones reben determinades demandes socials i personals com auto sacrifici, docilitat, viure en relació a altres persones amb entrega afectiva i del propi temps, etc. Però aquestes demandes van acompanyades de poc valor social en termes de prestigi o d'assoliment econòmic, quan, d'altra banda, configuren, majoritàriament, una tasca civilitzadora i de cura imprescindible de la vida humana. El manteniment o la transgressió dels papers assignats estan puntualment premiats o castigats, de manera que transgredir-los té un cost que pot anar des de la discriminació, la crítica i desvalorització fins a l'estigma social. Aquest "cost" d'allunyar-se dels patrons assignats s'anomena «**violència simbòlica**», és a dir, un maltractament soterrat i molts cops intangible, però que constitueix la base i la legitimació per a la utilització d'altres formes més evidents de violència.

Les diverses formes de violència, malgrat la resistència de les dones, han estat negades fins fa poc com a problema social. Han estat els moviments de dones i de defensa dels drets humans que varen dur a terme estratègies per visibilitzar aquesta greu problemàtica social. Les aportacions proporcionades pels estudis de gènere, que introduïren aquest concepte en l'anàlisi de les causes de la violència, van ajudar a evidenciar que aquesta violència tenia uns orígens i uns objectius clars: impedir el ple desenvolupament de l'autonomia femenina i, per tant, de les societats. I efectivament, en els darrers vint o trenta anys en la nostra societat, les vides femenines van deixant de ser un destí per ser empeses a mans de les pròpies interessades.

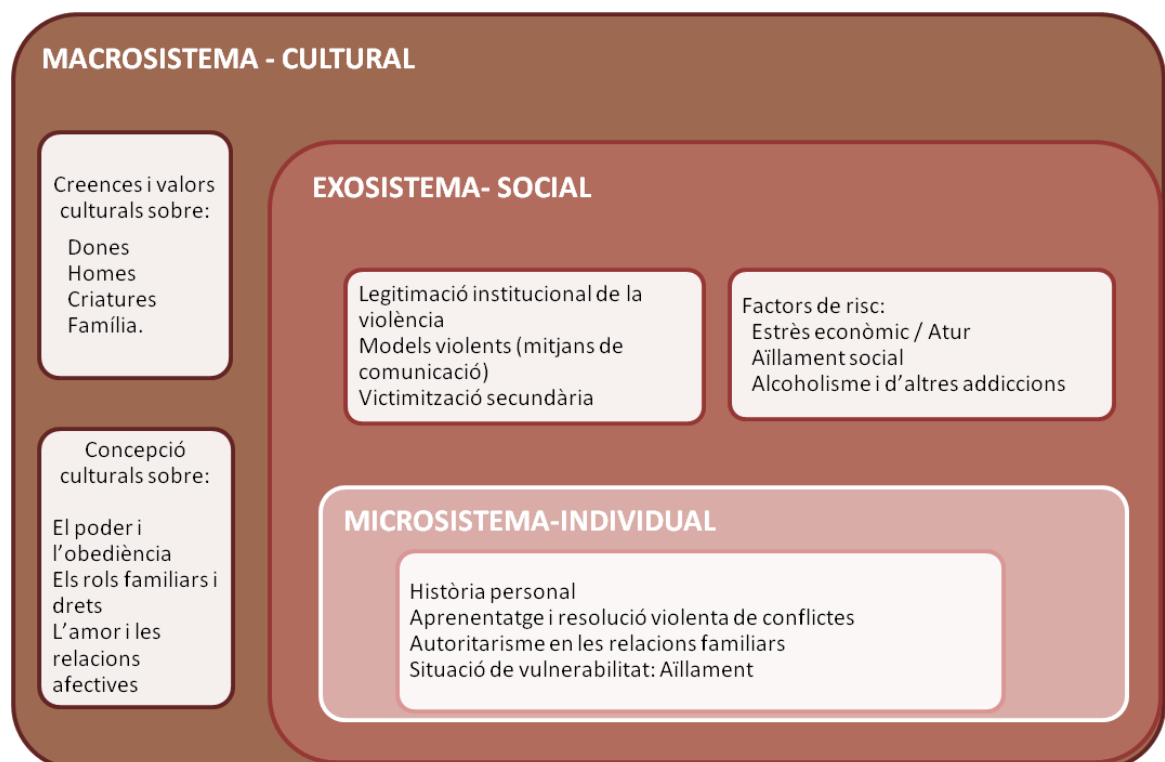
Malgrat això, **moltes dones i també moltes nenes i nens es troben en situacions de violència masclista al llarg del seu cicle vital.**

Es defineix la violència masclista com: “la violència que s’exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d’un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l’àmbit públic com en el privat”³.

Es considera que el model d’anàlisi ecològica (Ferreira, 1992) aplicat a aquesta problemàtica permet entendre-la i actuar en els àmbits en el que es produeix:

Macrosistema - Cultural, desarticulant els diferents paradigmes i sistemes de creences que han legitimat i perpetuat la violència, l’ús del poder econòmic i polític, la utilització de la violència i de les armes com a instruments per a la imposició i la resolució de conflictes.

Exosistema - Social, actuant contra els dispositius que legitimen la utilització d’aquesta violència a través de la impunitat dels que l’exerceixen individualment, però també contra els sistemes que la perpetuen a través de productes culturals difosos pels mitjans de comunicació, així com contra la tolerància social que provoca, entre altres coses, que les dones que es troben en situacions de violència no disposin del recolzament que es mereixen.

Microsistema - Individual, en tant que si es facilita l’atenció social i terapèutica necessària per a la recuperació de cada dona, no només s’incideix en el seu procés individual de recuperació de

³Llei 5/2008, de 24 d’abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista a Catalunya.

les seqüeles de la violència, sinó que es realitza una prevenció de nous abusos en altres àrees de la seva vida (laboral, econòmica, social). A més, és important tenir en compte que treballar individualment amb cada dona té efectes directes en els infants que tingui o pugui tenir al seu càrrec, en la mesura que qüestiona models de relació afectius i socials basats en la jerarquia i el domini, tot potenciant, aspectes relacionats amb la tolerància i el respecte mutu.

2.1.1 FORMES IMPLÍCITES I EXPLÍCITES DE LA PROBLEMÀTICA

La violència masclista pot manifestar-se a través de formes ben diferents, com a conseqüència del caràcter universal i múltiple que pot prendre l'exercici de dominació, poder i control dels homes sobre les dones. Amb tot, és important tenir presents les principals formes de violència per poder-les identificar correctament.

FORMES IMPLÍCITES DE VIOLÈNCIA VERS LES DONES

Violència estructural

- Fa referència a les barreres intangibles i invisibles que impedeixen l'accés de les dones als drets bàsics. Aquests obstacles es troben arrelats i es reproduïxen diàriament en el si del mateix teixit social, com, per exemple, les diferències de poder i les relacions i estructures de poder que generen i legitimen la desigualtat que mantenen les dones en una posició de subordinació en els centres educatius, de treball o espais de decisió.

Violència simbòlica

- Fa referència als mecanismes d'educació i socialització de la cultura patriarcal, pels quals les dones deixen de ser visibles a través de la història, la cultura, la literatura, la publicitat, etc., mentre que es reproduïxen els estereotips i rols considerats tradicionalment com a femenins. D'aquesta manera, es perpetuen els estereotips dels models de masculinitat i feminitat tradicionals, i es manté la posició de dominació dels homes sobre les dones.

Violència institucional

- Es manifesta quan les institucions (educatives, legislatives, judicials, etc.) no desenvolupen polítiques d'igualtat d'oportunitats o les desenvolupen de manera insuficient, quan no s'implementen programes de prevenció de la violència, quan es permet la violència i/o no es protegeixen les dones que la pateixen, etc. En aquest sentit, el fet de desatendre aquestes problemàtiques és un exercici de violència per part de les mateixes institucions.

Els quadres recullen les principals formes de violència contra les dones acceptades per la normativa internacional, europea, estatal i per la literatura especialitzada. En una primera aproximació, és convenient diferenciar les formes de violència implícites i explícites. Les primeres es tradueixen en desigualtats estructurals i abusos de poder d'ordre simbòlic, sovint intangibles, les segones en canvi, es tradueixen en abusos que tenen lloc en àmbits concrets i en el marc de

les relacions personals, sobretot en el de les relacions afectivo-sexuals (Generalitat de Catalunya, 2013).

FORMES EXPLÍCITES DE VIOLÈNCIA VERS LES DONES

Violència física

• Comprèn qualsevol acte de força contra el cos d'una dona, així com qualsevol omissió de socors, intencionals o negligents, amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany. Sol consistir en agressions físiques, com ara donar cops, pegar, tallar, punxar, cremar, també pot incloure la negació d'auxili, la negació d'assistència mèdica en cas de necessitat, així com la negació d'aliments o d'accés a medicines, conducció temerària, exposició a baixes temperatures per la negació de calefacció, negació d'un llit pel descans, etc. En aquesta forma de violència es presenten ocasions de màxim risc per a les dones, en les quals pot perillar la seva integritat física i podrien patir risc de mort.

Violència psicològica

• Comprèn tota conducta o omissió intencional que produeixi en una dona una desvaloració o un patiment, per mitjà d'amenaques, d'humiliació, de vexacions, d'exigència, d'obediència o submissió, de coerció verbal, d'insults, d'aïllament o qualsevol altra limitació del seu àmbit de llibertat. Aquesta forma de violència també pot tenir altres expressions, com ara el fet de desacreditar les creences religioses o personals d'una dona pel fet de ser dona (violència espiritual), o el fet de destruir un entorn, colpejar i trencar objectes, amagar i trencar els objectes de treball o d'estudi de la dona, no respectar el seu correu, llençar les seves coses al carrer, impedir el seu descans, maltractar les seves mascotes, etc. (violència ambiental). El control, l'aïllament social i la restricció de les relacions, etc., també són una característica d'aquesta forma de violència (violència social).

Violència sexual i abusos sexuals

• Comprèn qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu.

Violència econòmica

• Consisteix en la privació intencionada i no justificada de recursos per al benestar físic o psicològic d'una dona i, si escau, de llurs filles o fills, i en la limitació en la disposició dels recursos propis o compartits en l'àmbit familiar o de parella.

Violència ambiental

- Consisteix en atemptar contra objectes o pertinences d'una dona, amb el resultat de fer-la patir, podrien ser, la destrucció d'objectes personals, amagar pertinences de la dona, matar animals domèstics, etc.

2.1.2 ÀMBITS ON ES DÓNA LA VIOLÈNCIA MASCLISTA

De la mateixa manera, la violència masclista també pot donar-se en contextos i àmbits ben diferents. És important tenir presents els diversos àmbits en els quals pot tenir lloc aquest tipus de violència més enllà del de la parella, que és el que acostuma a ser més visible, atès que és l'àmbit socialment més conegut i amb el qual s'ha pres més consciència sobre el fenomen.

Aquests àmbits són (Generalitat de Catalunya, 2013):

VIOLÈNCIA EN L'ÀMBIT DE LA PARELLA

Consisteix en la violència física, sexual, psicològica o econòmica exercida contra una dona i perpetrada per l'home que n'és o n'ha estat el cònjuge o per la persona que hi té o hi ha tingut relacions similars d'afectivitat.

VIOLÈNCIA EN L'ÀMBIT FAMILIAR

Consisteix en la violència física, sexual, psicològica o econòmica exercida contra les dones i les menors d'edat en el si de la família i perpetrada per membres de la mateixa família, en el marc de les relacions afectives i dels lligams de l'entorn familiar. No s'hi inclou la violència exercida en l'àmbit de la parella, definida en l'apartat primer.

VIOLÈNCIA EN L'ÀMBIT LABORAL

Consisteix en la violència física, sexual o psicològica que es pot produir en el centre de treball i durant la jornada laboral, o fora del centre de treball i de l'horari laboral si té relació amb la feina, i que pot adoptar dues tipologies:

Assetjament per raó de sexe

El constitueix un comportament no desitjat relacionat amb el sexe d'una persona en relació amb l'accés al treball remunerat, la promoció en el lloc de treball, l'ocupació o la formació, que tingui com a propòsit o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat de les dones i de crear-los un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu.

Assetjament sexual

El constitueix qualsevol comportament verbal, no verbal o físic no desitjat d'índole sexual que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una dona o de crear-li un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest.

Pel que fa a l'assetjament sexual, podem parlar de dos tipologies:

Xantatge sexual: quan la negativa o la submissió d'una persona a aquesta conducta es fa servir, implícitament o explícitament, com a fonament d'una decisió que repercuteix en l'ocupació.

El xantatge sexual pot ser explícit, quan hi ha una proposició directa i expressa de sol·licitud sexual a canvi de continuar a la feina o de la millora en les condicions de l'ocupació, o implícit, quan la persona treballadora requerida sexualment percep que negar-se als requeriments pot perjudicar la seva posició al lloc de treball, per exemple, perquè això els hagi succeït a altres persones en circumstàncies similars. Tan sols són subjectes actius d'aquests tipus d'assetjament aquells que tinguin poder per decidir sobre la relació laboral, és a dir, qualsevol persona jeràrquicament superior.

Assetjament ambiental: quan el subjecte actiu de l'assetjament crea amb el seu comportament un entorn laboral intimidatori, hostil o humiliant per a la persona que n'és objecte, i, en determinades circumstàncies, contrària al principi d'igualtat de tracte.

Són subjectes actius d'aquests tipus d'assetjament qualsevol persona que treballi amb la persona objecte de la conducta intimidatòria, hostil o humiliant sigui company, superior jeràrquic o fins i tot subordinat.

VIOLÈNCIA EN L'ÀMBIT SOCIAL O COMUNITARI

AGRESSIONS SEXUALS I ASSETJAMENT SEXUAL

Consisteixen en l'ús de la violència física i sexual exercida contra les dones i les menors d'edat que està determinada per l'ús premeditat del sexe com a arma per demostrar poder i abusar-ne.

TRÀFIC I EXPLOTACIÓ SEXUAL DE DONES I MENORS D'EDAT

S'entén per *explotació sexual* "la prostitució forçada, que inclou les situacions de tràfic amb finalitat d'explotació sexual". La prostitució forçada implica, com a forma de violència masclista, la coacció per a l'exercici de la prostitució, però sense donar-se necessàriament la captació, el transport i trasllat de la persona. De la mateixa manera, s'entén per *tràfic de persones* com "un fenomen independent de la situació de regularitat administrativa per transitar o residir en un territori, ja sigui intern (dins un mateix país) o internacional (a través del creuament de fronteres, d'un país a l'altre)".

MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA O RISC DE PATIR-LA

Inclou qualsevol procediment que impliqui o pugui implicar una eliminació total o parcial dels genitals femenins o hi produeixi lesions, encara que hi hagi consentiment exprés o tàcit de la menor o la dona.

MATRIMONIS FORÇATS

És aquell que es produeix sense el consentiment vàlid de, com a mínim, un dels membres i que ha estat forçat per terceres persones, que solen ser de l'entorn familiar, que s'atorguen la facultat de decisió i pressionen perquè es produeixi el matrimoni. Quan el matrimoni forçat es produeix amb persones menors de 18 anys, s'entén com a *matrimoni prematur*.

VIOLÈNCIA DERIVADA DE CONFLICTES ARMATS

Inclou totes les formes de violència contra les menors o les dones que es produeixen en aquestes situacions, com ara l'assassinat, la violació, l'esclavatge sexual, l'embaràs forçat, l'avortament forçat, l'esterilització forçada, la infecció intencionada de malalties, la tortura o els abusos sexuals.

VIOLÈNCIA CONTRA ELS DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS DE LES DONES

Com ara els avortaments selectius i les esterilitzacions forçades.

ASSETJAMENT LGBTIFÒBIC

S'anomena bullying LGBTifòbic a aquelles conductes de maltractament que tenen com objecte l'orientació sexual de la víctima o aquelles més genèriques que es pretenen justificar per motius de la seva diversitat sexual.

2.1.3 CONSEQÜÈNCIES DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA

Les dones que pateixen violència masclista tenen greus conseqüències en la seva salut i benestar personal, a continuació es detallen algunes conseqüències:

- Conseqüències fatals: mort (per homicidi, suïcidi, etc.).
- Conseqüències en la salut física: contusions, traumatismes, ferides, cremades, etc., que poden produir deteriorament físic i funcional; símptomes físics inespecífics.
- Conseqüències en condicions cròniques de salut: dolor crònic; síndrome de l'intestí irritable; altres trastorns gastrointestinals; queixes somàtiques...

- Conseqüències en la salut sexual i reproductiva. Relacions forçades, pèrdua del desig sexual, trastorns menstruals, malalties de transmissió sexual, dessagnament i fibrosi vaginal, disparèunia, dolor pelvià crònic, infecció urinària, embarassos no desitjats. Lesions per maltractament durant l'embaràs: hemorràgia vaginal, amenaça d'avortament, mort fetal, part prematur, baix pes en néixer, etc.
- Conseqüències en la salut psíquica. Com ara: sentiments depressius, ansietat, trastorns d'estrès post-traumàtic, trastorns del son, alteracions en l'alimentació...
- Conseqüències en l'àmbit social i familiar, com ara: empobriment o pèrdua de bens, aïllament, pèrdua de treball, absentisme laboral, empobriment o trencament absolut de la xarxa familiar i social.
- Conseqüències en els filles i fills: moltes vegades pateixen agressions directes, o bé presenciïn la violència que es dona sobre la mare. Aquest context perjudica el seu desenvolupament i causa diferents tipus d'efectes negatius, amb independència de l'edat: diversos problemes físics (retard en el creixement, alteracions del son i l'alimentació, disminució d'habilitats motores...), alteracions emocionals greus (ansietat, ira, depressió, trastorn per estrès posttraumàtic...), certs problemes cognitius (retard en el llenguatge, afectació del rendiment escolar...) i nombrosos problemes de conducta (habilitats socials escasses, agressivitat, trastorn per dèficit d'atenció amb hiperactivitat, immaduresa, delinqüència, drogoaddiccions, etc.). Aquestes alteracions se superposen al patró descrit en els nens i nenes que són víctimes directes d'abusos. Alhora també és possible trobar criatures amb síndrome d'indefensió apresada, que realitzaran tot allò necessari per a passar desapercibudes. La violència també pot afectar altres persones dependents de la dona i que convisquin amb ella.

Aquestes conseqüències són només un recull mínim dels efectes que pot produir una situació de violència, motiu pel qual aquesta xacra és declarada per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) com una problemàtica de salut pública.

MATERIALS I: ALTRES CONCEPTES I EINES TEÒRIQUES PER A LA COMPRESIÓ

En el punt final de Materials I es poden trobar alguns diagrames que poden servir per a la comprensió: estructures de gènere, amor romàntic, cicle de la violència (especialment en la violència masclista en l'àmbit de la parella).

2.2 MARC LEGAL

2.2.1 Àmbit Internacional

La **Conferència Mundial de Drets Humans** celebrada a Viena al 1993 va suposar un reconeixement dels drets de les dones com a drets humans i establí la base mínima d'igualtat entre homes i dones. Aquell mateix any es va aprovar a la ONU la **Declaració sobre la eliminació de la violència contra la dona**, en la què s'afirma que la violència vers les dones és un problema universal de la societat i significa un atemptat contra els drets fonamentals. Els articles 1 i 2 de la Declaració defineixen la violència vers les dones com:

“Qualsevol acte de violència basat en el gènere que tingui o pugui tenir com a conseqüència dany físic, sexual, psicològic o patiment per la dona, incloent-hi amenaces, coacció o privació arbitrària de la llibertat, tant si es donen en l'àmbit públic com privat”.

Altres conferències mundials convocades per Nacions Unides han servit per atorgar al problema de la violència contra les dones un lloc preeminent en el debat polític i social de la Comunitat Internacional: Mèxic 1975, Copenhaguen 1980, Nairobi 1985, Beijing 1995 i Nova York 2000. La **IV Conferència de Dones celebrada a Beijing** significà un punt d'inflexió clau per determinar el tractament que s'havia de portar a terme per fer front a la violència vers les dones; és la primera vegada que s'afirma que aquest tractament s'ha d'integrar en polítiques de conjunt i que requereix de solucions integrals.

2.2.2 Àmbit Europeu

El 1986, en el sí del Parlament Europeu, es planteja per primera vegada el problema de la violència contra les dones, mitjançant la Resolució sobre Agressions a la dona. L'any 1994, s'adopta la Resolució sobre violacions de les llibertats i drets fonamental de les dones i el 1997, s'impulsa la iniciativa Daphne, per donar suport als països per a que desenvolupin programes d'acció comunitària adreçats a promoure mesures preventives per combatre la violència sobre les dones i els i les menors i adolescents.

2.2.3 Àmbit Estatal

Les referències sobre la promoció de la igualtat de drets entre homes i dones no apareixen fins el reconeixement de la Constitució Espanyola de 1978 i fins el Codi Penal (CP) de 1983, la relació conjugal, en els maltractaments d'un home cap una dona, es considerava un atenuant. Serà amb

el CP del 1989 que apareix per primer cop el delictes de violència domèstica habitual. A partir d'aleshores i fins avui, la redacció dels delictes i les penes ha experimentat diverses reformes, incloent la prohibició d'aproximar-se a la víctima, el reconeixement de la violència psicològica i els supòsits en que hagi finalitzat el vincle matrimonial o situació de convivència. A partir d'aquestes reformes, comencen a desencadenar-se una sèrie d'accions polítiques i propostes legislatives que permetran conèixer una nova practica jurídica en matèria de violència envers les dones.

El 2002, el Consell de Ministres aprova per unanimitat la **Carta de Drets dels ciutadans davant la Justícia**, que reconeix el dret dels ciutadans a ser defensats de forma immediata i efectiva pels Jutjats i Tribunals, fent especial menció als casos de violència física o psicològica en l'àmbit familiar.

El 2003 es produeix una important reforma amb la **Llei 27/2003 reguladora de l'Ordre de Protecció** que atorga a la víctima l'estatut integral de protecció que pot fer valer davant l'Administració. Aquesta protecció es porta a terme a través d'un procediment àgil i senzill, davant del tribunal d'instrucció, que habilita al jutge a determinar una sèrie de mesures de naturalesa civil i penal.

LLEI ORGÀNICA 1/2004, DE 28 DE DESEMBRE, DE MESURES DE PROTECCIÓ INTEGRAL CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Aquesta llei suposa una fita sense precedents en el nostre ordenament jurídic. Implica el reconeixement legal de la violència de gènere com un problema social de gran rellevància i fa palès el compromís dels poders públics a intervenir de forma coordinada per la salvaguarda dels drets de les dones que en són víctimes. La llei estableix que totes les dones víctimes de violència de gènere han de rebre **informació, assessorament i atenció integral** adequada a la seva situació personal, i s'inclou també l'atenció als/les menors que es troben sota la pàtria potestat o la guarda i custòdia de la dona agredida.

La llei disposa que el subjecte passiu és la dona, però estableix la necessitat que es mantingui o s'hagi mantingut matrimoni o relació d'anàloga afectivitat, encara que sense convivència. L'Ordre de Protecció implica el reconeixement de la condició de víctima de violència de gènere a tots els efectes i permet a la dona gaudir de drets econòmics, laborals i de prestacions de la Seguretat Social previstos en la mateixa llei.

Estableix també el **dret de defensa i representació gratuïta d'advocat i procurador** en tots els procediments judicials i administratius que tinguin causa directa o indirecta en la violència de gènere, a les dones que acreditin insuficiència de recursos.

Amb la Llei Integral es crea la **Delegació Especial del Govern contra la Violència sobre la Dona**, encarregada de formular les polítiques públiques en relació a la violència de gènere, i també l'**Observatori Estatal de Violència sobre la Dona** a qui correspon l'assessorament, avaluació, col·laboració institucional, elaboració d'informes i estudis i la presentació de propostes d'actuació en matèria de violència de gènere. A més, les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat (i/o de les Comunitats Autònomes) passen a disposar d' **Unitats Especialitzades** en la prevenció de la violència de gènere i en el control i execució de les mesures judicials adoptades pels Jutjats de Violència sobre la Dona, que es creen també a partir d'aquesta Llei.

LLEI ORGÀNICA 4/2015, DE 27 D'ABRIL, DE L'ESTATUT DE LA VÍCTIMA DE DELICTE

En aquesta llei es recullen tot un seguit de previsions constitutives del catàleg de drets de la víctima, sent part d'ella objecte de transposició de la Directiva europea reguladora de la matèria. **El concepte de víctima** que s'ha tingut com a referència per elaborar el seu contingut és àmplia, és a dir, abasta qualsevol tipus de dany o perjudici cap a la persona, partint des de la seva dimensió física arribant la moral tant si han estat víctimes directes o indirectes, indistintament.

Al marge dels aspectes processals que regula aquesta llei, és destacable **la previsió de drets de la víctima extraprocessals**. Es regulen mecanismes dirigits a facilitar a la víctima l'exercici dels seus drets, agilitant tràmits, oferint-li la informació necessària, etc. Entre les seves previsions, a més, es regula la **possibilitat que la víctima pugui anar acompanyada**, en les seves diligències o altres moments del procés, de la persona que designi sense perjudici que vagi assistida o no de lletrat. Seguidament, es regula el **dret de la víctima a participar en el procés**. Sobre aquest tema, és destacable la regulació de la seva intervenció en la fase d'execució de la pena en supòsits on el seu compliment sigui per delictes greus. Així mateix, es preveu **la notificació** a la víctima de les resolucions de sobreseïment i arxiu del procés, amb possibilitat d'impugnar-les dins d'un termini de temps suficient des que li hagi estat comunicada la resolució.

Finalment, en aquesta llei es regulen previsions dirigides a la protecció de les víctimes, a conscienciar mitjançant campanyes informatives, a impulsar la cooperació social i la labor de les **Oficines d'Assistència a les Víctimes de delictes**, entre altres. En aquest sentit, es preveuen una sèrie de preceptes dirigits a enfortir el funcionament i la coordinació entre els diferents serveis dirigits a exercir funcions d'assistència a les víctimes.

2.2.4 Àmbit Autonòmic

L'any 2003 s'aprova la Resolució JUI/3338/2003 del Departament de Justícia i Interior, per la qual es dóna publicitat a l'Acord de Govern de la Generalitat de Catalunya que disposa que les **Oficines d'Atenció a les Víctimes del Delicte** del Departament de Justícia constitueixin els punts de coordinació de les Ordres de Protecció de les víctimes de violència domèstica.

L'any 2006, la Llei Orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de **Reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya**, estableix en l'article 19.1: "Totes les dones tenen dret al lliure desenvolupament de llur personalitat i capacitat personal, i a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'exploació, maltractaments i de tota mena de discriminació".

LLEI 5/2008 DEL DRET DE LES DONES PER A L'ERADICACIÓ DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA

La Llei vol contribuir a fer visibles totes les formes en què s'exerceix la violència masclista i tots els àmbits en què es pot produir, tot abordant-la de manera integral. Dóna molta importància a la prevenció i estableix noves mesures adreçades a la sensibilització i la detecció precoç, per impulsar els canvis necessaris en la societat. Es tracta d'una llei de drets que, alhora, defineix i ordena la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral així com les competències dels diferents organismes públics, algunes d'especial interès pel món local i per a la cooperació i coordinació indispensables per a l'abordatge integral que es proposa.

Drets de les Dones⁴

Totes les dones que es troben en situacions de violència masclista, i també llurs fills i filles dependents, que visquin o treballin a Catalunya i amb independència del veïnatge civil, la nacionalitat o la situació administrativa i personal, tenen garantits els drets que aquesta llei els reconeix, sens perjudici del que estableix la legislació en matèria d'estrangeria i de l'exigència de determinats requisits per a les diferents prestacions i serveis. Les referències a les dones incloses en aquesta llei s'entén que inclouen també les nenes i les adolescents, llevat que s'indiqui altrament. Aquests drets es concreten en:

- **Dret a la protecció** integral, real i efectiva tant per mitjans tecnològics com per serveis policials o per qualsevol altre mitjà.

⁴ Art. 2 de la Llei 5/2008, del dret de les dones per a l'eradicació de la violència masclista.

- **Dret a l'atenció i a l'assistència jurídiques**, que comprèn el dret a rebre tota la informació jurídica relacionada amb la situació de violència a través del Servei d'Atenció Telefònica Especialitzada de la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral i els Serveis d'Orientació Jurídica, així com el dret als serveis d'assistència lletrada. Per al reconeixement de l'assistència jurídica gratuïta en els supòsits de violència en l'àmbit de la parella i l'àmbit familiar, es tenen en compte únicament els recursos i ingressos econòmics personals de la dona. L'atenció jurídica es reconeix també als i les menors perjudicats/des per la mort de la mare o per altres circumstàncies que impedeixin a la mare exercir les potestats que li són pròpies.
- **Dret a l'atenció i l'assistència sanitàries**: Les dones que pateixen qualsevol forma de violència masclista tenen dret a una **atenció i una assistència sanitàries especialitzades**. El Govern, per mitjà de la Xarxa Hospitalària d'Utilització Pública, garanteix l'aplicació d'un protocol d'atenció i assistència en totes les manifestacions de la violència masclista, en els diferents nivells i serveis. Aquest protocol ha de contenir-ne un d'específic per a les dones que han patit una agressió sexual.

El Govern ha de garantir que el **personal professional sanitari tingui la formació específica** adequada per a desenvolupar la tasca a què fa referència aquest article. A aquests efectes, correspon a l'Institut d'Estudis de la Salut, dependent del departament competent en matèria de salut, prestar aquesta formació específica exigida.

En totes les mesures establertes per aquest article s'ha de tenir en compte la **diversitat femenina**, especialment l'especificitat dels col·lectius de dones a què fa referència el capítol 5 del títol III.

El Govern ha de promoure l'adopció, pels serveis de salut concertats i privats, d'un **protocol d'atenció i assistència respecte a totes les manifestacions de violència masclista**.

- **Drets econòmics**:

Accés a l'habitatge, mitjançant la concessió d'ajuts, sempre que s'estigui en situació de precarietat econòmica a causa de les violències o quan l'accés a l'habitatge sigui necessari per recuperar-se. Trobar-se en situació de violència masclista, acreditada mitjançant sentència, ordre de protecció o informe de la Inspecció de Treball i Seguretat Social és una circumstància que serà tinguda en compte per a l'accés als habitatges de promoció pública i per a la concessió d'una plaça en una residència pública per a gent gran. A més, les dones amb discapacitat tenen preferència en les ajudes públiques destinades a l'adaptació funcional de la llar.

Renda mínima d'inserció, d'acord amb els requisits establerts per la Llei 10/1997. Només es tenen en compte els ingressos i les rendes individuals de la dona.

Prestacions d'urgència social, establertes per la Llei 13/2006, per atendre situacions puntuals, urgents i bàsiques de subsistència com l'alimentació, el vestit i l'allotjament.

Prestacions econòmiques extraordinàries, adreçades a pal·liar situacions de necessitat personal avaluables i verificables, sempre amb informe previ dels organismes competents.

Indemnitzacions. Ajuts econòmics de pagament únic per a les dones que pateixin seqüeles, lesions corporals o danys en la salut física o psíquica de caràcter greu. També es reconeixen aquests ajuts a favor dels fills i filles de víctimes mortals menors de vint-i-sis anys i que en depenguin econòmicament en el moment de la mort de la mare.

Ajuts escolars. Les situacions de violència masclista són un factor qualificat en els ajuts de l'administració educativa. A l'efecte de determinar els requisits de necessitat econòmica, s'han de tenir en compte únicament les rendes o ingressos personals de la dona. L'administració educativa garantirà, en tot cas, l'escolarització immediata dels fills i filles en els supòsits de canvi de residència derivat d'actes violents.

Fons de garantia de pensions i prestacions, per a les dones que tenen reconegut judicialment el dret a percebre pensions alimentàries i compensatòries, si hi ha constatació judicial de l'incompliment i si aquest comporta una situació de precarietat econòmica.

Dones amb discapacitat i dones amb VIH. Les dones en situacions de violència masclista amb un grau de discapacitat igual o superior al 33% i les dones amb VIH tenen dret a una millora econòmica o temporal dels drets econòmics esmentats.

- **Dret a l'ocupació i la formació ocupacional**, amb caràcter prioritari, per les dones que pateixen o han patit violència masclista amb l'objectiu d'afavorir la seva formació, inserció o reinserció laboral. Comprèn l'establiment de projectes específics per a l'accés a les tecnologies de la informació i la comunicació, subvencions a la contractació, signatura de convenis amb empreses i organitzacions sindicals per facilitar la reinserció laboral i l'establiment d'ajuts i mesures de suport per a les dones que es constitueixen en treballadores autònomes.
- **Dret a la recuperació social integral.** Les dones en situació de violència masclista tenen dret a l'atenció, l'assistència, la protecció, la recuperació i la reparació, a través dels serveis públics i gratuïts de la Xarxa d'Atenció i Recuperació.

LLEI 17/2015 d'IGUALTAT EFECTIVA DE DONES I HOMES

La Llei d'igualtat efectiva de dones i homes, aprovada per la Generalitat de Catalunya⁵ és una regulació feta d'acord amb les competències de l'autogovern de Catalunya i s'emmarca dins la categoria de norma específica complementària de la Llei orgànica 3/2007, del 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes. Aquesta norma incorpora modificacions legislatives substancials per avançar vers aquesta igualtat i estableix mesures transversals per àmbits.

Les principals mesures i actuacions de la llei s'emmarquen en les clàusules socials en les bases de la contractació del sector públic (art. 10 i disp. addicional 2a), els ajuts públics (art. 11), els Plans d'igualtat del sector públic (art. 15), l'ocupació pública (art. 16), els pressupostos (art. 17), les polítiques i actuacions dels poders públics (art. 18), la participació política de les dones (art. 19), la participació social de les dones (art. 20), la coeducació (art. 21, 22 i 28 i disp. addicional 6a), el valor econòmic del treball domèstic i de cura de les persones (art. 31), la promoció de la igualtat de tracte i d'oportunitats en l'àmbit laboral (art. 32 i 45), la prevenció de l'assetjament sexual i per raó de sexe (art. 18 i 33), els plans d'igualtat a empreses (art. 36), responsables sindicals d'igualtat (art. 39), la negociació col·lectiva (art. 40), i les estadístiques i estudis, entre altres.

Cal tenir present que aquesta norma incorpora la perspectiva de gènere en altres àmbits com són el joc i les joguines, les manifestacions culturals, els mitjans de comunicació i tecnologies de la informació i la comunicació, les universitats i la recerca, l'associacionisme i col·legis professionals, els esports, els usos del temps, benestar social i família, la salut, el tràfic, l'explotació sexual i la prostitució (art. 52), el medi ambient, l'urbanisme, l'habitatge i la mobilitat, la justícia i la seguretat ciutadana. Per tal de garantir la seva incidència en aquestes aspectes, la llei preveu que l'ICD resti adscrit al Departament de Presidència, la creació d'un Observatori de la Igualtat de gènere i d'un òrgan responsable d'aplicació de la. Així mateix, contempla un règim sancionador (art.59-64) i proposa un conveni de col·laboració entre l'autoritat judicial, la Fiscalia i el Síndic de Greuges per actuar en casos de discriminació, explotació i violència envers les dones.

MODIFICACIÓ SISTEMA PROTECCIÓ DE LA INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA

La Llei Orgànica 8/2015, de 22 de juliol, de modificació del sistema de protecció de la infància i adolescència, BOE de 23 de juliol de 2015, i Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció de la infància i adolescència, BOE de 29 juliol 2015, incorpora una major consideració i interès superior de cara a menors. La determinació de l'interès superior dels i les menors es basa en una sèrie de criteris a tenir en compte com: la satisfacció de les necessitats bàsiques, la consideració dels seus desitjos, sentiments i opinions i la conveniència que la seva vida es desenvolupi en un entorn familiar adequat i lliure de violència.

⁵ Actualment suspesos alguns articles pel TC. Tot i això s'inclou perquè serà una Llei de referència.

Aquests criteris hauran de ponderar-se en funció de determinats elements generals, com l'edat i maduresa, la necessitat de garantir la igualtat i la no discriminació per la seva especial vulnerabilitat i la necessitat d'estabilitat de les solucions que s'adoptin.

La nova normativa planteja algunes modificacions en relació als drets dels menors i a la violència que pateixen, entre d'altres.

Pel que fa al dret del menor a ser escoltat (art. 9 i 10 de la LO de protecció jurídica del menor) s'estableix el dret a ser escoltat o escoltada sense cap discriminació per edat, discapacitat o qualsevol altra circumstància, tant en l'àmbit familiar com en qualsevol procediment administratiu, judicial o de mediació en què tingui afectació.

Pel que fa a mesures en matèria de violència contra menors, en l'art. 1 de la Llei Integral de Violència de gènere, els i les menors passen a ser reconeguts com a víctimes de la violència de gènere, i com a conseqüència d'això es posa l'accent en l'obligació dels jutges de pronunciar-se sobre les mesures de protecció que afecten els i les menors i s'aclareix el sistema de suspensió de la pàtria potestat, la custòdia i el règim d'estades de l'inculpat per violència de gènere.

I en la LO 1/1996, s'introdueix com a principi rector de l'actuació administrativa la protecció dels i les menors contra qualsevol forma de violència, inclosa la produïda en el seu entorn familiar, de gènere, la "tracta" i el tràfic d'éssers humans i la mutilació genital femenina, entre d'altres. Així mateix, es garanteix el suport necessari perquè els i les menors sota la pàtria potestat, tutela, guarda o acolliment d'una víctima de violència de gènere o domèstica puguin romandre amb la mateixa.

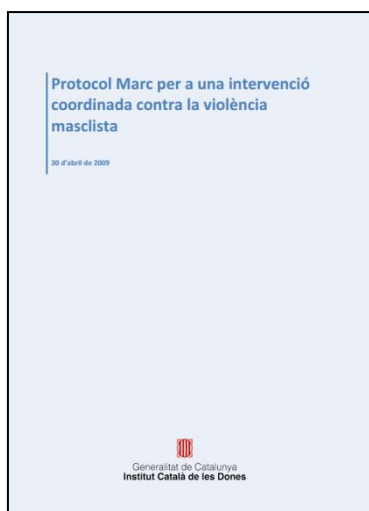
LLEI PER A GARANTIR ELS DRETS DE LESBIANES, GAIS, BISEXUALS, TRANSGÈNERES I INTERSEXUALS I ERADICAR L'LGTFIBÒBIA

La **Llei per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia** o **lleï contra l'homofòbia** és una lleï aprovada el 2 d'octubre de 2014 al Parlament de Catalunya. És una lleï garantista dels drets i llibertats de les persones LGTBI. Posa l'accent en les intervencions i mesures que pot i ha de desenvolupar l'Administració Pública Catalana. L'objecte de la lleï és "Establir i regular els mitjans i les mesures per a fer efectiu el dret a la igualtat i a la no discriminació per raó d'orientació sexual, d'identitat de gènere o d'expressió de gènere". Conté mesures com ara la creació d'un servei d'atenció integral, estableïx l'obligació de donar formació a professionals, preveu el deure d'intervenció, estableïx intervencions a tots els àmbits de la vida d'una persona LGTBI i disposa també d'un Règim d'infraccions i sancions. També implementa la inversió de la càrrega de la prova i la coeducació.

3. TREBALL EN XARXA I ABORDATGE COORDINAT

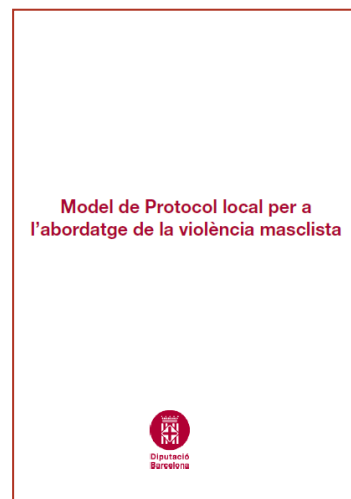
3.1. LLEI, PROTOCOL MARC I CIRCUITS TERRITORIALS

L'Estat espanyol és qui té competències exclusives en dret penal i temes processals; en canvi, és el govern de Catalunya qui té les competències en polítiques de dones a Catalunya. Per això, la **Llei 5/2008 de 24 d'abril del dret de les dones a eradicar la violència masclista** s'ha centrat sobretot en les dones i els seus drets.

És important destacar que no vincula l'exercici dels drets de les dones a l'acreditació penal (denúncia o l'ordre de protecció) de la situació de violència, sinó que amplia el ventall de possibilitats d'identificació de les situacions de violència: entre d'altres, amb un informe de serveis socials d'atenció primària o especialitzada, per exemple. És, també, de les poques lleis a l'Estat que crea una xarxa detallada de recursos, serveis públics i circuits d'atenció.

La Llei regula tots els drets de les dones a la prevenció, l'atenció, l'assistència, la protecció, la recuperació i la protecció integral. Els drets garantits en la llei emparen també els fills i les filles dependents, i la Llei estableix també COM es durà a terme l'abordatge, que serà a partir d'allò que marca el **Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista a Catalunya**, que marca de forma genèrica, els circuits d'atenció intens i externs que els serveis i territoris han d'aplicar.

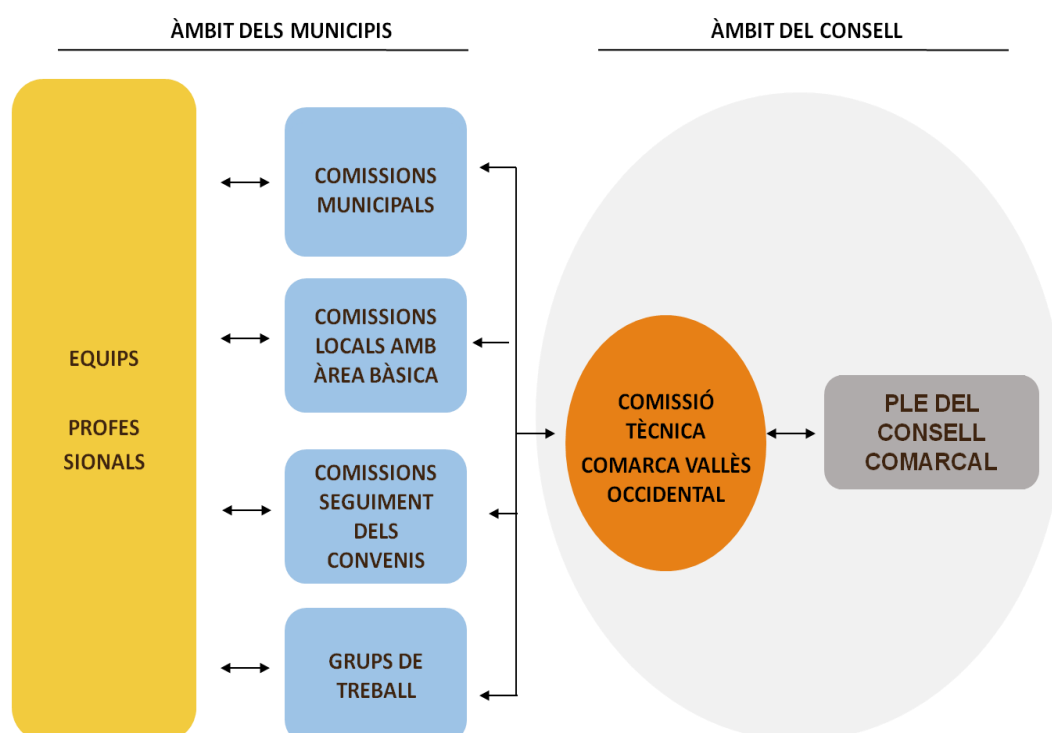
Així mateix, la Diputació de Barcelona, en els municipis de la província també dóna assessorament i serveis, i ofereix la seva expertesa en l'elaboració de Protocols, així com un document marc fruit dels nombrosos treballs a nivell Municipal. Tots aquests documents, així com altres documents de protocols territorials (Catalunya Central, Terres de l'Ebre...) han servit

per al plantejament del l'abordatge de les violències masclistes a la Comarca del Vallès Occidental, present en aquest document.

3.2. EL CIRCUIT DEL VALLÈS OCCIDENTAL

A partir del Protocol marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista, es promouen el desenvolupament de diversos circuits territorials per al seu abordatge, per tal d'establir una xarxa territorial i coordinada que vetlli pel desplegament i la millora d'un model d'intervenció integral.

L'abordatge correcte de la violència masclista requereix la implicació i el treball en xarxa dels diferents nivells organitzatius i dels diferents àmbits que treballen aspectes de la violència masclista en el territori. Per assolir aquesta representació multisectorial, el treball en xarxa de la Comarca del Vallès Occidental s'organitza seguint l'esquema següent:

PLE DEL CONSELL COMARCAL

El Ple del Consell Comarcal és un òrgan de govern col·legiat que, sota la presidència del President o del Vicepresident/a que legalment el substitueixi, està integrat per tots els consellers i conselleres com a membres de ple dret. Sent una comarca de més de 500.000 habitants, el componen 39 membres.

Les atribucions i competències del Ple estan determinades pel Text refós de la Llei d'organització comarcal i pel Reglament Orgànic Comarcal. Entre altres funcions, al Ple li correspon aprovar la seva pròpia composició i organització, aprovar els pressupostos de cada exercici i la plantilla de personal, aprovar els plans comarcals i les formes de gestió dels serveis i els expedients per a l'exercici de les diferents activitats.

El Ple del Consell aprova el Protocol d'abordatge de les Violències Masclistes a la Comarca del Vallès Occidental, així com altres posicionaments o declaracions vinculades.

COMISSIÓ TÈCNICA COMARCAL (CTC) PER A L'ABORDATGE DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA

La Comissió tècnica és l'òrgan de caràcter tècnic i professional amb representació multisectorial i territorial. Aquesta Comissió és l'encarregada de la coordinació i la gestió estratègica de la xarxa i circuit, per tal d'assolir-ne una implementació correcta.

Les persones que formen part d'aquesta CTC han de respondre a dos criteris bàsics:

- Alta motivació per a la lluita activa contra la violència masclista
- Representar a les institucions implicades en aquesta problemàtica

La CTC estarà formada per:

- Professionals que duen a terme les polítiques d'igualtat, de dones o d'abordatge de les violències masclistes en cada un dels municipis
- Representant de Mossos d'Esquadra
- Representant de Policia Local
- Representant de Col·legi d'Advocats - Advocacia
- Representant de Fiscalia
- Representant de Medicina Forense
- Representant de Judicatura
- Representant d'Educació
- Representant dels diversos proveïdors de Salut
- Representant de l'EAIA
- Representant de Treball
- Entitats especialitzades de la Comarca
- Entitats i agents socials que es considerin.

La Comissió Tècnica Comarcal es reunirà com a mínim **dos cops l'any**, encara que seria aconsellable que fos més sovint, donat l'experiència del treball continuat durant l'any 2015 i 2016. És un òrgan amb una gran potencialitat per l'intercanvi i el veritable garant de l'abordatge del treball en xarxa a nivell comarcal.

La Comissió comptarà amb una persona referent del Consell que en realitzarà les funcions de **Secretaria**. Així mateix, comptarà també amb la designació d'una **persona portaveu**, que pot ser rotativa o compartida, i que serà l'encarregada de transmetre els acords.

COMISSIONS MUNICIPALS

ESPECÍFIQUES EN FUNCIO DEL SEU PROPI CIRCUIT I RELACIÓ AMB EL CONSELL COMARCAL

COMISSIONS MUNICIPALS

Els òrgans anomenats Comissions Municipals són espais de caràcter tècnic conformats per professionals de diferents àmbits. Molts municipis tenen les seves pròpies comissions locals, que tenen un funcionament autònom. Cada comissió estableix la freqüència i continguts de sessions, així com la metodologia a emprar. En relació a la comissió tècnica comarcal és molt recomanable que la persona que hi acudeixi tingui un vincle important, de lideratge o colideratge, a la comissió local.

Hi ha comissions locals a Badia, Barberà, Castellar, Cerdanyola, Montcada i Reixac, Ripollet, Rubí, Sabadell, Sant Cugat, Sant Quirze, Santa Perpètua de Mogoda i Terrassa. Es considera que aquestes comissions són autònomes, però tenen l'equip del Consell Comarcal a disposició pel que puguin requerir.

COMISSIONS LOCALS AMB ÀREA BÀSICA

Aquest grup el conformarien totes les poblacions que mantenen un treball continuat amb el Consell Comarcal, des de la seva àrea bàsica. Són per tant poblacions que mantenen de forma regular, mensualment, reunió amb el Consell per a totes les qüestions depenents o relacionades amb l'àrea bàsica. Formarien part d'aquest espai totes les poblacions no citades anteriorment, amb diferències importants entre elles, en relació a la grandària, trajectòria de treball en violència masclista, presència de tècniques que treballen de forma específica polítiques d'igualtat, o convenis amb d'altres espais d'atenció.

Així doncs, tot i que aquests municipis tenen també la seva autonomia i circumstàncies diferenciades, es planteja des del Consell Comarcal una proposta de coordinació que passaria, per una banda, per incloure les violències masclistes com una de les temàtiques més a treballar en les reunions que ja s'efectuen mensualment; i per altra banda, la proposta que anualment es pugui treballar en comissió al propi municipi, amb tots els agents implicats, a mode de suport i seguiment.

COMISSIONS DE SEGUIMENT DELS CONVENIS

En aquest cas ens referim a les comissions, enteses com a reunions de seguiment, que sorgeixen arran dels convenis d'atenció de municipis més petits amb les ciutats de Terrassa i Sabadell, concretament el conveni amb Terrassa inclou els municipis de Rellinars, Vacarisses, Viladecavalls, Ullastrell i Matadepera. I el conveni amb Sabadell els municipis de Sant Llorenç Savall, Gallifa, Sentmenat, Polinyà i Palau-solità i Plegamans. Aquestes comissions realitzen reunions semestrals de suport i seguiment.

GRUPS DE TREBALL

També s'ha volgut especificar que segons les necessitats específiques d'un municipi o territori es poden crear grups de treball que funcionin amb un objectiu i durada concreta.

EQUIPS PROFESSIONALS

Són els i les professionals d'atenció directa, i, per tant, les principals persones que coneixen i aporten informació de les situacions concretes del territori. Els equips porten a terme el treball en xarxa de base, en coordinar-se entre serveis i recursos i en atendre les dones i els seus fills i filles. Serà necessari doncs, garantir que reben tota la informació i recolzament de les estructures precedents.

4. EL MODEL D'INTERVENCIÓ

4.1. PRINCIPIS D'INTERVENCIÓ

PRINCIPIS ORIENTADORS DE LA INTERVENCIÓ

Aquests principis han d'orientar i garantir la coordinació interprofessional a tota la xarxa de recursos que intervenen en l'abordatge de la violència masclista. Els principis de la intervenció coordinada que volem destacar són els següents:

Treball en xarxa: el treball en equip, la cooperació i la vinculació a les diferents xarxes d'intervenció com a principal forma de lluita contra la violència masclista.

Intervenció òptima: evitar la victimització secundària (o revictimització) de les dones, les adolescents i les nenes o dels seus fills i filles com a conseqüència dels dèficits en les intervencions efectuades pels organismes responsables o per actuacions que no han assolit el nivell de coordinació necessari. S'ha de perseguir una eficàcia més gran dels recursos.

Millora de l'atenció: detectar els buits i els dèficits de l'atenció coordinada per tal de millorar la intervenció.

Intercanvi de coneixements i bones experiències: garantir un sistema que permeti l'intercanvi d'informació i coneixements entre els equips professionals, així com una derivació eficaç.

Respecte al dret a la intimitat i al secret professional: cedir i demanar només les dades mínimes, necessàries i pertinents per a cada cas.

Ètica professional: treballar als diferents espais d'atenció des d'una perspectiva ètica comuna, discutida i consensuada pels òrgans de coordinació dels circuits.

4.2. ESTÀNDARDS DE QUALITAT

A més dels principis orientadors definits, la intervenció ha de tenir sempre en compte els estàndards de serveis, recollits en el capítol VII⁶ del Protocol marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista. Aquests estàndards, treballats i consensuats per diferents persones expertes, es classifiquen en comuns per a totes les formes i àmbits de la violència masclista, i en específics per els casos de violència sexual, mutilacions genitals femenines i matrimonis forçats.

Aquests estàndards s'han de poder adaptar a cada un dels municipis i han de ser les guies per a l'avaluació de la intervenció.

ESTÀNDARDS O CRITERIS COMUNS

Professionals de la Xarxa

Els paràmetres que han d'orientar i garantir la intervenció professional de tots els serveis que integren la Xarxa giren entorn dels coneixements amb els quals cal comptar, les habilitats que cal desplegar i les actituds que cal adoptar. Són els següents:

- Garantir el coneixement de les diverses formes i àmbits de la violència masclista i el seu marc legal, així com el coneixement dels recursos, serveis i prestacions disponibles.
- Impulsar el treball en equip, la cooperació i la vinculació amb les diferents xarxes d'intervenció.
- Garantir espais per compartir aquests coneixements i bones pràctiques en la intervenció amb dones, adolescents i infants, sobretot amb qui pateix formes o àmbits de violència més específics (situacions de violència sexual, violència en l'àmbit laboral, "trata" amb finalitat d'explotació sexual, mutilacions genitals femenines, matrimonis forçats...), que permetin construir nous coneixements i procediments, i consensuar indicadors i eines per a la detecció, sempre tenint en compte tots els àmbits d'intervenció.
- Garantir la formació i la capacitació per a la intervenció en violència masclista, d'acord amb el model d'anàlisi ecològica, amb especial atenció a la formació adreçada a les persones professionals de primer nivell. Aquesta formació ha de permetre la identificació dels mites, creences i estereotips col·lectius i propis sobre la violència masclista i la diversitat cultural.

⁶Aquest és l'enllaç del capítol VII "Estàndards de servei" del Protocol marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista. http://www20.gencat.cat/docs/icdones/temes/docs/protocol_estandards_servei.pdf

- Assegurar als equips professionals de la xarxa d'atenció integral, incloses les persones que treballen a les entitats de referència, espais per a l'autocura i la prevenció de la síndrome d'esgotament professional (burnout), que passin per la supervisió i l'acompanyament professional extern. Cal vetllar perquè aquests estiguin protocol·litzats en els mateixos procediments de treball.

Intervenció amb dones, adolescents i infants en situació de violència masclista o risc de patir-la

La intervenció amb dones que es troben en situació de violència s'ha d'emmarcar en uns paràmetres d'actuació configurats per les característiques de la intervenció que tinguin en compte tant la prevenció i l'atenció com els aspectes relacionats amb l'adequació dels espais.

Són els següents:

Estàndards que incidiran en la prevenció i sensibilització:

- Implementar actuacions d'apoderament de les dones i entre les dones, a partir de les seves diversitats, per tal de fer minvar els efectes estructurals de la violència masclista.
- Promoure programes d'implicació i apoderament per tal que les mateixes dones que han patit determinades formes de violència masclista puguin ser abanderades de futures accions preventives.
- Assegurar que la població en general i les diverses comunitats que practiquen algunes formes concretes de violència masclista, com la mutilació genital femenina i els matrimonis forçats, coneguin el marc legal que condemna les violències
- Assegurar que les accions preventives no promoguin l'estigmatització de determinats col·lectius, incorporant agents socials de les mateixes comunitats i adaptant les accions de prevenció en funció de a qui van adreçades.
- Assegurar campanyes de difusió dels drets de la infància, fent especial èmfasi en aquells drets que atempten contra la llibertat individual.

Estàndards que incidiran en la millora de l'atenció:

- Garantir en qualsevol moment del procés el respecte dels drets de les dones i de les seves filles i fills, des d'una perspectiva dels drets humans i de gènere, independentment de la seva situació administrativa.
- Oferir una escolta activa a les dones adolescents i infants en situació de violència masclista o en risc de patir-la.
- Oferir una actitud proactiva en la detecció de diferents situacions de violència masclista, més enllà del què la dona pugui expressar.

- Informar de manera clara i comprensible sobre els drets, els serveis i els recursos disponibles, i sobre les possibles vies de resolució de la situació de violència masclista que viuen o que estan en risc de patir. Cal, molt especialment, donar informació sobre els serveis d'urgència i els serveis de referència per atendre futures consultes, dubtes i incidències relacionades amb la seva situació.
- Acompanyar les dones, adolescents i infants en l'expressió i clarificació de la situació viscuda, personalitzant l'atenció a partir de la comprensió de la seva demanda, la valoració de les seves expectatives i el respecte dels seus ritmes. Aquesta atenció ha de ser integral i ha de tenir en compte la diversitat de les dones i les especificitats pròpies de determinades formes i àmbits de la violència masclista, com la violència sexual, la violència en l'àmbit laboral, la "trata" amb finalitat d'explotació sexual, la mutilació genital femenina i els matrimonis forçats.
- Defugir la reinterpretació dels fets i la creació de falses expectatives. Cal facilitar nous elements en el discurs que ajudin a la reformulació i a la reflexió conjunta. Cal evitar actituds paternalistes i judicis de valor sobre les actuacions de la dona, l'adolescent o l'infant i del presumpte agressor/s.
- Respectar la independència en la presa de decisions de les dones, adolescents i infants en situació de violència masclista o en risc de patir-la. Cal donar suport a les seves decisions, tot i que rebutgin els recursos i serveis oferts i decideixin utilitzar els seus propis recursos, observant sempre els diferents contextos de risc condicionants.
- Acompanyar sempre en les derivacions dels casos a d'altres serveis. És especialment important l'agilitat en aquestes derivacions.
- Garantir, des dels recursos, el necessari seguiment multidisciplinari dels casos, creant els espais d'intercanvi necessaris pels equips, que permetrà una valoració global i una avaluació continuada dels procediments.
- Procurar que a cada recurs, cada dona, tingui una única persona professional de referència.
- Incloure en la intervenció, si s'escau, altres membres de la família, sempre que això no pugui posar en risc la integritat física de les dones, adolescents o infants.
- No posar en risc, amb la intervenció, altres persones properes a les dones, tant si resideixen al país com fora.
- Vetllar perquè les traduccions, si s'escauen, les facin persones professionals col·legiades, i mai persones traductores de l'entorn de les dones que estan en situació o risc de violència masclista, per tal d'assegurar un relat imparcial.

Estàndards que incidiran en la millora de l'entorn i dels espais d'intervenció

- Facilitar un espai d'atenció personalitzada i la lliure expressió de sentiments de la dona, adolescent o infant en situació de violència.
- Garantir l'adequació, la confortabilitat, la confidencialitat i la seguretat dels espais, en funció del tipus d'intervenció que s'hi estigui fent i de les necessitats de les persones amb les quals s'intervingui.
- Facilitar un espai separat i acompanyat, adequat per a infants i adolescents.
- Evitar la coincidència en el mateix espai físic del presumpte agressor o agressors amb la dona i les seves filles i fills, amb l'adolescent o amb la nena atesa.
- Facilitar que l'espai no reveli per si mateix a terceres persones quin és el tipus d'atenció que s'hi duu a terme.
- Evitar les interrupcions al llarg de la sessió d'intervenció.

Coordinació entre professionals i els procediments

Els paràmetres que han d'orientar i garantir la coordinació interprofessional a tota la Xarxa parteixen d'un triple objectiu:

- Assegurar la celeritat i la qualitat en el traspàs d'informació entre les persones i els serveis que intervenen en l'abordatge de la violència masclista
- Garantir el principi d'intervenció mínima
- Detectar els buits i dèficits de la intervenció per tal de millorar l'atenció.

Són els següents:

- Formalitzar la coordinació entre les diferents institucions, administracions i entitats especialitzades a tot el territori, mitjançant la creació d'espais estables de coordinació interdisciplinària i de protocols i circuits específics d'intervenció i derivació en els quatre eixos bàsics d'intervenció que estableix aquest protocol. La coordinació s'ha de promoure, si s'escau, també en l'àmbit internacional.
- Impulsar el treball en equip, la cooperació i la vinculació a les diferents xarxes d'intervenció, tot assegurant la presència de les associacions de dones de referència del territori.
- Delimitar les responsabilitats i els límits de la intervenció per a cada un dels àmbits i professionals de la Xarxa.
- Assegurar, per part de tot el personal professional, un coneixement acurat dels recursos i persones de referència, tot dotant aquestes de l'autoritat pertinent.
- Garantir, des dels recursos, un seguiment acurat dels casos i una derivació adequada.

- Garantir un sistema d'informació global dels recursos de tot el territori que permeti l'intercanvi d'informació i coneixements entre les persones professionals, així com una derivació eficaç, especialment en aquelles situacions on es donen més factors de vulnerabilitat.
- Diferenciar i adequar els circuits i protocols segons els diferents nivells evolutius i segons les diverses situacions de vulnerabilitat.
- Adaptar els procediments de treball dels diferents recursos a les necessitats específiques pròpies de cada àmbit on es manifesta la violència masclista i a cada forma concreta d'aquesta, tot garantint una especial atenció a la violència sexual, la violència en l'àmbit laboral, la mutilació genital femenina, els matrimonis forçats i la "trata" amb finalitat d'explotació sexual.
- Establir eines consensuades i compartides per totes les persones professionals de la xarxa, que facilitin un comportament professional i una intervenció amb les dones, infants i adolescents que sigui homogènia i igualitària en tot el territori (escales de valoració de risc, indicadors de valoració de l'estat emocional...).
- Garantir l'avaluació continuada, el seguiment i l'adequació dels protocols i circuits, tot dissenyant un sistema de registre de dades a aquest efecte.
- Analitzar les necessitats formatives dels diferents circuits de tots els territoris de Catalunya i organitzar espais per compartir i generar coneixement que permetin desenvolupar eines consensuades.
- Assegurar la confidencialitat de la informació sobre dones, adolescents i infants en els processos d'intervenció. En el traspàs d'informació, cal protegir a cada moment tant aquestes dades com la seguretat de les dones i professionals. Així mateix, cal treballar sobre mecanismes, en el marc de la Llei de protecció de dades, per a la cessió de dades de caràcter personal necessàries que permetin intervenir de manera ràpida i coordinada entre tots els serveis.
- Promoure la cooperació internacional amb entitats i institucions dels països d'origen per treballar conjuntament en l'eradicació de les diverses expressions de la violència masclista.

4.3. NIVELLS D'INTERVENCIÓ

Tal com s'ha exposat, el **Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista a Catalunya** defineix segons el model de comprensió de la problemàtica, quatre eixos bàsics d'actuació –prevenció, detecció, atenció i recuperació- que ordenen les intervencions que han de dur a terme els diferents organismes i agents implicats.

Per tal de fer operatius aquests quatre eixos bàsics del Protocol marc i contribuir a l'establiment de llenguatges i conceptes comuns, aquest n'estableix la definició consensuada:

Prevenció

- S'entén per prevenció el conjunt d'accions encaminades a **evitar o reduir la incidència** del fenomen de la violència masclista mitjançant la reducció dels factors de risc. La prevenció n'evita la normalització. Les actuacions preventives han de considerar, tant els casos en els quals encara no s'han manifestat les situacions d'abús, per tal d'actuar a l'avançada, -especialment entre la població jove-, com els casos en els quals ja s'han donat situacions de violència per evitar-ne la cronicitat.
- Un dels objectius de la prevenció és sensibilitzar la ciutadania, i especialment les dones, per tal que cap forma de violència no sigui justificada ni tolerada. S'entén la sensibilització com el conjunt d'accions pedagògiques i comunicatives que tenen per objectiu generar canvis i modificacions a l'imaginari social que permetin avançar cap a l'eradicació de la violència masclista.

Detecció

- S'entén per detecció la posada en funcionament de diferents instruments teòrics i tècnics que permetin identificar i fer visible el problema de la violència masclista, tant si apareix de manera precoç com si es tracta d'una violència crònica. La detecció permet conèixer les situacions en les quals s'ha d'intervenir per tal d'evitar-ne el desenvolupament i la cronicitat.

Atenció

- S'entén per atenció el conjunt d'accions destinades a una persona per tal que superi tant les situacions d'abús com les conseqüències en els contextos personals, familiars i socials. S'ha de garantir la seguretat i proporcionar informació detallada sobre els recursos i els procediments que faciliten la resolució de la situació. Els equips professionals han de facilitar una atenció de qualitat que situï les dones en el centre de l'atenció, per tal de potenciar les seves habilitats personals, i evitar la victimització secundària.
- A aquest efecte, s'entén per victimització secundària (o revictimització) el maltractament addicional que reben les dones en situacions de violència masclista com a conseqüència directa o indirecta dels dèficits –quantitatius i/o qualitius- de les intervencions efectuades pels organismes responsables, així com per les actuacions que no han assolit el nivell de coordinació necessària amb altres agents implicats.

Recuperació

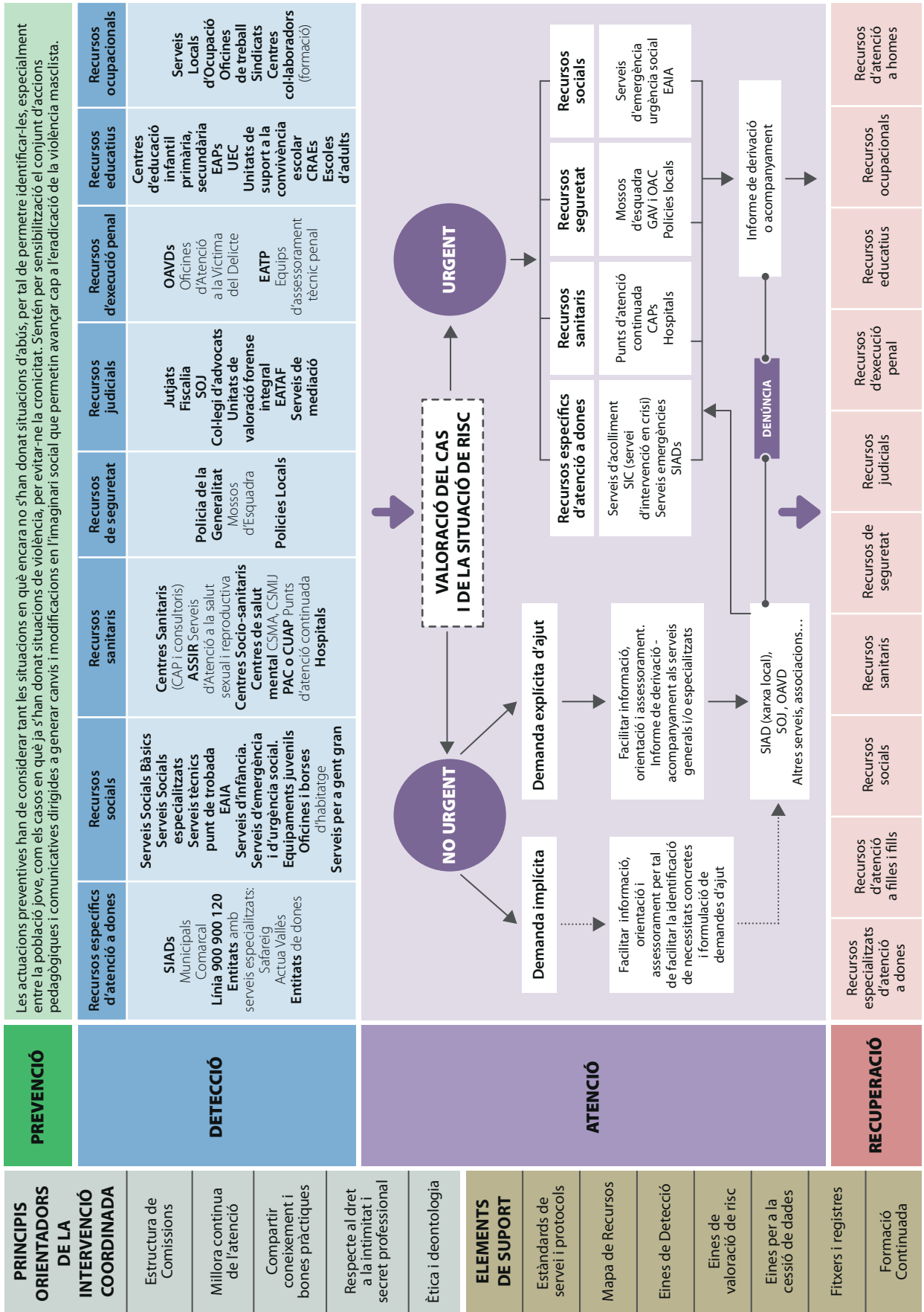
- S'entén per recuperació l'etapa del cicle personal i social on es restableixen els àmbits danyats a causa de les situacions de violència. Aquest procés es du a terme amb l'acompanyament d'una persona o d'un equip professional, i la seva durada es relaciona amb el dany patit, la cronicitat de l'abús i la capacitat de resiliència de cadascuna de les persones afectades.
- La resiliència és la capacitat de les persones per afrontar amb èxit les situacions desfavorables o de risc, i per adaptar-se i desenvolupar-se positivament davant les circumstàncies adverses.
- En relació amb la recuperació, cal esmentar la reparació que és el conjunt de mesures preses pels diversos organismes i agents responsables de la intervenció en el marc de la violència masclista (jurídiques, econòmiques, socials, laborals, sanitàries, educatives, etc.), que contribueixen al restabliment dels àmbits danyats per la situació viscuda. En definitiva, la reparació esdevé la manera en què el conjunt d'actors socials contribueix al procés de recuperació de les dones que han viscut situacions de violència masclista.

5. CIRCUIT GENÈRIC I RECOMANACIONS PER NIVELLS D'INTERVENCIÓ

CIRCUIT GENERAL DE LA COMARCA DEL VALLÈS OCCIDENTAL

- El present circuit reproduceix, aterrant als serveis comarcals, el circuit del Protocol Marc per a l'abordatge de les violències masclistes a Catalunya. Ha recollit també les aportacions realitzades per circuits que actuen, com el present, de "paraigües" per a diversos circuits, com ara passa en la Catalunya Central o Terres de l'Ebre.
- Així doncs, té la pretensió de que sigui un "Circuit Marc" que orienti o estigui en consonància a aquells elaborats pels municipis.
- Aquest circuit , en tant que genèric, no respon exhaustivament a les violències en altres àmbits que no siguin el de la parella (com és el comunitari i el laboral). La intenció, com ja hem avançat, és poder aprofundir en l'abordatge d'aquests altres tipus de violència amb menys recorregut en l'àmbit de la intervenció.
- Aquest circuit pretén recollir els diversos nivells d'intervenció: prevenció, detecció, atenció i recuperació, indicant els serveis presents en cada nivell i recollint, a continuació, recomanacions d'utilitat per a cada nivell.

CIRCUIT PER A L'ABORDATGE DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA A LA COMARCA DEL VALLÈS OCCIDENTAL

5.1. PREVENCIÓ

5.1.1. TEMES BÀSICS A ABORDAR EN LA PREVENCIÓ⁷

Cal abordar temes com ara:

- **El gènere com a construcció social**, processos de socialització de gènere, identitats, estereotips i rols tradicionals associats al gènere i la desigualtat i diferència de poder.
- Diferents **models de masculinitat i feminitat** amb perspectiva intercultural. Mostrar la diversitat de models de masculinitat i feminitat i les formes que adopten en les diferents cultures, per donar compte de l'arrel social i cultural de la categoria gènere.
- Anàlisi dels **estereotips de gènere** en els mitjans de comunicació, el masclisme i la invisibilització dels models de feminitat no tradicionals.
- **Desigualtats i discriminacions** en el món del treball. La segregació horitzontal i vertical, l'assetjament sexual i per raó de sexe a la feina, així com la prevenció de riscos psicosocials.
- **Usos del temps**. Treballar sobre la distribució del temps personal, comunitari, laboral i familiar en tot el cicle vital de les dones. Reconeixement i valoració del treball reproductiu, domèstic i de cura.
- **Treballar la coeducació** en totes les estratègies que es desenvolupin per tal de desconstruir el gènere i treballar per l'equitat de gènere.
- El concepte de l'amor a través de la història: **l'amor romàntic i els seus mites**.
- **Treballar el model LGTBI** des d'una perspectiva d'identitats i expressió de gènere i diversitat d'orientació sexual.
- **Relacions de parella igualitàries**: fomentar l'autoestima, la confiança, l'empatia i el respecte. Facilitar models positius i la diversitat d'unions afectives existents.
- **Relacions afectivosexuals i rols de gènere**. Treballar per la construcció de relacions lliures i satisfactòries partint de les vivències i experiències diferents generades pels rols de gènere i la relació de poder existent. Tenir en compte la sexualitat en tot el cicle vital.
- **Gènere i conductes de risc**. Certes temàtiques com, per exemple, l'ús del preservatiu o el consum de drogues, poden donar peu a treballar les actituds, els comportaments i el posicionament de nois i noies davant de les seves relacions afectivosexuals.
- **Violència masclista**: formes, àmbits (tenint en compte la violència en l'espai públic, i l'àmbit comunitari) i mites al voltant de la violència masclista.
- **Situar les violències sexuals**, sovint ocultes i plenes de mites i tabús, amb les que cal orientació especialitzada.
- Treballar des d'una **perspectiva comunitària**, les violències heteropatriarcal afecten a tots i totes.

⁷Amb modificacions, extret del Protocol de Joventut d'abordatge de la Violència Masclista (2013)

- **Treballar els micromasclismes** com a formes de violència masclista encobertes.
- Donar a conèixer el **cicle, procés i conseqüències** de la violència masclista.
- Eines per a la **prevenció i la detecció** com una responsabilitat social i individual. Oferir estratègies a les persones joves, adultes i grans per detectar situacions abusives.

5.1.2. ESTRATÈGIES METODOLÒGIQUES

Algunes recomanacions metodològiques per a la implantació són⁸:

- Eviteu centrar-vos en discursos teòrics que, sovint, generen més rebuig que reflexió. Busqueu **exemples** sobre situacions en què les persones puguin sentir-se **identificades**.
- Utilitzeu dinàmiques actives i basades en la **pràctica reflexiva**, que promogui la participació i inciti a la reflexió sobre les pròpies creences i comportaments sense que les persones participants se sentin jutjades.
- Metodològicament és molt important **incloure les dinàmiques en la mateixa preparació** i disseny de l'actuació, especialment si es tracta de la creació d'algun material (vídeo, cançó, obra de teatre, còmic, grafit, sortida, exposició, etc.).
- Empreneu **recursos innovadors** i creatius. Convé allunyar-se de les actuacions excessivament rígides. Es poden utilitzar múltiples suports i recursos per abordar el fenomen de la violència masclista, com ara les xarxes socials i formats 2.0, videojocs, recursos musicals o audiovisuals, guies o còmics, grafits, creació de lipdubs, exposicions, sessions de videofòrum, performances al carrer, tallers, etc. També per a tot tipus d'edats.
- **Adapteu els materials** i recursos en funció del col·lectiu, cercant un llenguatge proper, així com imatges o exemples que siguin significatius per al grup. Procureu que els recursos i exemples que utilitzeu no facin referència a un sol grup, sinó que representin l'heterogeneïtat social i cultural perquè tothom s'hi pugui identificar.

Recomanacions sobre l'enfocament dels continguts en violència masclista:

- Presenteu el fenomen com **multidimensional**: podeu servir-vos de les múltiples formes i àmbits en què es pot produir aquest tipus de violència, així com del seu arrelament en el sistema patriarcal, per donar compte del seu caràcter estructural i la seva naturalesa multidimensional.
- Cal treballar la problemàtica des de la perspectiva de la **teoria i pràctica feminista** i emmarcat en la **lluita antipatriarcal**.
- Emmarqueu el fenomen en la distribució **desigual** de **poder** entre dones i homes.
- Feu visibles els **models** agressius vinculats a la **masculinitat** tradicional i les conductes passives o subordinades tradicionalment vinculades als valors **femenins**.

⁸Amb modificacions. Protocol de Joventut d'abordatge de la Violència Masclista (2013).

- Diferencieu l'origen i les **causes** de la violència masclista dels problemes concrets afegits que puguin afectar els agressors, com alteracions mentals, toxicomanies i alcoholisme, problemes econòmics, etc.
- Presenteu les dones que han patit violència masclista com a persones que han pogut **activar els recursos propis** i superar les situacions de violència.
- **Defugiu** d'afirmacions o **estereotips** que relacionin la violència masclista amb perfils concrets tant de qui l'exerceix com de qui la pateix, en funció de nivells educatius, estatus socioeconòmics o procedències culturals determinades.
- **Treballeu els models de masculinitat** amb la població infantil i juvenil, a través de campanyes de joguines i des de la coeducació. I també dirigides a població adulta i gent gran.
- **Treballeu la sexualitat, la menopausa i l'abús d'ansiolítics amb les dones**, de manera dinàmica i amb l'objectiu de l'empoderament de les dones i la millora de la seva salut mental.
- **Treballeu el lideratge de les dones i l'associacionisme** per tal d'activar la participació sociopolítica de les dones i afavorir l'apoderament i les xarxes entre dones.
- **Treballeu la visibilització dels micromasclismes**, també en l'àmbit de les empreses privades com a estratègia de prevenció i sensibilització vers les violències masclistes. Incloure un apartat de bones pràctiques.
- Creeu espais d'intercanvi o creació conjunta de campanyes de les **diades internacionals** vinculades amb les polítiques d'igualtat i la lluita contra les violències vers les dones: **25N, 8M i 28M**.
- Creeu una xarxa de comunitat d'agents que treballen per eradicar les violències, prenent com a exemple el de la Diputació de Barcelona.
- Treballeu la prevenció de les violències **de manera transversal** amb altres agents i/o regidories vinculades a l'ens (promoció econòmica, comunicació, cultura, educació, etc.).

5.1.3. LA PREVENCIÓ COM A ESTRATÈGIA

És molt important poder generar sinèrgies i responsabilitat compartida en la prevenció de les violències masclistes en totes o moltes àrees d'institucions i ens municipals o comarcals. Per aquest motiu resulta interessant:

- Vincular la prevenció al Pla d'Igualtat de l'ens, situant-se en un sentit ampli en diverses línies d'acció i amb la major implicació per part de les àrees.
- Crear un Pla Estratègic de Prevenció, que pugui sumar diferents actors municipals, supramunicipals i entitats.
- Més enllà del possible pla de prevenció, la coordinació sol ser essencial, motiu pel que es valora la coordinació d'accions en una comissió específica i amb periodicitat anual.

5.2. DETECCIÓ

Les situacions de violència masclista **poden expressar-se de maneres ben diferents**, ja que, com sabem, no responen a un perfil o prototip concret. Alhora, bona part de les situacions de violència masclista es produeixen en el si de les relacions de parella, però cal tenir presents la resta d'àmbits (laboral, familiar, comunitari, etc.) en què poden tenir lloc aquestes situacions.

A més, **sovint les situacions de violència no acostumen a ser identificades** per la persona que les pateix ni per qui les exerceix com a situacions d'abús, atès que poden quedar justificades o normalitzades dins d'una dinàmica abusiva, especialment quan es donen en el si de la parella. També pot ser que com a professionals tingueu dificultats per identificar-les, atès que sovint aquestes conductes són tolerades o justificades per patrons culturals i socials. Per això, una qüestió important a considerar serà el **TIPUS DE DEMANDA:**

En la majoria de situacions, és probable que una persona que viu situacions d'abús o violència masclista d'entrada no ho reconegui o no ho verbalitzi, perquè li fa por o vergonya o perquè simplement no és conscient de la violència que està rebent. Per això cal distingir entre:

- **Demanda implícita.** Situacions en què, davant d'una situació determinada, sospiteu que la persona es troba en una situació de violència, d'abús o de vulnerabilitat, però ella no la reconeix o bé no ho verbalitza de forma oberta.
- **Demanda explícita.** Situacions en què la persona reconeix que alguna cosa no va bé i és conscient que pateix algun tipus d'abús, o fins i tot us demana ajuda obertament. En aquest cas, la situació de violència és explícita i està confirmada.

També aquí caldrà tenir en compte el POSICIONAMENT DE LA DONA, especialment la seva demanda en relació al servei, així com la consciència de la situació que estigui vivint i els seus recursos personals i socials per a fer-ne front.

5.2.1. RECOMANACIONS PER A LA DETECCIÓ

- **En relació a les persones professionals**
 - Revisar la formació genèrica en violències masclistes, així com la formació especialitzada a tots els àmbits i nivells d'intervenció. És particularment importat la formació en detecció dels i les professionals de salut de primària, donat que tenen accés a pràcticament tota la població en un o altre moment.
 - Cal tenir en compte que la majoria de poblacions compten amb una Comissió social, formada per professorat i serveis socials. Aquesta comissió seria

important que també comptes amb formació especialitzada i perspectiva de gènere, ja que són òrgans també privilegiats per la detecció.

- Revisar de forma anual i per àmbits les necessitats de formació.
 - Seria recomanable que les comissions locals poguessin avaluar anualment quines són les demandes i necessitats de formació.
 - A les Comissions tècniques del Consell Comarcal es pot avaluar també quins temes serien necessaris abordar a nivell comarcal i sol·licitar-ne la formació.
 - Cal tenir en compte que, de forma genèrica, hi ha temàtiques molt menys treballades per a les quals es necessitaria formació, com ara: prostitució (es detecta en general manca de formació i l'existència de diversos mites que dificulten l'atenció), la trata amb finalitat de prostitució forçada, Llei d'estrangeria i gènere (canvis legislatius, legalització de la situació), o l'assetjament per raó de sexe o sexual a l'àmbit laboral.
- Realitzar formacions que puguin ser eminentment pràctiques i vivencials.
- També cal considerar que sovint l'abordatge d'aquesta problemàtica es duu a terme des d'espais on es treballa amb poc equip i això dificulta compartir el treball de cas en les situacions eminentment complexes amb forta càrrega emocional o de responsabilitat. Per això cal considerar també els espais de supervisió, individuals o grupals.
- **Materials per a les persones professionals adaptats i de fàcil accés i recurs**
 - Eines útils per a la detecció:
 - Indicadors
 - Preguntes orientatives per a cada tipologia de violència
 - Cal comptar amb un algoritme/procés orientador de la intervenció, aterrat a cada municipi.
 - Facilitació de materials per a la derivació: tríptic informatiu conjunt amb informació escrita per prendre consciència sobre violència masclista (agafant exemples de tríptics existents com el d'Actua Vallès i el de l'Àmbit Sanitari).
 - Comptar amb espais per a la transmissió de la informació: jornades, articles, documentació d'ajut per a la intervenció, detecció etc. de manera que pugui ser un banc actualitzat d'informació i formació. Aquest s'hauria de nodrir a partir de la xarxa creada per la Comissió Tècnica.
- **Mapa de recursos i professionals de referència en els serveis**
 - Consultar el mapa de recursos elaborat per al Consell Comarcal i disponible al web.
 - En cas de que les dones no estiguin empadronades en la localitat, valorar els serveis de les entitats (El Safareig, Actua Vallès, Creu Roja).

5.3. ATENCIÓ

El Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista defineix l'atenció com: "El conjunt d'accions destinades a una persona perquè superi tant les situacions d'abús com les conseqüències en els contextos personal, familiar i social". S'ha de garantir la seguretat i proporcionar informació detallada sobre els recursos i els procediments que faciliten la resolució de la situació.

Els equips professionals han de facilitar una atenció de qualitat que situï les dones **en el centre** de l'atenció, per tal de potenciar les seves habilitats personals i evitar la victimització secundària.

El circuit s'estructurarà a partir de:

- La demanda de la dona.
- La delimitació de la urgència o no urgència.
- La valoració de risc i valoració del cas.

5.3.1. DELIMITACIÓ DE L'URGÈNCIA

Atenció urgent: s'entén com la situació que requereix una actuació immediata, donada la gravetat dels fets i la situació de la dona i les seves criatures (quan hi hagi un perill per a la integritat física de la dona o els seus fills o filles o quan el fet acabi de succeir).

Atenció no urgent: s'entén com la situació que no requereix una actuació immediata, ja que no es percep risc imminent per a la integritat física de la dona i dels seus fills o filles, iniciant, però, les gestions i les derivacions pertinents segons quines siguin les necessitats identificades. El servei que atén ha d'engegar un procés d'informació, orientació, acompanyament i derivació al servei adients.

Tot circuit, en una situació d'urgència ha de poder garantir:

- Serveis sanitaris (que segueixen el protocol del Departament de Salut i puguin expedir en cas necessari els informes corresponents).
- Serveis policials (que puguin recollir de forma adequada la denúncia en cas que així es decideixi, o realitzar una atenció al lloc on siguin requerits realitzant una atenció de qualitat i posterior comunicació amb el major detall possible).
- Serveis d'acolliment, en cas que la dona no disposi dels mitjans personals o socials de seguretat, i necessiti un espai residencial d'urgència, que pugui garantir una atenció especialitzada i amb seguretat.

Tots els serveis implicats en l'atenció es podran trobar en el "Mapa de recursos" penjat en la web del Consell Comarcal.

5.3.2. VALORACIÓ DE RISC

El tipus d'atenció sovint estarà determinat per la valoració que es faci **del risc de violència** a la qual està exposada la dona, noia o nena i les seves criatures. A partir d'aquesta valoració, el o la professional ha de decidir com ha de gestionar la intervenció i quins seran els passos a seguir, decidint l'activació dels recursos i el treball coordinat amb la resta de professionals de la xarxa per poder donar una resposta adequada en l'abordatge dels casos concrets de violència masclista.

Un cop feta la valoració del risc i determinat el seu nivell (baix, mitjà o elevat), caldrà analitzar la immediatesa amb què el dany es pugui produir. Per tant, risc imminent i risc alt o elevat comporten el mateix nivell de risc, però amb la diferència que el primer indica la immediatesa temporal i obliga a una intervenció d'urgència extrema.

En el cas de violència en l'àmbit de la parella

Per fer la valoració del risc de violència masclista en l'àmbit de la parella es recomana fer ús del **Protocol de valoració del risc de violència contra la dona per part de la seva parella o ex parella RVD-BCN**. El document, amb els qüestionari i les instruccions d'ús es pot trobar en la mateixa web que aquest document. L'RVD-BCN és una eina que ajuda a professionals que atenen dones que viuen situacions de violència masclista a valorar el risc que la seva parella o exparella cometi en un curt termini actes violents greus. Per tant, és una eina exclusiva per a la valoració del risc en l'àmbit de la parella i per a la dona adulta (més gran de 18 anys).

Es recomana aquesta eina, que ha estat validada científicament, perquè:

- Pot ser compartida entre els diferents serveis que intervenen en un cas determinat de violència contra la dona, de manera que a igual informació, igual valoració.
- Elimina així la subjectivitat professional per valorar el risc, però alhora permet adequar aquesta valoració a la singularitat de cada cas.
- Permet, a més, una reavaluació del risc.
- Incorpora factors de vulnerabilitat i de percepció de la dona.
- I incorpora la funció d'alerta davant circumstàncies previsibles.

5.3.3. DOCUMENTACIÓ I INFORMES

Segons el Capítol VIII del Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista, anomenat “Sobre la protecció de dades personals en els circuits territorials”, hi ha una sèrie de dades específiques per a les derivacions, coordinacions, que recollim seguidament. Sempre especificant que es tracta d'un cas de violència masclista, que la dona per raons diverses està informada però no pot transmetre ella mateixa aquesta informació i que es tracta d'un intercanvi professional amb una finalitat i funció específica.

DADES A CEDIR-SE EN UNA DERIVACIÓ

- Nom i cognoms de la dona, l'adolescent o nen/a.
- Telèfon de contacte.
- Filles/fills a càrrec.
- Demanda.
- Motiu de derivació.
- Intervenció feta.
- Professional/s de referència del servei derivador.
- Si caldrà fer un seguiment o coordinacions posteriors

DADES A CEDIR-SE EN UNA COORDINACIÓ I TREBALL

- Nom i cognoms de la dona, l'adolescent o infant.
- Intervenció feta per cada un dels serveis
- Dificultats o propostes a treballar
- Acord de coordinació o pla de treball

MODEL DE JUSTIFICANT D'ASSISTÈNCIA

Possible model de justificant d'assistència

- Arribada al servei (data)
- Nombre d'atencions realitzades i dates aproximades
- Motiu de consulta: expressa que... es mostra... o verbalitza...
- Derivació efectuada
- Motiu

ALTRES TIPOLOGIES D'INFORME

Es recomana que els serveis puguin elaborar altres tipologies d'informes, donat que l'acreditació de la violència, especialment a òrgans judicials, és complexa. En aquest sentit, la comarca compta amb diverses experiències:

- Alguns SIADs i entitats elaboren “Informes psicosocials”, una tipologia d’informe que no és de tipus pericial, sinó descriptiu (atencions realitzades, demandes, allò que la dona ha expressat i explicat) que en determinades situacions han ajudat a donar credibilitat al relat expressat davant òrgans judicials. També es pot utilitzar en aquest sentit un informe que acrediti l’assistència a la dona des d’un àmbit clínic. El model es pot trobar dins els annexos d’aquest document.
- Es compta també amb l’experiència de l’Ajuntament de Terrassa, que des d’una perspectiva clínica, duu a terme un pilotatge amb el qüestionari ISA de Hudson (que medeix la severitat d’exposició a la violència en els casos de violència en l’àmbit de la parella). Aquest però, requereix d’un context molt específic d’aplicació i formació especialitzada (tant pel servei com per òrgans judicials), de manera que serà important seguir el pilotatge i les seves possibles aplicacions.

5.3.4. COMISSIONS DE CAS I VINCULACIÓ ENTRE CIRCUITS

Com bé situa J.R. Ubieto, el treball en xarxa és imprescindible perquè si no podem treballar casos es tendeix a la ritualització de la intervenció, a l’aplicació de protocols sense valoració crítica o atenció al cas particular. Evidentment el treball en xarxa necessita de molts supòsits:

- L’ètic, en relació a la participació i coresponsabilitat
- L’ epistemològic, per tal d’entendre com realitzem aquesta construcció del saber, i com cal entendre’l com el resultat d’una elaboració col·lectiva i d’una conversa sostinguda en el “límit entre saber i no saber”
- El metodològic, perquè implica una interacció, no és un sumatori de dades i per tant cal aplicar un sistema que permeti parlar dels casos, i molt especialment de les preguntes que generen i d’allò que no és lineal ni previsible.

A més els casos presenten dilemes ètics, atès que sovint la intervenció és complexa i cap opció plantejada és bona o dolenta en si mateixa, sinó plena de matisos.

Per aquest motiu, és molt necessari que les comissions puguin comptar amb un espai de **treball de cas**, entès com un espai que necessitarà:

- Treball en xarxa. Fugir de la cultura individualitzadora per anar cap a la de treball en equip. Aprofitar les crisis, preocupacions per un cas, inquietud professional...
- La teoria dels cicles com a guia d’actuació. Fugir de la idea de casos com a “riu”, de forma continua i poder veure’ls més com a cicles personals/familiars. Un cas com a la sèrie de solucions i inventives de cada subjecte, entenent que normalment demanarà ajuda davant d’un moment on aquesta inventiva falla i cal acompanyar en aquest cicle, el que exposi.

- Disciplina de suport i eines. Espais regulars de conversa, comissions de casos; certa utilització de l'escriptura per a la presentació de cas, així com formulació d'hipòtesis, partir de la pròpia explicació de la persona atesa, tenir en compte les eines que podem tenir a l'abast i poden ser d'utilitat per transmetre o demanar informació, per valorar la situació etc.
- La conversa. Crear un espai amb llibertat per a parlar, igualtat per a fer-ho i que l'única forma vàlida sigui el millor argument.

Així mateix, la violència masclista sovint s'entrecrua amb d'altres tipologies de violències, o altres circuits, per tant seria recomanable treballar i incorporar al web del protocol:

- Violència masclista i circuit de protecció a la infància.
- Violència masclista i atenció a persones grans/Protocols de maltractament a la gent gran.
- Protocol en l'àmbit educatiu.

5.4. RECUPERACIÓ

5.4.1. RECOMANACIONS PER ALS ESPAIS DE RECUPERACIÓ

- Oferir espais de recuperació d'atenció psicològica per adultes i infanto juvenils de llarga durada.
- Treballar en les intervencions la recuperació del vincle entre dones i fills o filles (ajudar a recuperar el rol de mare).
- Utilitzar marcs teòrics que orientin la recuperació, des de la perspectiva de gènere.
- Cal tenir també en compte la **reparació** de la violència viscuda, a partir molt especialment de la recuperació del món laboral i social.

5.4.2. REPTES EN BASE A NECESSITATS DETECTADES

Es valora que seria interessant contemplar espais de treball que puguin acollir:

- Les situacions de violència ascendent.
- Serveis per a la recuperació dels homes (també tenint en compte possibles noves parelles d'aquells que han resultat agressors).
- Espais de protecció més enllà del punt de trobada que garanteixin la seguretat de la dona.

Una necessitat que genera preocupació i clara demanda és l'atenció a fills i filles de les dones ateses en els serveis. Espais que es van generant en funció de les diverses demandes, però que es consideren encara de tot insuficients.

6. CIRCUIT PER A MUNICIPIS DE L'ABSS DEL VALLÈS OCCIDENTAL

6.1. INTERVENCIÓ PER PART DE L'EQUIP BÀSIC D'ATENCIÓ SOCIAL PRIMÀRIA

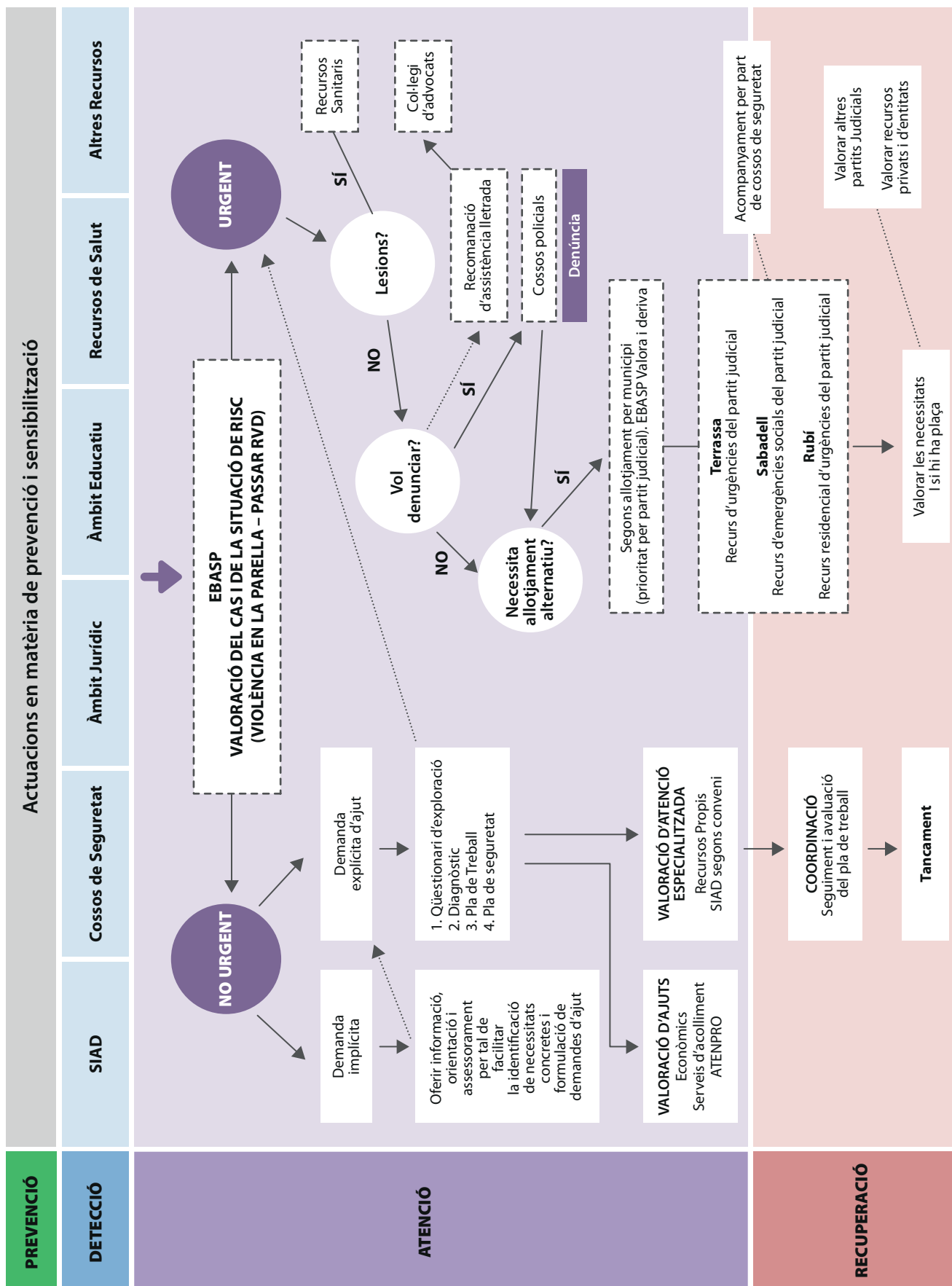
Els Serveis Socials d'atenció primària són de referència per a la ciutadania, conformen el primer nivell funcional de la xarxa bàsica de serveis socials de responsabilitat pública, i constitueixen el dispositiu general inicial i de resposta a les necessitats personals i comunitàries.

En relació a l'abordatge de les violències masclistes, i en el marc de les seves competències en matèria de benestar social i tal com preveu la Llei 12/2007, de serveis socials de Catalunya, té com a funció potenciar el desenvolupament de mesures adreçades a prevenir situacions de violència, sobretot dins l'àmbit familiar, a detectar-les i intervenir-hi a fi d'eliminar-les.

Així mateix, la Llei orgànica 1/2004, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, en l'art.18, defineix el dret a la informació i l'assessorament adequat a la seva situació personal, això es farà a través dels Serveis Socials". I en l'art. 19 defineix el dret a l'assistència social integral: "Les dones víctimes de violència de gènere tenen dret a uns serveis socials d'atenció d'emergència, de suport i recuperació integral". Aquests serveis han de respondre als principis d'atenció permanent, actuació urgent, especialització en la tramitació de prestacions i, professionalment, han d'estar formats per equips multidisciplinaris.

Els Serveis Socials Bàsics, tenen un caràcter polivalent, comunitari i preventiu per fomentar l'autonomia de les persones perquè visquin dignament, atenent les diferents situacions de necessitat en què es troben o que es puguin presentar. Aquesta realitat els situa com la porta d'entrada en els tractaments de situacions de violència masclista, pel que fa als diferents eixos d'intervenció.

6.1.1. CIRCUIT

6.1.2. FASES DE LA INTERVENCIÓ

PREVENCIÓ

Els Equips Bàsics d'Atenció Social de Primària tenen un paper important en la prevenció, tant per la participació en diversos programes (d'àmbit comarcal, com ara el Piula), com en la coordinació d'espais de prevenció per a joves (tallers en formació reglada i no reglada), espais de prevenció comunitària (tallers amb dones, entitats, veïnatge) o commemoracions del 8 de març o 25 de novembre.

DETECCIÓ

La detecció pot provenir de diversos serveis (serveis de seguretat, educatius, de salut...) pels que l'EBASP és un referent i en molt especialment en els casos de demanda implícita o no urgents en faran la derivació. En aquest cas els EBASP són espais privilegiats per a la detecció, ja que les dones sovint poden acudir amb demandes diverses.

ATENCIÓ

- **Derivació de la dona a l'EBASP.**
- **Valoració de la situació de risc a través de l'eina RVD-BCN en casos de violència en la parella.** Aquesta eina determina el risc per a la dona i, per tant, la urgència de la intervenció (vegeu annexos del protocol).

- **Atenció de la situació de risc.**

Si es considera que la situació demana una actuació d'urgència s'haurà de valorar si la dona presenta lesions. En aquest cas, se l'ha d'adreçar al recurs sanitari més proper i fer l'acompanyament si és necessari (aquest pas no serà necessari si la dona ve derivada des dels mateixos recursos sanitaris).

El següent aspecte a abordar és la denúncia. Si la dona vol presentar-la, se l'ha de derivar als cossos policials. La dona té dret a presentar la denúncia a les dependències de qualsevol dels cossos de seguretat. Tanmateix, no tots els municipis disposen dels recursos suficients per a atendre els casos de violència masclista, ni per preparació específica ni per nombre d'efectius. Per això cal que es coneguin les circumstàncies concretes de cada municipi per adreçar la dona al lloc adequat on fer la denúncia, sense deixar de reclamar que es compleixi efectivament el dret de la dona a presentar la denúncia davant les dependències policials que consideri.

És molt important que s'aconselli a la dona disposar d'assistència lletrada en el moment d'interposar-la i sobre la conveniència d'aquesta. La denúncia donarà pas a l'actuació dels serveis judicials, si és possible als jutjats de VIDO. Aquí l'EBASP haurà de tenir en compte la possibilitat de fer arribar als jutjats un informe psicosocial de la situació de la dona si aquesta ja és coneguda per aquest servei.

- **Valoració d'un allotjament alternatiu.**

Per a valorar si la dona necessita un recurs residencial d'urgències s'haurà de tenir en compte aspectes com el risc que presenta, si l'agressor ha estat detingut i descartar que la dona pugui anar a casa de familiars o amics. Si necessita un allotjament, es tindrà en compte com a prioritat el recurs d'urgències del partit judicial corresponent, sempre que aquest s'adapti a les necessitats de la situació. En el cas que el recurs residencial que li pertorqui per territori no disposi de places es valorarà un recurs d'un altre partit judicial.

En el cas que la dona ingressi en un recurs del partit judicial, aquesta serà acompanyada pels cossos de seguretat. Les dades de contacte d'aquests recursos estan disponibles a la fitxa de recursos del mapa comarcal.

- **Atenció social sense urgència**

En el cas que la situació d'urgència ja hagi estat atesa o en el cas que es valori que no és una situació urgent, l'EBASP realitzarà una exploració, valoració i orientació (vegeu annexos) del cas. El coneixement més profund de la situació permetrà elaborar un diagnòstic i un pla de treball per avançar en la recuperació de la dona. Se li pot entregar un pla de seguretat si es considera necessari (vegeu annexos).

RECUPERACIÓ

- **Valoració d'ajuts**

Dins el pla de treball s'ha de tenir en compte si la recuperació de la dona exigeix la tramitació d'ajuts econòmics, el servei ATENPRO o serveis d'acolliment. L'accés a aquests ajuts s'ha de tramitar per l'EBASP.

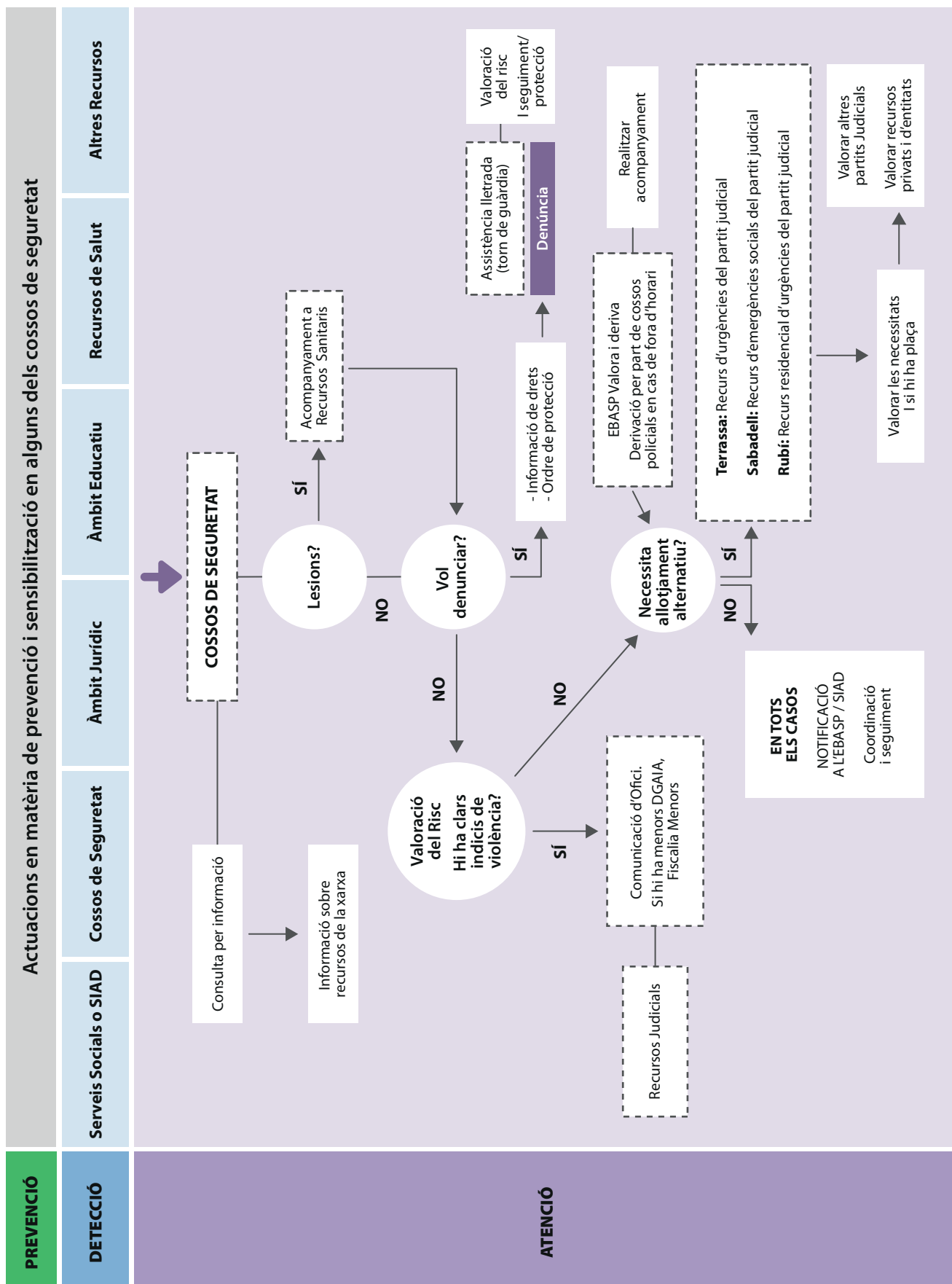
- **Valoració d'atenció especialitzada.**

L'atenció especialitzada comprèn els serveis sociojurídics, l'atenció psicològica o l'atenció a fills i filles. Si el propi EBASP compta amb aquests recursos i pot atendre la demanda, es derivarà a la dona (i si s'escau als seus fills i filles) als recursos del propi EBASP. En cas contrari, pot comptar amb els recursos del SIAD del partit judicial que li pertorqui.

- **Coordinació, seguiment, avaluació del pla de treball fins al tancament del cas.**

6.2 COSSOS DE SEGURETAT

6.2.1 CIRCUIT

6.2.2 FASES DE LA INTERVENCIÓ

PREVENCIÓ

Per tal de prevenir i reduir els fets delictius relacionats amb l'àmbit de les relacions interpersonals, es realitzen xerrades per a potenciar la detecció precoç de les relacions abusives, sobretot a l'alumnat dels instituts.

DETECCIÓ

La detecció pot provenir de l'EBASP, SIAD, àmbit jurídic, àmbit educatiu, serveis de salut o d'altres recursos. En ocasions, el requeriment d'actuació de la policia prové d'una trucada de veïns/es sense que s'expressi explícitament que es tracta de violència masclista o pot realitzar-se des del propi domicili alertant d'un accident. En aquests casos es habitual que la dona no reconegui ser víctima de violència.

Tanmateix, sovint el circuit s'inicia perquè la pròpia víctima acut a alguna de les dependències policials amb la intenció de posar una denúncia o només per demanar informació.

ATENCIÓ

Derivació de la dona als cossos de seguretat.

Els serveis que detectin la situació de violència derivaran la dona als cossos de seguretat quan aquesta vulgui interposar denúncia.

La dona té dret a presentar la denúncia a les dependències de qualsevol del cossos de seguretat. Tanmateix, no tots els municipis disposen dels recursos suficients per a atendre els casos de violència masclista, ni per preparació específica ni per nombre d'efectius. Per això cal que es coneguin les circumstàncies concretes de cada municipi per adreçar la dona al lloc adequat on fer la denúncia, sense deixar de reclamar que es compleixi efectivament el dret de la dona a presentar la denúncia davant les dependències policials que consideri.

En aquest punt és molt important que s'aconselli a la dona disposar d'assistència lletrada en el moment d'interposar-la i sobre la conveniència d'aquesta.

Hi ha la possibilitat que la acudeixi directament per realitzar una consulta sense expressar patir una situació de violència. En aquest cas, i sempre que no es trobin indicis evidents de violència masclista, l'actuació de la policia es limitarà a donar informació sobre els recursos de xarxa.

Acompanyament a recursos sanitaris.

En el cas que presenti lesions se l'ha d'acompanyar als serveis sanitaris (CAP o Hospital).

- **Denúncia.** En el cas que la dona vulgui denunciar se li informarà de que té dret a assistència lletrada d'ofici i es trucarà al torn de guàrdia, si accepta el suport. S'ha de fer especial èmfasi en la importància de rebre aquesta assistència per a interposar la denúncia i sobre la conveniència d'aquesta. També se li informarà dels seus drets i es recollirà la denúncia a més d'oferir-li demanar una ordre de protecció.

Es farà servir el qüestionari de valoració del risc de la víctima.

Si la dona no vol denunciar però hi ha indicis de violència, els cossos de seguretat tenen l'obligació d'interposar la denúncia d'ofici. En el cas que hi hagi menors, s'ha de comunicar el cas a Fiscalia de Menors i a DGAIA.

Valoració d'un allotjament alternatiu.

Si no és horari d'EBASP seran els cossos de seguretat qui valorin si la dona necessita un recurs residencial alternatiu. Es tindrà en compte com a prioritat el recurs d'urgències del partit judicial corresponent. En el cas que el recurs residencial que li pertoca per territori no disposi de places es valorarà un recurs d'un altre partit judicial.

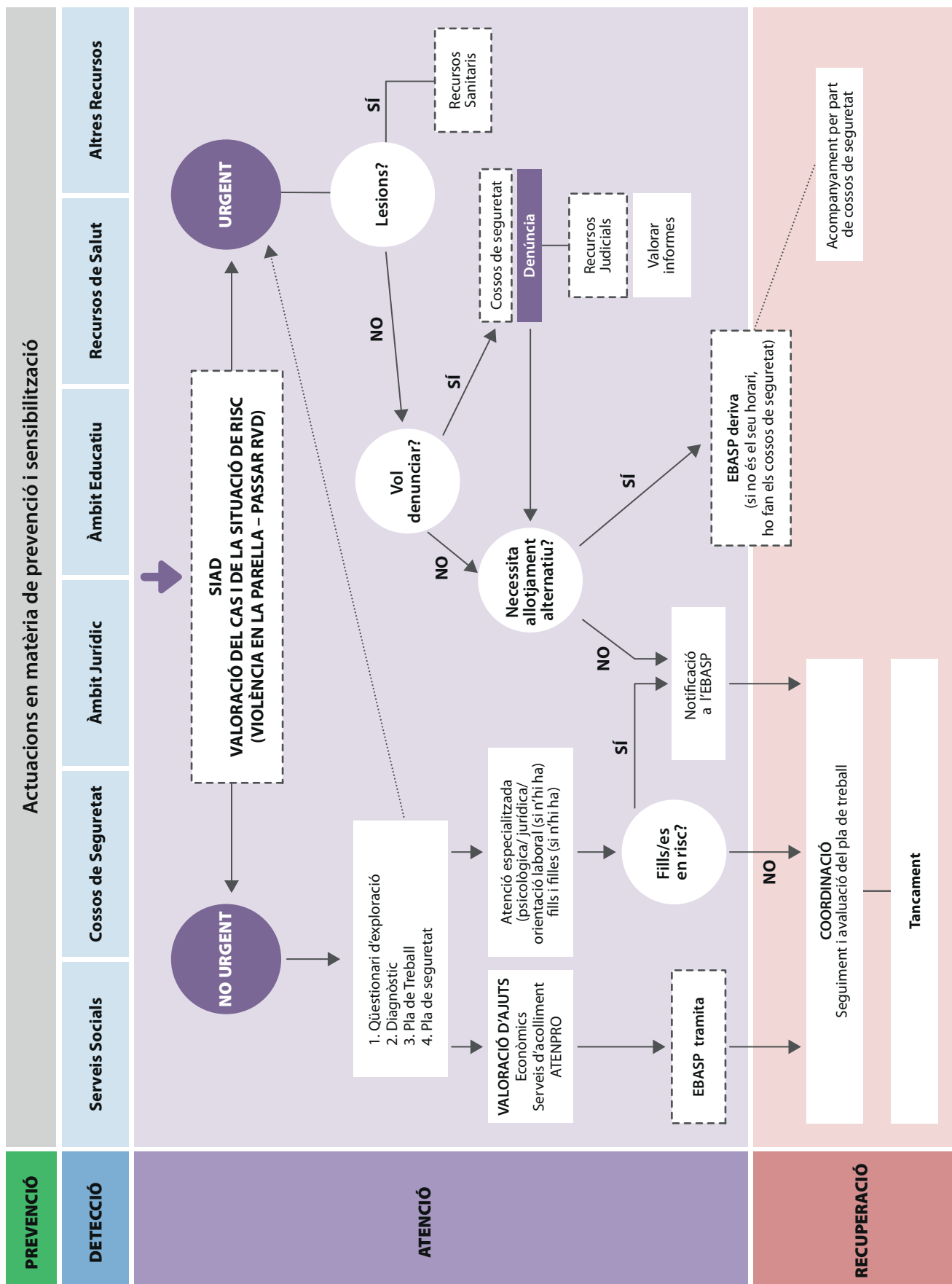
Si és horari d'EBASP, serà aquest qui realitzi aquesta tasca.

Notificació a l'EBASP.

Els cossos de seguretat avisaran de la situació a l'EBASP en el moment que aquest estigui dins el seu horari laborable.

6.3 SIAD

6.3.1 CIRCUIT

6.3.2 FASES DE LA INTERVENCIÓ

DETECCIÓ

1. **Detecció de la situació de violència masclista** per part de serveis socials, cossos de Seguretat, serveis de salut, de l'àmbit jurídic, àmbit educatiu o altres recursos.

ATENCIÓ

2. **Derivació de la dona a SIAD.** La dona també pot demanar atenció directament.

3. **Valoració de la situació de risc a través de l'eina RVD-BCN.**

Aquesta eina determina el risc per a la dona i, per tant, la urgència de la intervenció. Es troba dins els annexos d'aquest protocol.

4. **Atenció de la situació de risc.**

Si es considera que la situació demana una actuació d'urgència s'haurà de valorar si la dona presenta lesions. En aquest cas, se l'ha d'adreçar al recurs sanitari més proper i fer l'acompanyament si és necessari (aquest pas no serà necessari si la dona ve derivada des dels mateixos recursos sanitaris). El següent aspecte a abordar és la denúncia. Si la dona presenta, se l'ha de derivar als cossos policials. La dona té dret a presentar la denúncia a les dependències tant de la Policia Local com de Mossos d'Esquadra. Tanmateix, no tots els municipis disposen dels recursos suficients per a atendre els casos de violència masclista, ni per preparació específica ni per nombre d'efectius. Per això cal que es coneguin les circumstàncies concretes de cada municipi per adreçar la dona al lloc adequat on fer la denúncia, sense deixar de reclamar que es compleixi efectivament el dret de la dona a presentar la denúncia davant les dependències policials que consideri.

La denúncia donarà pas a l'actuació del servei judicials, si és possible als jutjats de VIDO. Aquí el SIAD haurà de tenir en compte la possibilitat de fer arribar als jutjats un informe psicosocial de la situació de la dona si aquesta ja és coneguda per aquest servei o bé un informe d'assistència psicològica, si la dona és coneguda per aquest servei o bé si la dona està seguint intervenció psicològica des del SIAD.

Així mateix, en els casos pertinents, igualment aquí es considerarà la possibilitat d'elaborar informes d'assistència psicològica que puguin contribuir en l'abans esmentat procés de recuperació. En els casos en què els informes siguin sol·licitats per petició judicial, s'hi faran arribar amb la major celeritat possible.

5. Valoració d'un allotjament alternatiu.

Per valorar si la dona necessita un recurs residencial d'urgències s'haurà de tenir en compte aspectes com el risc que presenta, si l'agressor ha estat detingut i descartar que la dona pugui anar a casa de familiars o amics. En aquest cas s'ha de derivar a l'EBASP, qui gestionarà la derivació.

En el cas que la dona ingressi en un recurs del partit judicial, aquesta serà acompanyada pels cossos de seguretat.

6. Atenció social sense urgència

En el cas que la situació d'urgència ja hagi estat atesa o en el cas que es valori que no és una situació urgent, el SIAD realitzarà una exploració, valoració i orientació (document disponible a aquest protocol) del cas. El coneixement més profund de la situació permetrà elaborar un diagnòstic i un pla de treball que permetran avançar en la recuperació de la dona. Se li pot entregar un pla de seguretat si es considera necessari (vegeu model als annexes).

7. Traspàs d'informació a l'EBASP

En el cas que es doni una situació d'urgència sempre es notificarà el cas a l'EBASP.

RECUPERACIÓ

- **Valoració d'ajuts**

Dins el pla de treball s'ha de tenir en compte si la recuperació de la dona exigeix la tramitació d'ajuts econòmics, el servei ATENPRO o serveis d'acolliment. L'accés a aquests recursos ha de ser tramitat per l'EBASP.

- **Valoració d'atenció especialitzada.**

L'atenció especialitzada comprèn els serveis sociojurídics, l'atenció psicològica, l'atenció a fills i filles (si en disposa el SIAD) o l'assessorament laboral (si en disposa el SIAD).

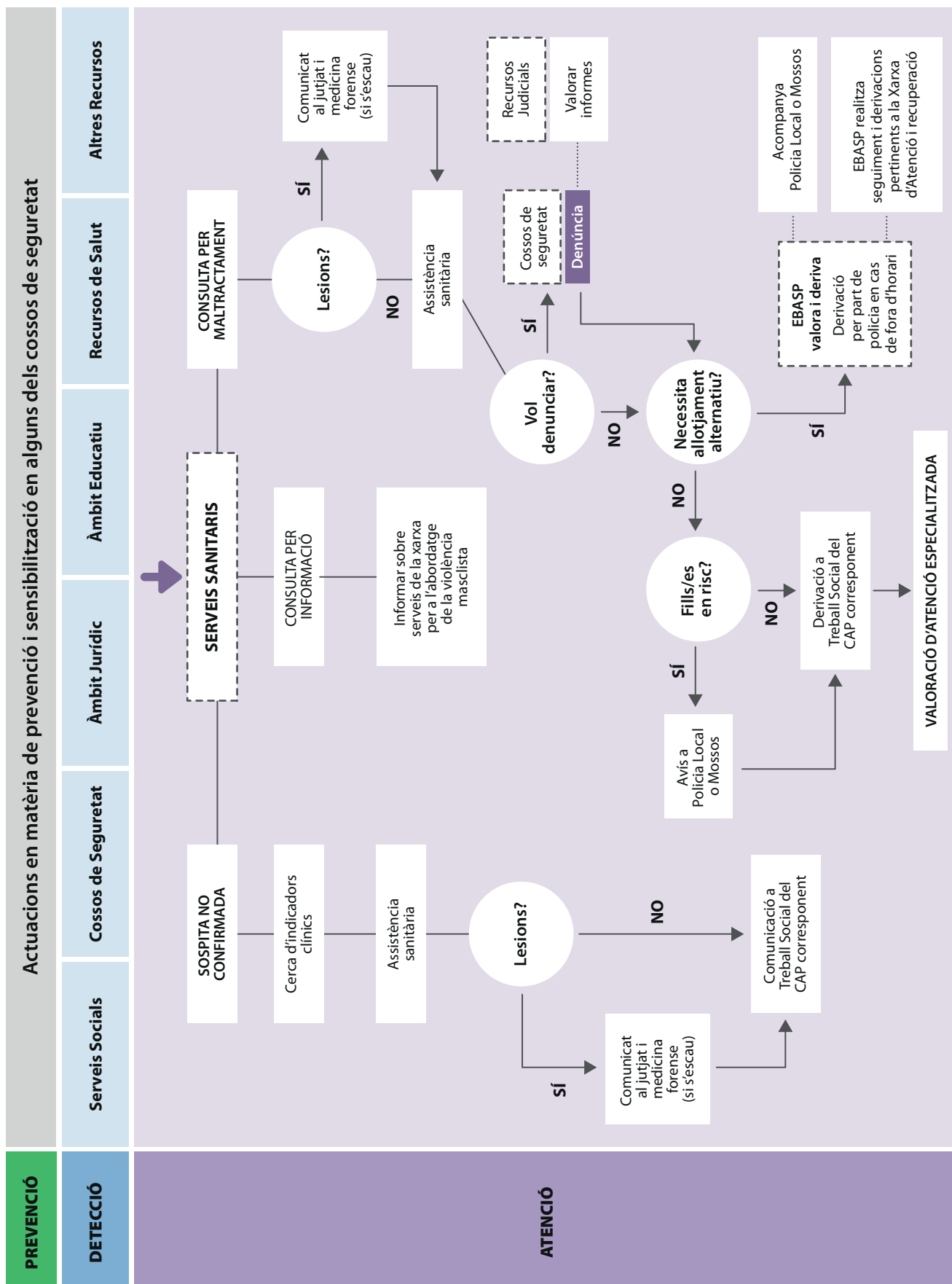
- **Notificació a l'EBASP**

Si la dona té fills o filles es valorarà si aquests poden patir els efectes de la situació de violència i, en aquest cas, es notificarà a l'EBASP.

- **Coordinació, seguiment i avaluació del pla de treball** fins al tancament del cas. Es durà a terme semestralment una reunió entre l'EBASP i el SIAD. Per altra banda, també es faran les reunions que calguin amb altres equips implicats i dintre del mateix equip.

6.4 SALUD

6.4.1 CIRCUIT

6.4.2 FASES DE LA INTERVENCIÓ

DETECCIÓ

1. Detecció de la situació de violència masclista

Els serveis que detecten la situació de violència deriven als serveis sanitaris en el cas que observin lesions però és molt habitual que la dona accedeixi als serveis sanitaris directament per tractar un problema de salut que no sempre identificarà o reconeixerà com a conseqüència de la violència viscuda.

La detecció es pot realitzar a través de serveis socials, serveis específics, àmbit jurídic, àmbit educatiu o altres recursos. Tanmateix, els serveis sanitaris, concretament a través del conjunt de professionals de la salut dels equips d'atenció primària, el dels programes d'atenció a la salut sexual i reproductiva (PASSIR) i el de les consultes d'atenció especialitzada, com ara obstetrícia i ginecologia, salut mental i addiccions o traumatologia, urgències hospitalàries, entre d'altres, es troben en una situació privilegiada per dur a terme la detecció de les situacions de violència masclista. Les característiques d'accessibilitat, el contacte directe i continuat amb els diversos col·lectius de dones i el fet de comptar amb equips multidisciplinaris fan de les consultes sanitàries un context idoni per detectar les dones en situació de violència, així com per prevenir i frenar les conseqüències de la violència en la salut i el benestar de les dones.

En cas de sospita no confirmada

1. Cerca d'indicadors clínics. Tot i que la dona no expressi espontàniament que pateix una situació de violència els serveis sanitaris poden detectar indicis de violència. [El protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya](#) presenta exemples de preguntes generals que podrien utilitzar-se en la consulta per a una recerca activa de casos de violència en l'àmbit de la parella o familiar. Recull també algunes recomanacions per a l'entrevista clínica a la dona davant de sospita de violència en aquests àmbits i les preguntes que poden realitzar-se. Finalment, inclou exemples de preguntes per valorar la situació i el tipus de violència en el cas específic de la parella.

Hi ha una sèrie de signes i símptomes que poden fer pensar que la dona pateix violència masclista. És important que el conjunt de professionals de la salut els conegui i mantingui una actitud d'alerta en la consulta, ja que la detecció d'aquests signes pot permetre intervenir sobre les situacions de violència. També es poden consultar al protocol anteriorment esmentat.

2. Assistència sanitària corresponent a l'estat físic que presenti la víctima. Si s'ha de fer una exploració física és important que el/la facultatiu/va vagi acompanyat/da d'un altre professional sanitari que pugui actuar de testimoni.

3. Recollida de dades exhaustiva de qualsevol altre tipus de dany o lesió que hagi patit. Si hi ha lesions, s'hauran de comunicar aquestes dades al jutjat i a Medicina Forense en funció de la gravetat de les lesions.

4. Comunicació a la Unitat de Treball Social del CAP de referència (o hospital) i, si s'escau, derivació a serveis de salut mental.

ATENCIÓ

Consulta per demanar informació. El personal sanitari haurà d'informar a la dona sobre els serveis de la Xarxa per l'abordatge de la violència masclista.

Consulta per maltractament.

1. Comunicat al jutjat. Si hi ha lesions, s'hauran de comunicar aquestes dades al jutjat i a Medicina Forense en cas que es vulgui presentar denúncia o en funció de la gravetat de les lesions.

2. Assistència sanitària corresponent a l'estat físic que presenti la víctima. En cas que s'hagi de fer una exploració física és important que el/la facultatiu/va vagi acompanyat/da d'altre personal sanitari que pugui actuar de testimoni.

3. Denúncia. Se li preguntarà a la dona si vol denunciar i en cas afirmatiu, contactar amb la policia local del municipi o amb Mossos d'esquadra en cas que no sigui possible que els primers recullin la denúncia o no hi hagi al municipi on resideix.

4. Allotjament d'urgències. Si es valora que hi ha risc que la dona pugui tornar al seu domicili i no té un altre recurs per passar la nit, es contactarà amb els Serveis Socials de referència i, en el cas que no sigui horari d'aquest servei, amb la Policia local o Mossos d'Esquadra (si no hi ha policia al seu municipi). L'EBASP serà el responsable de realitzar el seguiment i derivar a recursos de la xarxa.

5. Atenció a fills i filles. Durant l'entrevista que es mantindrà amb la dona a la consulta se li preguntarà si té fills/es i es valorarà si aquests/es es poden trobar en risc. En cas afirmatiu, es notificarà el risc als cossos de seguretat.

6. Derivació a la Unitat de treball social del CAP de referència, previ consentiment de la dona. Aquesta unitat serà l'encarregada de valorar l'atenció especialitzada que pugui rebre la dona.

RECUPERACIÓ

Atenció de les lesions físiques i psicosocials pels serveis especialitzats que es requereixin, segons valoració dels professionals de salut i en coordinació amb la xarxa.

7. RECOMANACIONS PER ÀMBITS

7.1 ÀMBIT DE PARELLA

DEFINICIÓ

La violència en l'àmbit de la parella consisteix en la violència física, psicològica, sexual o econòmica exercida contra una dona i perpetrada per l'home que n'és o n'ha estat el cònjuge o per la persona que hi té o hi ha tingut relacions similars d'afectivitat.

CONTEXT I ELEMENTS EXPLICATIUS

EXPOSICIÓ EL CICLE DE LA VIOLÈNCIA

La violència masclista en l'àmbit de la parella és la més freqüent i la més reconeguda i treballada d'entre totes les violències contra les dones.

Així, sobre les relacions abusives de parella, hi ha el model explicatiu que proposa la teoria del cicle de la violència enunciada per Leonor Walker (1979). Aquesta teoria explica el que passa en la majoria dels casos de violència masclista en l'àmbit de la parella. En paraules d'aquesta autora "la comprensió d'aquest cicle és molt important si volem aprendre com aturar o prevenir els incidents d'agressió". Aquest cicle també ajuda a explicar com arriben a ser víctimes les dones agredides, com cauen dins del comportament d'invalidesa apresada i per què no intenten escapar. El cicle de l'agressió està compost per tres fases diferents, les quals varien en temps i en intensitat per a la mateixa parella i entre les diferents parelles:

1. La fase d'augment de tensió.
2. L'explosió o l'incident agut d'agressió.
3. El penediment i la reconciliació (que sovint l'anomena *fase de manipulació afectiva*).

El cicle es desenvolupa en tres fases i encara que no es passi per totes, o amb diverses manifestacions, hi ha quelcom de cíclic que ressona a les dones que el pateixen.

1ª Fase L'ACUMULACIÓ DE TENSÍO

La persona agressora

- Crea tensió, irritació, malestar, sensació d'expectació i por. Dirigeix mirades, gestos o crits que espanten.
- "Castiga" deixant de parlar o provocant llargs silencis
- Nega el que fa i diu, manipula les situacions per fer entendre que l'altre menteix.
- Ridiculitza el seu cos, la seva feina, les seves preocupacions
- Exerceix control i desvalorització del que fa, amb qui parla, el que gasta...
- S'enfada si l'altre intenta dialogar, canviar la situació.

La persona que pateix la violència

- Rep un missatge constant que la seva percepció de la realitat és incorrecta.
- Li provoca tal desconcert que comença a dubtar d'ella mateixa
- No sap si tot el que viu i sent és tan greu o real
- Es **CULPABILITZA** de tot el que està passant
- Mira de tenir-ho tot apunt per intentar minimitzar la tensió: la cura dels fills, el menjar, neteja...
- Comença a pensar que potser pot evitar les situacions que poden "provocar-lo"
- Perd l'autoritat, la cura i seguretat en ella mateixa.
- Comença la **vergonya**, la **culpabilitat** el **silenci**, l'**ocultació** de tot el que li està passant...

2ª Fase L'ESCLAT DE LA VIOLÈNCIA.

La persona agressora

Esclata la violència en totes les formes: física, psicològica, sexual, econòmica, ambiental.

- Destruïx plantes, objectes estimats, pega a animals de companyia...
- Li prohibeix quedar amb amics o família
- L'acusa sistemàticament d'infidelitat
- Controla l'economia de forma abusiva
- Dóna cops de porta, cops de peu a objectes
- Crida, amenaça, aixeca la mà
- Agafa amb força, dóna empentes
- Arriba a fer contusions, cops, ferides, cremades, lesions internes...
- Amenaça amb armes, blanca o de foc
- Amenaça amb fer-li més mal si explica o fa alguna cosa.
- Amenaça a suïcidar-se, o provocar-se lesions.
- Amenaça d'endur-se els fills.

La persona que pateix la violència

La desvalorització i la inseguretat adquirida en tot aquest procés la deixa atrapada.

- Coneix en la pròpia pell el **PÀNIC**.
- La por la deixa paralitzada.
- Li costa o no pot pensar, ni reaccionar.
- Si pot reaccionar, intenta demanar ajuda

3ª Fase DE LA RECONCILIACIÓ O “LA LLUNA DE MEL”

Persona Agressora. *Es caracteritza pel penediment i la promesa de canvi*

- Demana disculpes, plora, promet canvis
- Es torna afectuós, amable...
- Té relacions sexuals sense imposar
- Promet que farà teràpia, que buscarà ajuda
- Li demana que retiri la denúncia si n’ha posat

La Persona que pateix la Violència *es desconcerta del canvi i li costa no donar el perdó, malgrat en algun moment se n’adonarà que mai compleix allò que promet en aquesta fase.*

- Torna a sentir-se valorada en la relació de parella.
- Veu que hi pot haver esperança
- No pot negar-se a la demanda de perdó d’ell
- Retira la denuncia, o l’ajuda demanada i li dóna una altra oportunitat, que prèviament ell li ha demanat.
- Nega o minimitza la situació de violència que està vivint, i reforça el sentiment de **culpabilitat**.

Aquest cicle comença amb simples bromes repetitives fins al control de la vida de l’altre, aquest cicle es va repetint al llarg de la vida en períodes cada cop més curts, fins a desaparèixer l’etapa de reconciliació.

És interessant la proposta de Cantera (1999) de parlar no ja de cicle sinó d’espiral de violència, on a mesura que la víctima s’endinsa en aquest espiral la dificultat de sortir-ne és major.

Per desgràcia, la violència un cop instaurada sol anar a més, en freqüència i intensitat.

MODELS EXPLICATIUS EN LES RELACIONS DE PARELLA

D’altra banda, la psicoterapeuta i sexòloga Fina Sanz (1995), exposa que l’experiència amorosa és universal, però la forma concreta en què s’estructura i manifesta el vincle amorós està molt determinat per l’aspecte social, pels rols i els mites apresos.

Les persones tenim necessitat d’amor, aquesta necessitat forma part d’una identitat pròpia i singular que cal equilibrar a l’hora d’establir els vincles amorosos. Aquest equilibri s’ha de trobar entre la idea assimilada de l’amor com a fusió amb l’altre (socialització femenina que es reflecteix en expressions com “la vida sense ell no té sentit”, “sóc tota seva”, “és la meua mitja taronja”) i entre la idea de separació de l’altra (socialització masculina que es reflecteix en

expressions com, per exemple, que ella “és una pesada”, “que vol saber tot el que faig”, “tu sí que en saps” –si el noi surt amb més d’una noia–). A l’adolescència i la joventut s’inicia l’experiència en l’establiment de les relacions afectives i és un moment idoni per construir-les d’una manera saludable i satisfactòria. Aquesta identitat pròpia i singular ha de tenir dins la relació un espai on desenvolupar-se, un espai personal. La manca d’aquest espai es veu reflectida quan sentim que ens ofeguem en la relació, o que aquest espai s’ha omplert tant amb la parella que ja no sabem estar sols o soles. L’espai personal porta implícit el concepte de llibertat, individualitat, autoresponsabilitat amb la pròpia vida. Comprèn:

- L’espai interior: personal, el que pensem, sentim...
- L’espai relacional: com ens col·loquem davant de l’altre.
- L’espai social: llocs socials que ocupem en cada moment (professió, estatus i els rols que exercim com a fill o filla, amic o amiga).

Partint de la distribució entre espai personal i espai compartit, l’autora defineix tres formes d’establir els vincles amorosos, tres models de relació:

Model inclusiu: representa les relacions tradicionals, en les quals hi ha un membre de la parella que s’adapta totalment a l’altre, i l’altre membre és qui té més autoritat i capacitat de decisió. Afavoreix les relacions de poder o de domini i submissió. És un model de relació jerarquitzat i estimula la dependència. Genera falta de sentit de la pròpia identitat, poc espai per l’aspecte personal, sensació de seguretat afectiva.

Model fusional utòpic: fantasia d’un vincle de fusió total, en què agrada el mateix i es comparteixen tots els espais, i fins i tot es perden els espais personals previs i es posa per davant de tot la relació. Únicament acostuma a passar en el període de l’ enamorament, suposa màxima seguretat afectiva però implica que no pot haver-hi espai personal.

Model d’interdependència: relació en la qual hi ha espai personal no compartit i espai comú compartit. Cada persona té els seus espais propis i es reserva també espais compartits per a la parella, que poden ser negociats. Genera seguretat no únicament quan s’està en relació, sinó també en un mateix. Relació més horitzontal i igualitària.

Una altra dimensió de les relacions afectives és la sexualitat. L’erotisme entre dones i homes no es crea només des de l’aspecte biològic, sinó, i molt principalment, des de les significacions dels imaginaris socials: rols, mites, tabús.

La construcció cultural arrelada secularment que separa el cos de l’ànima, ha sustentat també la separació entre sexualitat i amor. La sexualitat no és igual a la genialitat. Altres manifestacions afectives componen també la sexualitat i poden configurar-la en plenitud. L’amor i l’afecte són els afrodisíacs més poderosos.

Dins la socialització patriarcal, la sexualitat és una branca més de les relacions de poder i de gènere. La sexualitat femenina és transformada a objecte sexual. La sexualitat masculina és el

subjecte en la relació. Tanmateix, altres sexualitats no heterosexuales normatives són excloses de la significació de la sexualitat, fins i tot de l'amor.

El plaer sexual femení està vinculat al paper de dona com a acompanyant, no com a protagonista, la seva funció és eròtica i procreadora. En canvi, traduint paraules de Marcela Lagarde (2008), "els homes són el subjecte de l'amor i de l'eros, d'aquí ve la seva centralitat i jerarquia eroticoamorosa que són la base de la seva paternitat i de la posició suprema familiar..." "Sexualitat i amor són un binomi que conté el procés civilitzador de l'hommosapiens que, sobre la base del sexe, construí una sexualitat fundant el pacte social, de la cultura i de la civilització, a través de pactes, tabús i altres normes. Mites, religions, lleis, ideologies, art i ciència han estat destinats a cisellar la sexualitat i l'amor. No qualsevol amor, sinó l'imaginat com a natural entre un home i una dona o entre els homes i les dones".

Tal com dèiem al principi, el patriarcat no ho ha ocupat tot i hi ha moltes persones que han trobat la seva forma d'expressió afectiva i sexual prenent-se la llibertat de sentir i experimentar un ventall ampli de possibilitats. De tota manera, el camí de la desconstrucció dels mites i estereotips que priven de la llibertat i el desenvolupament humà és un dels grans reptes per eradicar la violència masclista de la nostra societat, tant vers les dones com vers altres persones i col·lectius que no responen a la feminitat, la masculinitat ni l'heterosexualitat normatives.

TRETS CARACTERÍSTICS

Diferents estudis han evidenciat que aquesta violència cap a les dones per part de les seves parelles o ex parelles presenta alguns trets característics que cal tenir en compte:

- Els episodis de violència tenen un **inici primerenc**; comencen amb la convivència, durant l'embaràs o amb el naixement dels/de les fills/filles.
- **La cronicitat de la violència**; sovint les dones demanen ajut després d'una llarga evolució de les agressions. L'assiduitat de les agressions fa que es converteixin en un patró de relació difícil de trencar.
- Les estratègies de les dones enfront aquesta violència pretenen evitar les agressions, i moltes de les accions que duen a terme (denúncia, fugida, petició d'ajut...) tenen com a objectiu, en molts casos, **canviar la conducta de l'agressor**, que és, en realitat, un objectiu inabastable per a les dones.
- Les repercussions de la violència en les dones afectades impliquen un ampli ventall de manifestacions en el pla psíquic, com la indefensió apresada i la síndrome d'estrès posttraumàtic, caracteritzats per trastorns d'ansietat, depressió, disminució de l'autoestima, passivitat, disminució de la capacitat de control sobre les seves vides, o re-experimentació dels successos traumàtics, associats a sentiments de culpa i vergonya. Quant a la salut física, els efectes de la violència es presenten d'una manera molt variable, des de les contusions a les lesions cròniques, fins arribar a l'assassinat. També cal considerar les conseqüències sobre la salut de les/dels filles i fills que presenciïn les agressions cap a la mare i/o que també són agredides/ts.

ELEMENTS PER A LA DETECCIÓ

Segons el coneixement que es tingui de la dona i el clima de confiança que existeixi, pot ser necessari contextualitzar prèviament les preguntes i fer una introducció del tipus de les següents (Generalitat de Catalunya, 2009):

- La violència en la vida de les dones és un problema molt comú i pot ser molt greu. Per això, de manera rutinària, pregunto sobre aquest tema a totes les dones que vénen a la consulta.
- Ja sabeu que ara es parla molt de violència, és un problema molt comú i pot ser molt greu.
- Moltes dones experimenten algun tipus de violència en la seva vida.
- Posteriorment, és convenient seguir per aspectes generals a través de preguntes més directes:

Preguntes per valorar la situació i el tipus de violència en el cas específic de la parella

- Com van les coses a casa?
- A què creieu que és degut el vostre malestar o problema de salut?
- Us trobo una mica intranquil·la. Us preocupa alguna cosa?
- Esteu vivint alguna situació problemàtica que us faci sentir així?
- Les relacions de parella són de vegades violentes. Què passa quan teniu una baralla a casa? Com són aquestes baralles? Lluitau de vegades físicament?
- Heu viscut o viuviu violència psicològica, física o sexual per part de la vostra parella? De quin tipus? (Si la resposta és afirmativa:) Des de quan? Amb quina freqüència us passa?

ALGUNES RECOMANACIONS

- Veure-la tota sola, assegurant-li la confidencialitat.
- Observar-ne les actituds i l'estat emocional (llenguatge verbal i no verbal).
- Facilitar-li l'expressió de sentiments.
- Mantenir-hi una actitud empàtica, que faciliti la comunicació, escolta activa.
- Abordar-hi directament el tema de la violència.
- Expressar clarament que mai no està justificada la violència en les relacions humanes.
- Fer sentir a la dona que no és culpable de la violència soferta.
- Creure-la sense posar en dubte la seva interpretació dels fets, sense emetre judicis, intentant fer-li perdre la por per haver revelat l'abús.
- Ajudar-la a pensar i a ordenar les idees.
- Alertar-la dels riscos i acceptar la seva elecció.
- Seguir una seqüència lògica: de preguntes més generals i indirectes a altres de més concretes i directes.
- No imposar-li criteris o decisions. La dona és qui pren les decisions i qui determina el temps de les seves accions. No fer-li creure que tot s'arreglarà fàcilment.
- No donar-li falses esperances.
- No criticar-ne l'actitud o l'absència de resposta amb frases com ara: Per què seguia amb ell? Si volguéssiu posar-hi fi, se n'aniria.
- No infravalorar la sensació de perill expressada per la dona.
- No recomanar-li teràpia de parella ni mediació familiar.
- No recomanar o prescriure fàrmacs que li disminueixin la capacitat de reacció.
- No adoptar-hi una actitud paternalista.

INDICADORS PER A LA DETECCIÓ

Els **indicadors d'alerta** ens apunten que l'existència de la violència en aquella situació és una hipòtesi possible en aquella situació. Cal tenir en compte que no es pot abordar a la dona preguntant-li directament, sinó que cal poder generar un clima de confiança que permeti anar recollint informació més focalitzada que ens permeti confirmar o refutar la hipòtesi de que aquella dona viu violència.

Es importat dir què, s'ha de tenir en compte què amb persones amb discapacitat i/o necessitats especials reconegudes (tals com aspectes físics, psíquics i sensorials), i valorades amb especial risc, cal mostrar especial cura en l'atenció i com canalitzem el discurs per poder tenir en consideració els indicadors que es reflecteixen en el document.

EN RELACIÓ AMB EL COS

- Accidents i lesions freqüents
- Incongruència entre el relat dels fets i el tipus de lesió que s'observa
- Manca de petició mèdica o retard significatiu en demanar-la
- Simptomatologia psicossomàtica freqüent:
 - Cefalees, mal de cap
 - Palpitacions, hipertensió arítmies, taquicàrdia
 - Crisis d'ansietat
 - Dificultats respiratòries, sensació d'ofec
 - Dolor pèlvic, problemes urinaris, problemes ginecològics
 - Dolor abdominal, problemes gastrointestinals
 - Dolor precordial
 - Dolor d'esquena
 - Alteracions de la sexualitat: dispareúnia (coit dolorós), vaginisme, anorgàsmia, absència de desig sexual.
 - Entumiment i formigueig en extremitats
 - Esgotament
 - Desordres del son i de l'alimentació
 - Alteracions importants en la menstruació
- Història d'alcoholisme, drogoaddicció o abús d'ansiolítics
- Patiment d'alguna malaltia de transmissió sexual
- La dona no segueix les pautes mèdiques
- Alteracions en l'embaràs:
 - Lesions de la mare o fetals
 - Avortaments "espontanis"
 - Parts prematurs
 - Desnutrició de l'embarassada
 - Dificultat en els controls mèdics, accés tardà o esporàdic
 - Embaràs no desitjat, Negació de l'embaràs
- Malestar físic general amb simptomatologia diversa que provoca una demanda d'atenció mèdica recurrent.

EN RELACIÓ AMB L'ESTAT PSICOLÒGIC I EMOCIONAL

- Greu desatenció de sí mateixa.
- Té la sensació que ha perdut el control de la seva vida: sensació de desbordament.
- Dificultats en la presa de decisions, inseguretat, dificultats per resoldre problemes quotidians.
- Profunda desvalorització de sí mateixa.
- Dificultats de concentració, discurs dispers, dificultats per escoltar.
- Sensació de pèrdua de credibilitat davant d'altres persones.
- Discurs contradictori i incoherent.
- Incongruència o desproporció entre el fet relatat i la reacció que li provoca.
- Inexpressivitat, desconexió emocional (relata els fets com si no anessin amb ella o els hagués passat a una altra).
- Una gran tendència a autoculpar-se.
- Pors, estar sempre en actitud d'alerta.
- Canvis sobtats d'humor.
- Tensió, irritabilitat.
- Actitud defensiva, hostilitat.
- Sensació d' estar-se tornant boja.
- Desorientació, confusió.
- Sentiments depressius.
- Idees de suïcidi / Intents de suïcidi.
- Actituds que disculpen la violència contra les dones.
- Justificació de la conducta d'ell.
- Manca d'autoestima.
- Manca de seguretat en si mateixa.
- Actitud de submissió
- Passar d'una actitud passiva o indiferent a una agressiva, sense terme mig.

EN RELACIÓ AMB L'ENTORN SOCIO-FAMILIAR

- **A nivell Comunitari/ sociocultural:**
- Si no participa activament amb les activitats extraescolars dels seus fills i/o filles i si es relaciona amb altres pares i/o mares.
- Si no forma part d'alguna altra associació, grup, gimnàs,...?
- Manifesta preocupació per a qui la pugui veure i ser reconeguda com a usuària del servei
- Absència repetida a visites sense explicació prèvia
- Algunes circumstàncies de l'entorn com **l'aïllament de l'habitatge** (urbanitzacions aïllades...) també poden determinar un major risc atès que en qualsevol cas la dona agredida no pot sol·licitar ajut de manera immediata.
- Un gran aïllament social, poques amistats o referències positives, desconeixement de l'entorn on viu

- **A nivell familiar:**

- Desvinculació amb la família
- Antecedents de violència a la família
- Influència de les creences i cultura familiar
- Assistir acompanyada de la persona agressora a totes les visites, i és aquesta qui parla.
- Independentment dels seus ingressos econòmics, control de l'economia per part de l'altre persona, a la que ha de demanar sempre el que cal.
- Tot ho ha de consultar amb la persona maltractadora abans de donar una resposta
- Rep constantment trucades de mòbil, es posa nerviosa, dóna explicacions sense que el/la professional li demani
- Mostra una actitud d'obediència submissa davant el/la professional quan està l'agressor davant
- Permissivitat cap a fills/es, dificultat de posar límits
- Negligència cap a les persones que és responsable

- **A nivell laboral:**

- Si no té activitat laboral
- Si no manté relacions interpersonals a l'entorn laboral
- Si te moltes absències laborals
- Nivell de motivació que té per la feina
- Si no participa en activitats fora de l'horari laboral amb les companys i companyes, com per exemple anar a fer un cafè, anar a berenar, sopars de Nadal o altres,....
- Si existeix un canvi d'actitud evident en les relacions laborals

INDICADORS EN L'HOMI/PARELLA

- Actituds masclistes.
- Mites i creences patriarcals sobre les relacions sexuals, amoroses i/o afectives.
- Acompanyaments a la seva dona en totes les visites/ accions.
- Maltractaments o abusos sexuals patits a la infància.
- Control extrem de la conducta de la dona per gelosia o conducta similar.
- Control sobre tot allò que diu la dona: contesta ell i la interromp per precisar.
- Control extrem d'on està la dona en tot moment, d'on va, amb qui està, què fa,...
- Control respecte la roba que porta.
- Control econòmic, en què gasta i quan.
- No li agrada que tingui amigues, no vol que es vegi amb la família i no vol que estigui a soles amb altres persones.
- Menysprea a la dona davant d'altres persones.
- Control de documentació: llibretes bancàries, passaport, documentació del pis,...

VALORACIÓ DEL RISC

L' RVD (Ajuntament de Barcelona, 2011) es una eina que ajuda els i les professionals que atenen dones que viuen situacions de violència masclista a valorar el risc que a curt termini es produeixin actes violents greus per part de la seva parella o exparella.

Es crea perquè es necessita un instrument de valoració del risc que:

- Sigui compartit entre els diferents serveis que intervenen en un cas determinat, de manera que a igual informació igual valoració.
- Elimini la subjectivitat professional per valorar el risc, però al mateix temps permeti adequar aquesta valoració a la singularitat de determinats casos.
- La revaluació sigui una de les seves característiques definitòries.
- Incorpori factors de vulnerabilitat i de percepció de la dona.
- Incorpori la funció d'alerta davant circumstàncies previsibles que poden augmentar el nivell de risc en el futur.

Es poden trobar el qüestionari i les instruccions abreviades als annexos d'aquest protocol. També es pot trobar el document sencer referit a l'eina al web del Consell Comarcal.

7.2 ÀMBIT DE FAMÍLIA

DEFINICIÓ

Violència en l'àmbit familiar: consisteix en la violència física, sexual, psicològica o econòmica exercida contra les dones i les menors d'edat en el si de la família i perpetrada per membres de la mateixa família, en el marc de les relacions afectives i dels lligams de l'entorn familiar. No s'hi inclou la violència exercida en l'àmbit de la parella, definida en l'apartat primer.

CONTEXT I COMPRESIÓ DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA EN L'ÀMBIT DE LA FAMÍLIA⁹

Com tot abús, la violència a l'àmbit familiar implica un desequilibri de poder i és exercit des del control i la jerarquia de gènere. Tradicionalment, a la nostra societat, dins de l'estructura familiar jeràrquica actualment predominant, els dos principals eixos de desequilibri els han constituït el gènere i l'edat, essent les dones, els nens i nenes, i la gent gran les principals víctimes de la violència dins la família.

La família com a institució s'ha considerat, històricament, un àmbit privat on el comportament de les persones que la componen se situa fora del control social. Encara actualment pot resultar difícil acceptar, degut a determinats estereotips ideals del concepte de família, que aquesta és un dels grups socials en els que es donen més comportaments violents.

Els col·lectius de major vulnerabilitat en la violència masclista en l'àmbit de la família són les filles i fills i la gent gran. És per aquest motiu que cal definir un procediment d'actuació unitari i compromisos amb cada un dels serveis locals i municipals, específics per al treball amb filles i fills i gent gran.

⁹Amb modificacions. Patró i Limiñana (2005) *Víctimas de violencia familiar: Consecuencias psicológicas en hijos de mujeres maltratadas*.

S'entén per infant la persona menor de dotze anys i per adolescent la persona amb una edat compresa entre els dotze anys i la majoria d'edat establerta per la llei. En aquest sentit, cal garantir, en les millors condicions possibles, la protecció dels infants i dels adolescents establint mecanismes específics de coordinació, cooperació i complementació de tots els serveis locals i municipals implicats.

TIPOLOGIA DE SITUACIONS DE DESPROTECCIÓ

- Maltractament físic.
- Maltractament per negligència i abandonament.
- Maltractament psicològic o emocional.
- Abandonament emocional.
- Maltractament sexual.
- Maltractament prenatal.
- Submissió quimicofarmacèutica.
- Síndrome de Münchhausen.
- Maltractament institucional.
- Explotació sexual.
- Abandonament absolut.
- Incapacitat de control de la conducta del fill/a.
- Corrupció.
- Situacions de necessitat familiar.

DEFINICIÓ DE FACTORS DE FRAGILITAT, FACTORS DE RISC DE MALTRACTAMENT I FACTORS DE PROTECCIÓ. INDICADORS DE MALTRACTAMENT.

Les situacions de maltractament i desprotecció que pateixen els infants/adolescents no es presenten de manera aïllada i clarament definida sinó que s'entrellacen amb entorns socials, dinàmiques familiars i problemàtiques personals específiques. Així, per la seva detecció per part dels diferents professionals es fa necessari l'establiment d'eines i metodologies que facilitin la visualització i detecció específica d'aquestes situacions.

Aspecte físic i situació personal de l'infant. Exemples.

- La higiene de l'infant és deficient.
- L'alimentació de l'infant és descuidada o insuficient.
- L'infant mostra cansament habitual.
- Manifestacions de dolences físiques per part de l'infant; l'infant és receptor de violència física de forma intencionada.
- L'infant pot estar patint actualment abusos sexuals.
- L'infant va patir, en el passat, maltractament.

¹⁰Amb modificacions. Protocol per a la intervenció en situacions de maltractament a la infància i l'adolescència a la comarca del Bages. Consell Comarcal del Bages. 2013.

- L'infant té símptomes compatibles amb haver patit o estar en risc de patir mutilació genital.
- Manifestacions d'altres persones, professionals membres de la família;
- Situacions que fan que l'infant es trobi greument desprotegit/a; l'infant ha patit desatencions greus i/o agressions abans del seu naixement.

Àrea emocional i comportamental de l'infant. Exemples.

- Conductes disocials i/o agressives de l'infant (dintre o fora de l'escola).
- Conductes de risc vers el mateix infant (dintre o fora de l'escola).
- L'infant consumeix substàncies tòxiques.
- Manifestacions de pors i/o angoixes.
- Alteracions en la relació amb els altres (dintre o fora de l'escola).
- Altres manifestacions d'alteració de l'estat d'ànim.
- L'infant presenta comportaments d'autoestimulació compulsiva.
- L'infant presenta comportaments sexualitzats inadequats per l'edat.
- L'infant està adoptant rols que no li corresponen per edat.

Desenvolupament i aprenentatge de l'infant. Exemples.

- Presenta dificultats destacables en els aprenentatges escolars.
- Presenta un retard en el desenvolupament.
- Sovint té dificultats en el control d'esfínters.
- Presenta problemes amb l'assistència escolar.

Relació dels progenitors o guardadors amb l'infant. Exemples.

- Manifesten rebuig vers l'infant.
- El seguiment i control de la salut de l'infant no sembla l'adequat, hi ha sospites de manipulació de la salut de l'infant per part dels progenitors.
- Aïllen l'infant de l'entorn social.
- Els despreocupen de les activitats escolars i d'oci de l'infant.
- No atenen les necessitats bàsiques de l'infant.
- Terroritzen o intimiden l'infant.
- Poden estar explotant o corrompent l'infant.
- Mostren incapacitat de control de l'infant.
- Mostren pautes educatives no adequades amb l'infant.
- Han desatès greument i/o han agredit l'infant abans de néixer.
- Situacions que fan que l'infant es trobi greument desprotegit.
- Poden estar maltractant físicament l'infant o abusant-ne sexualment.
- L'infant està vivint en un entorn familiar violent.

Context social, familiar i personal de l'infant. Exemples.

- Els progenitors o guardadors poden tenir una addicció a l'alcohol o altres drogues, els progenitors o guardadors poden estar patint algun trastorn mental.
- Els progenitors o guardadors presenten una discapacitat intel·lectual.
- Els progenitors o guardadors presenten una malaltia física.
- L'habitatge no presenta unes condicions mínimes d'habitabilitat i higiene per a l'infant.

- Antecedents de violència o d'abús sexual en la història familiar.
- Els progenitors o guardadors tenen una història personal de desprotecció.
- Situació personal o familiar d'especial consideració.
- El nucli familiar té dificultats socials, econòmiques i/o d'organització.
- Els guardadors o progenitors presenten un aspecte físic molt desfavorable; les condicions personals de l'infant el poden fer més vulnerable.

VINCULACIÓ ENTRE PROTOCOLS

En general, totes les poblacions tenen protocolaritzats els seus sistemes de protecció a la infància. Serà doncs important poder consensuar un sistema estable de col·laboració entre els circuits d'abordatge de les violències masclistes i de protecció a la infància. Cal establir mecanismes de coordinació continuada així com elements de treball que vagin més enllà de la lògica de protecció o desprotecció, i especialment situïn la perspectiva de gènere i de violència masclista en aquells casos que ho requereixin (com les situacions d'agressions sexuals, per exemple).

ELEMENTS DE DETECCIÓ EN GENT GRAN

La Declaració de Toronto per a la Prevenció Global del Maltractament de les persones grans, el novembre de 2002 va definir maltractament a la gent gran com: "L'acció única o repetida, o la manca de resposta apropiada, que passa dins d'una relació en què hi ha una expectativa de confiança i en la qual produeixi dany o angoixa a una persona gran".

La Declaració d'Almeria, l'any 1995 situa la primera definició consensuada a la Primera Conferència Nacional de Consens sobre el Maltractament a la Gent Gran, que es proposa com la més completa i adequada en el nostre medi: " Maltractament és tot acte o omissió sofert per una persona gran que vulneri la integritat física, psíquica, sexual o econòmica, el principi d'autonomia o un dret fonamental de l'individu que percep o constata objectivament amb independència de la intencionalitat i del medi on té lloc: família, comunitat o institucions".

El Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya (2012) proposa els següents elements per a la detecció al seu Protocol marc i orientacions d'actuació contra el maltractament a les persones grans:

SENYALS D'ALERTA DE DIFERENTS FORMES DE MALTRACTAMENT

Tipologies (categories de caràcter no exclouent):

- Maltractament físic.
- Maltractament psicològic o emocional.
- Maltractament sexual.
- Maltractament econòmic o explotació financera.
- Negligència.
- Abandó.
- Vulneració dels drets.

PRINCIPALS FACTORS DE RISC

- La cohabitació.
- L'aïllament social.
- La demència.
- La personalitat del responsable del maltractament.
- La dependència física de la víctima.
- El gènere.
- La relació de la víctima amb la persona maltractadora.
- La personalitat de la víctima.
- Els factors socials i estructurals.

PROTOCOLS O DOCUMENTACIÓ DE REFERÈNCIA

- *Protocol d'atenció a la infància i l'adolescència en situació de risc o maltractament de la comarca de l'Anoia*. Consell Comarcal de l'Anoia.
- *Guia d'acollida per a infants i adolescents víctimes de violència masclista en el nucli familiar a la xarxa del Bages*. Consell Comarcal del Bages.
- Protocol per a la intervenció en situacions de maltractament a la infància i l'adolescència a la comarca del Bages. Consell Comarcal del Bages. 2013.
- La protecció de la infància i adolescència a Catalunya. Acció social i ciutadania. Generalitat de Catalunya 2009.
- Model de prevenció i detecció de situacions de risc social a la infància i l'adolescència des dels Serveis Socials Bàsics. Diputació de Barcelona. 2009
- Protocol marc i orientacions d'actuació contra el maltractament a les persones grans. Secretaria de Família. Departament de Benestar i Família. Generalitat de Catalunya.

7.3 ÀMBIT LABORAL: ASSETJAMENT SEXUAL I PER RAÓ DE SEXE

DEFINICIÓ

Violència en l'àmbit laboral consisteix en la violència física, sexual o psicològica que es pot produir en el centre de treball i durant la jornada laboral, o fora del centre de treball i de l'horari laboral si té relació amb la feina, i que pot adoptar dues tipologies: assetjament per raó de sexe i assetjament sexual

CONTEXT I EINES PER A LA COMPRESIÓ

ASSETJAMENT PER RAÓ DE SEXE

El constitueix un comportament no desitjat relacionat amb el sexe d'una persona en ocasió de l'accés al treball remunerat, la promoció en el lloc de treball, l'ocupació o la formació, que tingui com a propòsit o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat de les dones i de crear-los un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu.

Els elements clau d'aquesta definició (Consell de Relacions laborals de Catalunya, 2015):

- Comportament no desitjat / no volgut per la persona que el rep
L'assetjament per raó de sexe es distingeix de les aproximacions lliurement acceptades o tolerades i recíproques en la mesura que les conductes no són desitjades i consegüentment rebutjades per la persona que les rep i les considera ofensives.
- Es relaciona amb el sexe d'una persona
Entre les situacions que es poden considerar com a assetjament per raó de sexe podem distingir aquells atemptats contra la dignitat:
 - Una treballadora només pel fet de ser dona;
 - Una treballadora pel fet d'estar embarassada o per la seva maternitat;
 - Una persona treballadora per motiu del seu gènere (perquè no exerceix el rol que culturalment s'ha atribuït al seu sexe) o en l'exercici d'algun dret laboral previst per a la conciliació de la vida personal i laboral.
- Que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat o de crear un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu
A diferència de l'assetjament sexual, l'assetjament per raó de sexe sempre exigeix una pauta de repetició i acumulació sistemàtica de conductes ofensives. Les accions han de ser realitzades de forma contínua i sistemàtica. A tall d'exemple, i sense ànim exclouent ni limitador, es consideren comportaments susceptibles de ser assetjament per raó de sexe, entre d'altres:
 - Actituds condescendents o paternalistes.
 - Insults basats en el sexe i/o l'orientació sexual de la persona treballadora.
 - Conductes discriminatòries per raó de sexe.
 - Formes ofensives d'adreçar-se a la persona.
 - Ridiculitzar, menystenir les capacitats, habilitats i el potencial intel·lectual d'una persona per raó del seu sexe.
 - Utilitzar humor sexista.
 - Ignorar aportacions, comentaris o accions, per raó de sexe.

Aquesta classe d'assetjament també inclou actituds o comportaments fets sobraons o circumstàncies que tinguin a veure amb el sexe, com el que es produeix per motiu de l'embaràs o la maternitat de les dones en relació amb l'exercici d'algun dret laboral previst per a la conciliació de la vida personal, familiar i laboral.

Sens perjudici que en ocasions aquestes conductes també puguin afectar homes que exerceixen els seus drets de conciliació de la vida personal, familiar i laboral.

ASSETJAMENT SEXUAL

El constitueix qualsevol comportament verbal, no verbal o físic no desitjat d'índole sexual que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una dona o de crear-li un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest.

- Comportament no desitjat / no volgut per la persona que el rep

L'assetjament sexual es distingeix de les aproximacions lliurement acceptades o tolerades i recíproques en la mesura que les conductes no són desitjades i consegüentment rebutjades per la persona que les rep i les considera ofensives.

- Comportament de naturalesa sexual o amb connotacions sexuals

Les conductes de naturalesa sexual o amb connotacions sexuals inclouen un ventall de comportaments molt ampli i abasten des d'accions aparentment innòcues fins accions que són manifestament greus i constitueixen per si mateixes delictes penals.

DETECCIÓ

A tall d'exemple, i sense ànim excloent ni limitador, es considera que els comportaments següents, per si sols o conjuntament amb d'altres, poden evidenciar l'existència d'una conducta d'assetjament sexual:

Verbal

- Difondre rumors, preguntar o explicar sobre la vida sexual i les preferències sexuals d'una persona.
- Fer comentaris o bromes sexuals obscenes.
- Fer comentaris grollers sobre el cos o l'aparença física.
- Oferir o pressionar per concretar cites compromeses o per participar en activitats lúdiques no desitjades.
- Fer demandes de favors sexuals.

No verbal

- Mirades lascives al cos.
- Gestos obscens.
- Ús de gràfics, vinyetes, dibuixos, fotografies o imatges d'Internet de contingut sexualment explícit.
- Cartes, notes o missatges de correu electrònic de contingut sexual de caràcter ofensiu.

Físic

- Apropament físic excessiu.
- Arraconar; buscar deliberadament quedar-se a soles amb la persona de forma innecessària.
- El contacte físic deliberat i no sol·licitat (pessigar, tocar, massatges no desitjats).
- Tocar intencionadament o "accidentalment" les parts sexuals del cos.

D'acord amb les definicions anteriors, a l'efecte de qualificar com a "laboral" una situació d'assetjament¹¹ cal tenir en compte que els límits de l'entorn laboral no són determinats ni pel lloc físic, ni per la jornada laboral, ni per la forma de vinculació jurídica amb l'empresa.

La responsabilitat de l'empresa abasta:

- La protecció a les persones de l'empresa davant conductes d'assetjament per part de persones externes.

¹¹Totes les referències a assetjament es refereixen a assetjament sexual i assetjament per raó de sexe.

- La protecció a persones externes vinculades a l'empresa, encara que no hi tinguin un vincle laboral directe.

DIFICULTAT EN LA DETECCIÓ

A partir de la investigació realitzada en el marc del projecte CARVE (2016) es confirma que la majoria de les dones treballadores que han estat víctimes de violència masclista en l'àmbit laboral no senten confiança o no tenen oportunitat d'explicar la seva situació als seus caps o companys de feina, perquè temen possibles repercussions negatives a la feina i a la seva carrera professional. Respectant per damunt de tot el desig de la dona, pot ser beneficiós que els empresaris i la resta de persones treballadores siguin capaços de detectar el problema, per tal d'oferir a les dones víctimes una assistència eficaç i orientació sobre els serveis de suport.

És evident que la detecció de víctimes de violència masclista als centres de treball pot ser extremadament difícil. En aquest sentit, la investigació ha confirmat que, en la majoria de casos, la detecció no està emmarcada en un procés establert i formalitzat sinó que, generalment, els responsables de les empreses realitzen abordatges individuals.

La detecció de casos de violència encara avui dia és molt limitada i el número de casos de violència informats és molt inferior al nombre real.

ELEMENTS PER UNA BONA DETECCIÓ

CARVE (2016) realitza les següents recomanacions per a la detecció:

- **Formar al personal de direcció i plantilla en general:** programes de formació respecte els efectes i les conseqüències de la violència en l'àmbit laboral –inclosa la violència que esdevé fora de la feina però té un impacte negatiu al lloc de treball– haurien d'implicar a tota persona integrant de l'empresa i, en primer lloc, als responsables de supervisió i direcció. Tota la plantilla com a mínim hauria de nocions necessàries i indispensables per respondre davant una situació de violència (inclosa la violència masclista fora del lloc de treball), tenint en compte que qualsevol de les persones treballadores pot trobar-se, en algun moment, en primera línia.

Generar confiança: els responsables empresarials han de prioritzar generar confiança entre les dones treballadores que pateixen violència masclista. La direcció de l'empresa, a més del personal de RRHH o el personal responsable d'aquesta problemàtica, han de ser capaços de crear un entorn amable i de suport i no vacil·lar a l'hora d'instar a les dones a que expliquin la seva història i oferir recolzament. En la majoria de casos, l'objectiu primer és donar suport a la treballadora víctima. Per tant, la direcció, el departament de personal o les persones de referència han d'actuar amb empatia i sensibilitat als possibles símptomes de l'abús, respectar la privacitat de la dona i garantir la confidencialitat de la informació.

- **Protocol estàndard incorporat a la política de contractació del personal:** l'abordament de la violència contra les dones ha d'incorporar-se en les accions de promoció de la salut als centres de treball. Dintre dels programes de salut i benestar que moltes empreses ja promouen pel seu personal, s'han d'incloure proves estàndard i protocols per identificar i donar suport adient a les dones que han patit violència masclista. Els departaments de RRHH i el personal de salut laboral també poden participar en la detecció la violència incorporant en els qüestionaris psicosocials preguntes sobre la conciliació laboral i familiar, la violència en general, la confiança en si mateixes, etc.

- **Proporcionar suport i ajut a través de remissions als serveis d'atenció i suport:** en la majoria de casos, les persones propietàries, la direcció, el personal de RRHH o les persones de referència deriven a les dones que han patit o pateixen violència als recursos de suport més propers i, si és possible, contacten amb organitzacions especialitzades que ofereixen un abordatge més personalitzat, el qual, inclou assessorament, assistència jurídica i altres serveis que puguin necessitar les dones. Algunes empreses també proporcionen suport a les treballadores a través de polítiques d'intervenció estipulades a l'empresa, com ara el suport psicològic, la flexibilitat per canviar l'horari laboral o el lloc de treball, la reducció horària de la jornada laboral, la baixa laboral i la possibilitat de desplaçar-se a altres instal·lacions de l'empresa ubicades en altres regions per a les situacions més greus.

TIPOLOGIA I SUBJECTES IMPLICATS

La doctrina científica i la jurisprudència (Generalitat de Catalunya, 2009) distingeixen entre:

- Assetjament d'intercanvi quid pro
- Assetjament ambiental
- Assetjament horitzontal: entre companyes i companys
- Assetjament vertical descendent: comandament – subordinat o subordinada
- Assetjament vertical ascendent: subordinat o subordinada – comandament.

GRUPS D'ESPECIAL ATENCIÓ

L'assetjament es pot donar en qualsevol professió, àmbit laboral o categoria professional, i en qualsevol grup d'edat. Els estudis realitzats mostren que la majoria de les persones que pateixen assetjament són dones.

Malgrat que és un fenomen que depassa les categories professionals, els nivells de formació o els nivells de renda, els grups de dones en situació de més vulnerabilitat són:

- Dones soles amb responsabilitats familiars (mares solteres, vídues, separades i divorciades).
- Dones que accedeixen per primera vegada a sectors professionals o categories tradicionalment masculines (en les quals les dones tenen poca presència) que ocupen llocs de treball que tradicionalment s'han considerat destinats als homes.
- Dones joves que acaben d'aconseguir la seva primera feina (generalment temporal).

- Dones amb discapacitat.
- Dones immigrants i que pertanyen a minories ètniques.
- Dones amb contractes eventuais i temporals; dones subcontractades.

Hi ha un altre grup especialment vulnerable a l'assetjament que és el col·lectiu de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals (LGBTI) i homes joves que poden patir assetjament per part de dones o altres homes, especialment quan són els seus superiors jeràrquics.

Es constata també l'elevada incidència de casos de multidiscriminació. Aquest fet posa de nou en evidència la dimensió de l'assetjament com una conducta estretament vinculada a la dinàmica i les relacions de poder, real i cultural, és a dir, a les desigualtats estructurals.

PROTOCOLS O DOCUMENTACIÓ DE REFERÈNCIA

- Totes i tots per una bona feina. Prevenim la violència vers les dones en l'àmbit laboral. Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats al Treball, Generalitat de Catalunya. Spora sinergies.
- Guia pràctica per a l'abordament de la violència de gènere a les empreses. CARVE, 2016.
- Guia Sindical sobre violències masclistes a la feina. Secretaria de la Dona de Comissions Obreres. 2014.

7.4. ÀMBIT COMUNITARI: MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA

DEFINICIÓ

Segons la Secretaria d'Immigració de la Generalitat de Catalunya (2007), la mutilació genital femenina (MGF) és el nom genèric donat a aquelles pràctiques que impliquen l'extirpació total o parcial dels genitals externs femenins o altres agressions als òrgans genitals de les dones per raons culturals, religioses o d'altres amb finalitat no terapèutica.

CONTEXT I ELEMENTS EXPLICATIUS

La mutilació genital femenina es practica en vint-i-sis països africans i en alguns d'Àsia. Es desconeix el seu origen, però es considera que podria ser una pràctica mil·lenària. És, doncs, una pràctica cultural que es realitza en el context d'una comunitat i d'un grup, que la justifica en creences errònies des de molts diversos àmbits:

- El costum i la tradició que determinen el rol de la dona dins la comunitat.
- El control de la sexualitat i el foment de la castedat. Es creu que mitiga el desig sexual, garanteix la fidelitat i incrementa el plaer sexual masculí.
- Les funcions reproductives. Hi ha la creença que les dones no mutilades no poden concebre o que millora i facilita el part. També es pensa que es pot arriscar la vida del nadó si aquest en el moment del part toca el clítoris.

- Les raons d'higiene. La dona no mutilada és considerada bruta, i, per tant, la comunitat li prohibeix la manipulació de l'aigua i els aliments.
- Les raons d'estètica, ja que hom considera els genitals com una part mancada de bellesa i excessivament voluminosa.
- Els motius religiosos. Sovint es justifica la MGF emparant-se en la religió, apuntant que es tracta d'un precepte islàmic emanat de l'Alcorà.

La mutilació sol produir-se en un entorn on l'individu se supedita als designis, les necessitats i les decisions de la comunitat. Alguns dels països on es practica són emissors de persones vers altres països més desenvolupats econòmicament. En aquest marc, la persona que emigra és l'escollida per la família extensa com a responsable d'assolir els objectius de la migració i, per tant, els vincles es mantenen tant en l'àmbit material com en l'emocional. En relació amb la pràctica de la mutilació, la família que resta en el país d'origen sol exercir una forta pressió social sobre els emigrats, que arriba al seu punt àlgid en el moment en què aquests tornen a casa, ja sigui de manera definitiva o en període de vacances.

Aquest viatge que implica l'estada al país d'origen per vacances, o el viatge definitiu de retorn d'algun o alguns membres de la família que inclou nenes que no han estat mutilades, pot suposar un moment de risc real per a elles. Per això, és d'importància capital que l'estada de la família a Catalunya hagi permès fer un camí en l'àmbit que ens ocupa i que els pares de la nena hagin abandonat la pràctica per propi convenciment, més enllà de la imposició legal, i d'aquesta manera vetllin per la integritat física de les filles de manera definitiva, aquí i allà, avui i en qualsevol moment, fins al punt d'enfrontar-se, arribat el cas, als designis de la comunitat.

A Catalunya hi ha moltes famílies que van arribar com a practicants i defensores de la tradició i que avui l'han abandonada, però també és una realitat que hi ha famílies que, per diferents raons, encara la defensen i que si no hi posem els mitjans oportuns, es fan les tasques de sensibilització pertinents, i es prenen les mesures oportunes en funció de la situació que se'ns plantegi podem deixar desemparades les possibles víctimes.

Hi ha diversos tipus de mutilació genital femenina reconegudes per l'OMS:

TIPUS I	Supressió del prepuci amb o sense supressió de tot o part del clítoris.
TIPUS II	Supressió del clítoris amb extirpació total o parcial dels llavis menors.
TIPUS III	Supressió de part dels òrgans genitals o tots i sutura de l'obertura vaginal.
TIPUS IV	Punció, perforació o incisió del clítoris i/o dels llavis. Estirament del clítoris i/o els llavis. Cauterització del clítoris i del teixit circumdat. Raspat del teixit que envolta l'orifici vaginal (talls de l'angurya) o tall de la vagina (talls del gishiri). Introducció de substàncies o d'herbes corrosives a la vagina per causar sagnat o amb la finalitat d'estrènyer el canal vaginal. Qualsevol altre procediment concordant amb la definició.

A Catalunya, la població de risc és originària bàsicament on es practica el tipus I i el tipus II.

INDICADORS DE SOSPITA

Són indicadors de sospita d'haver-se produït recentment una MGF quan, a uns antecedents de viatge/vacances al país d'origen afegim:

- Tristesa i manca d'interès.
- Canvis de caràcter.
- Caminar amb les cames juntes o molt separades.
- Neguit a l'hora d'asseure's.
- Pal·lidesa cutaneomucosa.
- Síntomes d'anèmia subaguda.
- No realitzar exercicis físics o no voler participar en jocs que impliquen activitat.
- Comentaris fets a les companyes de l'escola.

INDICADORS DE DETECCIÓ

- Pertànyer a una ètnia que practiqui la MGF: la majoria de noies i dones que han experimentat la mutilació genital són originàries, elles o els seus familiars, d'algun dels països africans on es practica.
- Pertànyer a una família en què la mare i/o les germanes més grans l'hagin patida.
- Pertànyer a un grup familiar practicant que té molt present el mite del retorn al país d'origen.
- Proximitat d'un viatge que pugui fer o unes vacances que pugui passar la menor al país d'origen.

RECOMANACIONS GENERALS

- Procurar que els i les professionals implicats en el protocol tinguin els coneixements necessaris per tal que puguin tractar els casos de mutilació amb les eines i garanties de qualitat que calguin.
- Assegurar els canals que han de permetre garantir que qualsevol família practicant conegui les conseqüències físiques i psicològiques que impliquen les mutilacions i el marc legal que regeix a l'Estat espanyol. El treball de sensibilització i la formació tindran com a objectiu que, en els nuclis familiars practicants, tant el pare com la mare abandonin la pràctica per propi convenciment i protegeixin les seves descendents de manera conjunta.
- El treball de reflexió i sensibilització que es promogui amb els grups practicants incorporarà, sempre que sigui possible, agents actius de la pròpia comunitat.
- Subratllant que la MGF és una de les diferents formes que pren la violència masclista, caldrà promoure l'actuació de les dones africanes com a principals protagonistes en el procés d'eradicació de les MGF, ja que són les principals afectades. La reflexió i la sensibilització s'estendran a partir d'elles a tota la comunitat, amb especial interès per als homes que la formen, pel fet de ser ells, en moltes ocasions, els que disposen de l'autoritat que ha de permetre el canvi.
- En els casos de consumació s'actuarà segons el que estableixin les lleis, però, quan hi hagi més menors per protegir, siguin dins el nucli familiar directe o en el marc de la família extensa, no s'abandonarà el treball preventiu. En els casos de consumació es

tindrà especial cura al suport psicològic que puguin necessitar les víctimes, de manera immediata o en altres etapes de la seva vida.

- L'abordatge de casos es farà atenent el que estableixi el protocol. En els casos que es plantegi un possible risc imminent, es considerarà l'abordatge transversal com la millor estratègia d'èxit en la neutralització del risc.
- Caldrà que les i els professionals que disposin d'informació, tractin els casos amb confidencialitat i que portin el tema amb sensibilitat, especialment quan s'adrecin als mitjans de comunicació.

ESTÀNDARDS DE SERVEI DE LA MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA (MGF)

Per tal de ser utilitzats com a model de referència en la intervenció, els estàndards de servei (Institut Català de les Dones, 2009) han de ser revisats i consensuats amb cada equip professional que atén dones en situacions de violència, fent un treball previ d'anàlisi i reconeixement d'aquesta proposta. Només a partir d'aquí aquests estàndards de servei podran ser reconeguts com a veritablement vàlids.

Garantir el coneixement de la violència masclista en l'àmbit social i comunitari, el seu marc legal, així com el coneixement dels recursos, serveis i prestacions disponibles.

Impulsar el treball en equip, la cooperació i la vinculació amb les diferents xarxes d'intervenció per garantir espais per compartir coneixements i bones practiques en la intervenció a dones, adolescents i infants, sobre qui pateix violència en àmbits més específics de la violència social i comunitària (agressions sexuals i assetjament sexual tràfic i explotació sexual de dones i nenes, mutilació genital femenina o risc de patir-la, matrimonis forçats, violència derivada de conflictes armats, violència contra els drets sexuals i reproductius de les dones) que permetin construir nous coneixements i procediments, i consensuar indicadors i eines per a la detecció, sempre tenint en compte tots els àmbits d'intervenció.

PROFESSIONALS DE LA XARXA

- Incorporar i reconèixer la interculturalitat des de la figura de professionals de la mediació comunitària com a peça fonamental en l'abordatge de les MGF.
- Garantir la formació i capacitat de les persones professionals així com de les persones que pertanyen a les mateixes comunitats culturals i que intervinguin en l'abordatge de les MGF, per assegurar competències (habilitats, coneixements i actituds) sobre:
 - Les comunitats i en concret les dones, adolescents i nenes en risc d'aquestes comunitats, des d'una òptica intercultural.
 - Les conseqüències de la MGF: físiques, psicològiques, sexuals i socials, tant a curt termini com a llarg termini.
 - Els indicadors de risc que permetin tant la detecció de situacions de risc i el treball des de la prevenció, com també la detecció i intervenció en els casos on ja s'ha produït la mutilació.
 - L'abordatge diferenciat en els casos on ja s'ha produït la mutilació i en els casos
 - on hi ha risc de patir-la.

- Els protocols d'actuació per àmbits de mutilacions genitals femenines, coneixent l'abordatge que se'n fa des dels diferents àmbits d'intervenció.

INTERVENCIÓ AMB DONES, ADOLESCENTS I NENES QUE HAN PATIT OESTAN EN RISC DE PATIR UNA MUTILACIÓ GENITAL

- Tant en els casos on es detecta el risc com en aquells casos on ja s'ha produït la MGF, cal explorar altres possibles violències masclistes (sexuals, físiques i/o psicològiques) relacionades.
- Contextualitzar la MGF com una manifestació de violència masclista i específicament com una manifestació de violència sexual (control de la sexualitat de les dones).

Estàndards que incidiran en la intervenció PREVENTIVA per evitar les MGF

- Treballar amb les comunitats des d'una perspectiva sensibilitzadora per tal que qualsevol possible família practicant conegui les conseqüències físiques i psicològiques que impliquen les mutilacions, abandoni la pràctica pel seu propi convenciment i protegeixi les seves descendents.
- Treballar amb les diferents entitats implicades, promovent el sorgiment de líders de les mateixes comunitats que tinguin un paper rellevant en les accions preventives d'informació i sensibilització contra les MGF.
- Involucrar en les accions de sensibilització, així com a la resta de fases del procés d'intervenció, les diferents persones professionals dels diversos àmbits implicats, especialment aquelles de l'àmbit sanitari i educatiu.
- Donar a conèixer a les comunitats el marc legal i abstenir-se d'utilitzar-lo com a principal motiu dissuasiu.
- Promocionar la figura comunitària de l'agent de salut entre les dones provinents de països on es duen a terme aquestes pràctiques.

Estàndards que incidiran en l'ATENCIÓ a les dones, adolescents i nenes que ja han patit la mutilació genital

- Establir mecanismes d'intervenció diferenciats entre els casos de prevenció de MGF i els de mutilacions consumades.
- Garantir una atenció integral i multidisciplinària que permeti l'atenció i recuperació de les dones que han estat mutilades, tant a nivell físic i psicològic, com social.
- Garantir a les dones, adolescents i nenes que han estat mutilades el dret a la reconstrucció quirúrgica dels seus genitals.

COORDINACIÓ ENTRE PROFESSIONALS I ELS PROCEDIMENTS

- Garantir el compliment del Protocol d'actuacions per prevenir la MGF.
- Impulsar la participació de les persones professionals de les diverses institucions implicades, en col·laboració amb les entitats, en les taules de coordinació de MGF. Tanmateix, les taules de coordinació han d'estar vinculades als circuits territorials de violència masclista aprofitant, en la mesura que sigui possible, els espais de coordinació entre professionals ja existents.
- Promoure la cooperació internacional amb entitats i institucions dels països d'origen per treballar conjuntament en l'eradicació d'aquesta pràctica.

- Female Genital Mutilation/Cutting: A statistical overview and exploration of the dynamics of change. Unite for children, UNICEF, July 2013.
- Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina. Secretaria d'Immigració. Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2007.

7.5. ÀMBIT COMUNITARI: ASSETJAMENT I AGRESSIÓ SEXUAL

DEFINICIÓ

Violència sexual i abusos sexuals d'acord amb el que estableix la Llei 5/2008, és qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu.

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) ha definit la violència sexual com:

Tot acte sexual, la temptativa de consumir un acte sexual, els comentaris o insinuacions sexuals no desitjats, o les accions per comercialitzar o utilitzar de qualsevol altre manera la sexualitat d'una persona mitjançant coacció per una altra persona, independentment de la relació d'aquesta amb la víctima, en qualsevol àmbit, inclosos la llar i el lloc de treball"

Així mateix, també assenyala els actes que es consideren violències sexuals:

"La violència sexual abasta actes que van des de l'assetjament verbal a la penetració forçada i una varietat de tipus de coacció, des de la pressió social i la intimidació per força física. La violència sexual inclou però no es limita al següent: violació en el matrimoni o en cites amoroses; violació per desconeguts o coneguts; insinuacions sexuals no desitjades o assetjament sexual (a l'escola, al lloc de treball, etc.); violació sistemàtica, esclavitud sexual i altres formes de violència particularment comunes en situacions de conflicte armat (per exemple fecundació forçada); abús sexual de persones física o mentalment discapacitades; violació i abús sexual de nens; i formes "tradicionals" de violència sexual, com a matrimoni o cohabitació forçats i "herència de vídua"

A nivell legal, i de forma molt controvertida a nivell teòric i de comprensió, es situa una diferència entre abús i agressió:

- Abusos sexuals: el constitueix qualsevol comportament verbal, no verbal o físic no desitjat d'índole sexual que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una dona o de crear-li un entorn intimidador, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest.

- Agressions sexuals: consisteix en l'ús de la violència física i sexual exercida contra les dones i les menors d'edat, que està determinada per l'ús premeditat del sexe com a arma per demostrar poder i abusar-ne.

A més, des d'un punt de vista jurídic/legal el delictes d'agressions sexual es diferencia del delictes d'abús sexual en certs elements clau, com expressa l'article 181 del Codi Penal per a que es pugui qualificar com a delictes d'**abús sexual** no ha hagut d'existir violència ni intimidació, segueixen sent actes que atempten contra la llibertat sexual de la dona tot i que en aquest supòsit la dona no presta el seu consentiment.

Evidentment és un tema summament complex, on l'abús de poder i el consentiment entren a debat, donat que sempre es dona aquest abús de poder i que es reclama un consentiment afirmatiu.

CONTEXT I ELEMENTS EXPLICATIUS

Com de comú és la violència sexual? Les dades de millor qualitat sobre la prevalença de la violència sexual provenen d'enquestes basades en la població. Altres fonts de dades sobre la violència sexual inclouen informes policials i estudis d'entorns clínics i organitzacions no governamentals; no obstant això, com en aquests entorns es notifica solament una proporció petita de casos. Hi ha moltes raons lògiques que expliquen per què les dones no notifiquen sobre la violència sexual, per exemple:

- Sistemes de suport inadequats, vergonya, temor o risc de represàlies, temor o risc de ser assenyalades de culpables, temor o risc de no ser creïble, temor o risc de ser tractades malament o ser socialment marginades

En l'Estudi multipaís de l'OMS (Garcia-Moreno C et al., 2005), entre 0,3% i 12% de les dones van dir haver estat forçades, després dels 15 anys d'edat, a tenir relacions sexuals o a realitzar un acte sexual per algú que no era la seva parella.

Factors comunitaris i socials

Des d'una perspectiva de salut pública, els factors comunitaris i socials poden ser els més importants per identificar formes de prevenir la violència sexual abans que es produeixi, ja que la societat i la cultura poden recolzar i perpetuar creences que aproven la violència. Els factors vinculats amb taxes més elevades de violència sexual perpetrada per homes inclouen els següents:

- Normes tradicionals i socials favorables a la superioritat masculina (per exemple, considerar que les relacions sexuals siguin un dret de l'home en el matrimoni, que les dones i les nenes siguin responsables de mantenir sota control els desitjos sexuals dels homes o l'anomenada "cultura de la violació");
- Sancions jurídiques i comunitàries poc rigoroses contra la violència.

DETECCIÓ

Exemples de conseqüències de la violència i la coacció sexual per a la salut de les dones:

SALUT REPRODUCTIVA	<ul style="list-style-type: none">• Traumatisme ginecològic• Embaràs no planejat• Avortament insegur• Disfunció sexual• Infeccions de transmissió sexual (ITS), inclosa la infecció per VIH• Fístula traumàtica
SALUT MENTAL	<ul style="list-style-type: none">• Depressió• Trastorn per estrès posttraumàtic• Ansietat• Trastorns de la son• Síntomes somàtics• Comportaments suïcides• Trastorn del pànic• Consum de substàncies (incloent l'alcohol)
CONDUCTUALS	<ul style="list-style-type: none">• Comportament d'alt risc (per exemple, relacions sexuals sense protecció, iniciació sexual consensual molt jove, multiplicitat de companys íntims, abús d'alcohol i altres grogues)• Major risc de perpetrar (els homes) o de sofrir (les dones) violència sexual posteriorment
RESULTATS MORTALS	Mort per: <ul style="list-style-type: none">• Suïcidi• Complicacions per embaràs• Avortament insegur• VIH• Assassinat durant la violació o en defensa de "l'honor"• Infanticidi d'un nen o nena nascuda com a resultat d'una violació

- Davant d'un matrimoni forçat s'estableix una relació de submissió, primer als pares i després a la parella.
- Aquesta situació pot generar sentiments de baixa autoestima, depressió, somatitzacions, insomni, ansietat i risc de suïcidi.
- Un matrimoni forçat implicarà relacions sexuals no consentides que es troben incloses en el codi penal com a delictes contra la llibertat sexual, així mateix, pot ser víctima d'altres delictes.
- La víctima pot patir solitud i aïllament social voluntari o involuntari.
- Hi ha casos d'abandonament o relleu per noves parelles més joves escollides.
- La víctima pot patir problemes econòmics i d'exclusió social.
- Hi haurà més risc de contreure malalties de transmissió sexual.
- El risc de mort o lesions en embarassos no desitjats en menors de setze anys és cinc vegades més elevat que en embarassos de dones adultes.
- Un fill no desitjat pot generar problemes de vincle i de relació.

ESTÀNDARDS DE SERVEI DELS MATRIMONIS FORÇATS

Professionals de la xarxa

- Garantir la formació i capacitació de les persones professionals per assegurar competències (habilitats, coneixements i actituds) sobre:
 - Les diferents situacions de risc i els seus indicadors, per tal d'assegurar la detecció precoç dels casos de matrimonis forçats.
 - Les especificitats de la violència en els casos de matrimonis forçats, contextualitzant-la com una manifestació de la violència masclista en l'àmbit social i comunitari.
 - L'abordatge més adequat en els processos de recuperació, tant en els casos de matrimonis forçats evitats, com consumats, per tal de formar especialistes en aquesta matèria.
 - L'abordatge diferencial entre els casos de matrimonis forçats amb dones menors d'edat i dones majors d'edat.
 - La interculturalitat (incloent-hi l'ètnia gitana). És molt important que les persones professionals parteixin d'un posicionament no etnocèntric i que coneguin la diversitat cultural.

Intervenció amb dones, adolescents i nenes en risc o situació de matrimoni forçat

Estàndards que incidiran en la prevenció i sensibilització

- Reforçar les accions dirigides a assegurar l'escolarització obligatòria de les nenes, per exemple, amb registres d'absentisme escolar.
- Promoure campanyes de sensibilització, adreçades a la població en general, visualitzant les diferents formes interculturals de viure el matrimoni.

Estàndards que incidiran en la millora de l'atenció

- Adaptar les intervencions tenint en compte els factors següents:
 - Si és una situació de risc o una situació de consumació.
 - En el cas de menors, si és un acte consentit i desitjat per la menor o no (amb coaccions i amenaces).

Coordinació entre professionals i els procediments

- Identificar les persones professionals i/o equips amb expertesa en violència sexual, tant de la xarxa pública com de l'associativa, promovent que formin part dels circuits, per tal de millorar la competència tècnica de les persones professionals que participen en la intervenció.
- Identificar, als circuits territorials, els recursos específics per a violència sexual, així com les persones referents especialitzades de cada un d'aquests serveis.

PROTOCOLS O DOCUMENTACIÓ DE REFERÈNCIA

- OMS. (2013) Comprender y abordar la violencia contra las mujeres. Consecuencias para la salud.
- Catalunya. Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 5123 de 2 de març de 2008.
- España. Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. Boletín Oficial del Estado de 24 de noviembre de 1995, núm. 281.

7.6. ÀMBIT COMUNITARI: MATRIMONIS FORÇATS

DEFINICIÓ

Matrimoni forçat és aquell que es produeix sense el consentiment vàlid de, com a mínim, un dels membres i que ha estat forçat per terceres persones, que solen ser de l'entorn familiar, que s'atorguen la facultat de decisió i pressionen perquè es produeixi el matrimoni. Quan el matrimoni forçat es produeix amb persones menors de 18 anys, s'entén com a *matrimoni prematur*.

CONTEXT I ELEMENTS EXPLICATIUS

Els matrimonis forçats són aquells en els quals almenys un dels contraents ha estat forçat, física o psicològicament, a contreure matrimoni. La majoria de les vegades aquesta coacció prové de l'entorn familiar de la víctima.

Els matrimonis forçats són una pràctica arrelada en certes comunitats del Nord d'Àfrica, Orient proper i Orient mitjà, Àsia meridional, Amèrica Llatina i certs col·lectius d'ètnia gitana. S'associa amb la pobresa i amb zones rurals. En els casos de matrimonis forçats desobeir els designis de la família s'associa amb un atac a l'honor familiar.

Diferents són els matrimonis pactats, on les famílies dels contraents han estat els qui han pactat el matrimoni, generalment quan els cònjuges era nens/as, però en aquest cas, els esposos accepten i consenten a casar-se.

També es tracta d'un cas diferent, els matrimonis simulats (o també denominats de conveniència o en frau de llei), on els cònjuges es casen lliurement però perseguint finalitats diferents a les assignades comunament a la institució matrimonial (quan s'utilitza el matrimoni, per exemple, per aconseguir la nacionalitat de forma més ràpida, per aconseguir un determinat benefici econòmic, per regularitzar la situació administrativa d'un dels cònjuges, o fins i tot per poder entrar en un determinat territori nacional a través de la re agrupació familiar).

En ocasions s'inclou en la definició de matrimonis forçats els matrimonis forçosos sobrevinguts: aquells inicialment contrats de forma voluntària però que no poden ser dissolts doncs mitjançant la coacció s'obliga a un o tots dos cònjuges a romandre junts (Igareda, 2013).

A Catalunya, el matrimoni forçat té una presència important a causa de la realitat de moviments migratoris, que la converteixen en un territori d'acollida per a nous projectes vitals d'una col·lectivitat de persones important amb una àmplia diversitat de procedències. Amb el flux migratori de les persones, viatgen algunes pràctiques fortament arrelades en la seva cultura. En alguns casos, aquestes pràctiques són manifestament contràries al marc legal vigent a Catalunya i també als drets humans, com és el cas dels matrimonis forçats.

Els matrimonis forçats poden afectar tant majors d'edat com menors, tant nens com nenes. Amb tot, i per al coneixement que aporten tant els estudis com la casuística sobre la qual treballem, les víctimes principals d'aquesta pràctica són noies joves, algunes d'elles menors d'edat. El matrimoni forçat constitueix una vulneració greu dels drets humans.

MOTIVACIÓ

Els matrimonis forçats s'estableixen per diverses raons, les principals es poden agrupar en l'honor familiar, la tradició i la religió, però també poden tenir una base econòmica o migratòria.

GEOGRAFIA DE LA PRÀCTICA

Els matrimonis forçats són una pràctica que segueix vigent en els països i les comunitats d'origen d'algunes persones immigrades i també en col·lectius com l'ètnia gitana que estan desenvolupant el seu projecte de vida a Catalunya. La pràctica dels matrimonis forçats està molt estesa geogràficament: Àfrica subsahariana: República Democràtica del Congo, Níger, Uganda, Mali, Burkina Faso, Moçambic, Malawi, Costa de Marfil, Camerun, Benín, Senegal i Gàmbia. Nord d'Àfrica: Marroc, Tunísia, Algèria, Mauritània, Sudan i Egipte. Pròxim Orient i Orient Mitjà: Turquia, Síria, Iemen, Iraq i l'Índia. Àsia Meridional: Afganistan, Bangladesh, Nepal, Indonèsia i Xina. Amèrica Llatina: Hondures, Cuba, Guatemala, República Dominicana, Equador, Perú, Bolívia, Brasil i Paraguai. També es dona al nostre país entre col·lectius d'ètnia gitana de diversa procedència. S'ha de tenir en compte que en cap cas, en la identificació de zones o països, s'està parlant d'una pràctica generalitzada, només manifesta que se n'han produït casos (Generalitat de Catalunya, 2014).

INDICADORS DE DETECCIÓ

Àmbit sanitari:

- Acompanyament de familiars a la consulta
- Ansietat i depressió
- Abús de substàncies estupefaents / alcohol
- Trastorns alimentaris
- Autolesions
- Embaràs precoç
- Protecció de la virginitat
- Ideacions suïcides

Àmbit de l'ensenyament:

- Absentisme
- Antecedents familiars
- Canvis en la gestió de l'autonomia personal
- Control de les relacions interpersonals
- Davallada en el rendiment i la motivació escolars
- Exclusió de l'educació per part de qui tutela
- Expressions d'incertesa o temor davant un viatge o el futur
- Restriccions de llibertat
- Prohibició de participació en activitats extraescolars

Àmbit policial:

- Pertànyer a comunitats originàries de països on la pràctica dels matrimonis forçats està estesa o bé pertànyer a col·lectius de diferent procedència amb antecedents d'aquesta pràctica.
- Antecedents de matrimonis forçats a la pròpia família (mare, germanes, etc.).
- Denúncia per desaparició.
- Denúncies relacionades amb altres tipus de violències (violència de gènere, violència domèstica, mutilació genital femenina, etc.).

Àmbit dels serveis socials:

- Antecedents familiars
- Exclusió de l'educació per part de qui tutela
- Persona desapareguda
- Verbalitzacions o expressions d'incertesa o temor
- Organització d'un viatge

Conseqüències en les dones del Matrimonis Forçats

La imposició d'un matrimoni condiona el projecte vital d'una persona.

Ho pot fer de diferents maneres i amb diferents conseqüències físiques i psicològiques:

- Davant d'un matrimoni forçat s'estableix una relació de submissió, primer als pares i després a la parella.
- Aquesta situació pot generar sentiments de baixa autoestima, depressió, somatitzacions, insomni, ansietat i risc de suïcidi.
- Un matrimoni forçat implicarà relacions sexuals no consentides que es troben incloses en el codi penal com a delictes contra la llibertat sexual, així mateix, pot ser víctima d'altres delictes.
- La víctima pot patir solitud i aïllament social voluntari o involuntari.
- Hi ha casos d'abandonament o relleu per noves parelles més joves escollides.
- La víctima pot patir problemes econòmics i d'exclusió social.
- Hi haurà més risc de contreure malalties de transmissió sexual.
- El risc de mort o lesions en embarassos no desitjats en menors de setze anys és cinc vegades més elevat que en embarassos de dones adultes.
- Un fill no desitjat pot generar problemes de vincle i de relació.

ESTÀNDARDS DE SERVEI DELS MATRIMONIS FORÇATS

Professionals de la xarxa

- Garantir la formació i capacitació de les persones professionals per assegurar competències (habilitats, coneixements i actituds) sobre:
 - Les diferents situacions de risc i els seus indicadors, per tal d'assegurar la detecció precoç dels casos de matrimonis forçats.
 - Les especificitats de la violència en els casos de matrimonis forçats, contextualitzant-la com una manifestació de la violència masclista en l'àmbit social i comunitari.
 - L'abordatge més adequat en els processos de recuperació, tant en els casos de matrimonis forçats evitats, com consumats, per tal de formar especialistes en aquesta matèria.
 - L'abordatge diferencial entre els casos de matrimonis forçats amb dones menors d'edat i dones majors d'edat.
 - La interculturalitat (incloent-hi l'ètnia gitana). És molt important que les persones professionals parteixin d'un posicionament no etnocèntric i que coneguin la diversitat cultural.

Intervenció amb dones, adolescents i nenes en risc o situació de matrimoni forçat

Estàndards que incidiran en la prevenció i sensibilització

- Reforçar les accions dirigides a assegurar l'escolarització obligatòria de les nenes, per exemple, amb registres d'absentisme escolar.
- Promoure campanyes de sensibilització, adreçades a la població en general, visualitzant les diferents formes interculturals de viure el matrimoni.

Estàndards que incidiran en la millora de l'atenció

- Adaptar les intervencions tenint en compte els factors següents:
 - Si és una situació de risc o una situació de consumació.
 - En el cas de menors, si és un acte consentit i desitjat per la menor o no (amb coaccions i amenaces).

- La comunitat a què es pertany.
 - Si es tracta d'un o diversos agressors.
 - Si aquest/s agressor/s és/són de la mateixa família o de la comunitat.
- Assegurar que no participin en el procés mediadores i mediadors de la mateixa comunitat. Es recomana, en la majoria dels casos, la conveniència que no hi hagin acompanyants durant les entrevistes.

Coordinació entre professionals i els procediments

- Incorporar, en els circuits territorials de violència masclista, un seguiment dels casos de risc de matrimonis forçats i dels matrimonis forçats consumats, i que hi hagi un servei de referència per a aquests casos que impulsi aquest seguiment.
- Consensuar els procediments d'abordatge dels matrimonis forçats en funció del consens sobre els indicadors de risc.
- Promoure la cooperació internacional amb entitats i institucions dels països d'origen per treballar conjuntament en l'eradicació d'aquesta pràctica.
- Accelerar els convenis bilaterals internacionals per al reconeixement, al nostre país, dels matrimonis i divorcis fets al país d'origen.
- Vetllar per tal que les dones, adolescents o nenes que decideixin o hagin de fer un trencament amb les seves famílies i amb les seves comunitats, puguin restaurar i/o substituir les seves relacions afectives i socials.

PROTOCOLS O DOCUMENTACIÓ DE REFERÈNCIA

- Protocol per a l'abordatge dels matrimonis forçats a la demarcació de Girona, (2014). Generalitat de Catalunya.
- Igareda González, Noelia (2013). "Debates sobre la autonomía y el consentimiento en los matrimonios forzados", *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, nº 47, pp. 203 –219.

7.7 ÀMBIT COMUNITARI: TRATA AMB FINALITAT D'EXPLOTACIÓ SEXUAL

DEFINICIÓ

Tràfic i explotació sexual de dones i menors d'edat: s'entén per explotació sexual "la prostitució forçada, que inclou les situacions de tràfic amb finalitat d'explotació sexual". La prostitució forçada implica, com a forma de violència masclista, la coacció per a l'exercici de la prostitució, però sense donar-se necessàriament la captació, el transport i trasllat de la persona. De la mateixa mane- ra, s'entén per tràfic de persones com "un fenomen independent de la situació de regularitat administrativa per transitar o residir en un territori, ja sigui intern (dins un mateix país) o internacional (a través del creuament de fronteres, d'un país a l'altre)".

CONTEXT I ELEMENTS EXPLICATIUS

La tracta d'éssers humans va ser definida a partir del Protocol per Prevenir, Reprimir i Sancionar la Tracta de Persones, especialment dones i nens, que complementa la Convenció de les Nacions Unides contra la Delinqüència Organitzada Transnacional (2000) com:

“La captació, transport, trasllat, acolliment o recepció de persones, recorrent a l'amenaça o a l'ús de la força o altres formes de coacció, al rapte, al frau, a l'engany, a l'abús de poder o d'una situació de vulnerabilitat o a la concessió o recepció de pagaments o beneficis per obtenir el consentiment d'una persona que tingui autoritat sobre una altra, amb finalitats d'explotació. Aquesta explotació inclourà, com a mínim, l'explotació de la prostitució aliena o altres formes d'explotació sexual, treballs o serveis forçats, l'esclavitud o les pràctiques anàlogues a l'esclavitud, la servitud o l'extracció d'òrgans”.

Aquesta conducta es troba tipificada en l'ordenament jurídic espanyol, a partir de la Llei Orgànica 5/2010, de 22 de juny, per la qual es modifica la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal. A través d'aquesta Llei orgànica es va introduir a l'article 177 bis el concepte de tracta d'éssers humans per primera vegada, realitzant la distinció i tipificant-la per separat el tràfic il·lícit de emigrants.

Aquest article estableix que es castigarà, “al que, sigui en territori espanyol, sigui des d'Espanya, en trànsit o amb destinació a ella, emprant violència, intimidació o engany, o abusant d'una situació de superioritat o de necessitat o de vulnerabilitat de la víctima nacional o estrangera, la captés, transportés, traslladés, acollís, rebés o l'allotgés amb qualsevol de les finalitats següents: a) La imposició de treball o serveis forçats, l'esclavitud o pràctiques similars a l'esclavitud o a la servitud o a la mendicitat, b) L'explotació sexual, inclosa la pornografia c) L'extracció dels seus òrgans corporals”. Tal com es comentarà posteriorment en l'anàlisi del marc jurídic, a partir de la Llei orgànica 1/2015, de 30 de març, per la qual es modifica la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre del Codi Penal, s'afegeix dues modalitats més: el tràfic amb la finalitat de realitzar activitats delictives i el tràfic per a matrimonis forçats.

Garrido, Velocci i Valiño (2011) estableixen que la tracta d'éssers humans és una vulneració dels Drets Humans, però respecte la tracta amb finalitats de prostitució forçada a més, el caràcter vulnerador d'aquest és la violència masclista, per això es deu abordar des d'una perspectiva de gènere juntament amb una perspectiva de Drets Humans.

L'imaginari col·lectiu que envolta l'àmbit de la tracta amb finalitats de prostitució forçada està impregnat d'una visió estigmatitzada, és a dir, actua com un eix transversal que es construeix a partir de l'estigma de la prostitució, independentment de si aquesta activitat es desenvolupa de manera forçada o no, en una situació de violència o per decisió pròpia.

En aquest sentit, cal diferenciar les realitats de la prostitució no forçada, és a dir de les realitats de les dones que han decidit exercir prostitució, d'aquelles que s'emmarquen en una situació de violència. Entre les primeres, el debat social i polític és evident i es basa en postures ideològiques sobre la legitimitat de la capacitat de decidir de les dones que exerceixen prostitució. Permetre

que aquestes postures incideixin sobre les polítiques públiques i la intervenció en aquelles situacions de prostitució forçada, és a dir enfront de la violència de forçar a dones a l'exercici de la prostitució per sobre de les seves decisions, implica d'una banda vulnerar els drets de les dones que es consideren treballadores del sexe i per unes altres no elaborar ni desenvolupar estratègies adequades per a la lluita contra la tracta amb finalitats de prostitució forçada.

La presència de l'estigma social marca totes les intervencions que envolten l'exercici de la prostitució, independentment de si es tracta de prostitució forçada o no. És imprescindible tenir consciència d'aquest imaginari social per abordar les intervencions i pràctiques entorn a la lluita contra la tracta amb finalitats de prostitució forçada sense caure en la reproducció de judicis i estereotips que poden determinar les actuacions professionals i reforçar les situacions de violència que sofreixen les dones en aquesta situació.

De la mateixa manera, les polítiques públiques existents en l'Estat espanyol i a Catalunya han de ser analitzades des d'un punt de vista crític, ja que no estan exemptes d'aquesta mirada col·lectiva plena de valors morals i creences assentades en una construcció social. És justament, a l'hora de realitzar la seva instauració, de passar de la teoria a la pràctica, quan es troben certs buits que reflecteixen aquest imaginari.

La "víctima perfeta" seria aquella que compleix amb les reaccions i actituds predeterminades des de certs estereotips. Aquella que per trobar-se desposseïda de les seves eines personals demostra obertament la condició de víctima. Aquella que a més es torna "permeable i adaptable" a les regles imposades per la institució que la rep. Per tant, el concepte respon a l'imaginari social sobre el que s'espera del comportament de les dones categoritzades com a víctimes de violència (Genera, Observatori DESC i Grup Antígona UAB, 2011).

ESTÀNDARDS DE SERVEI DEL TRÀFIC I EXPLOTACIÓ SEXUAL DE DONES I NENES

Professionals de la xarxa

- Garantir la formació i capacitació de les persones professionals per assegurar les competències (habilitats, coneixements i actituds) sobre:
 - El marc legal i els aspectes judicials, policials, socials, laborals i sanitaris que intervenen en l'abordatge del tràfic i explotació sexual de dones i nenes.
 - Indicadors per identificar possibles víctimes.
 - L'avaluació dels factors de risc i de protecció de les dones i els professionals.
 - Els procediments d'atenció, incloent-hi habilitats comunicatives, per tal d'establir vincles de confiança.
 - Els diversos recursos i serveis existents i les intervencions que realitzen en l'àmbit del tràfic i explotació sexual de dones i nenes.
 - Les dinàmiques migratòries, la diversitat cultural i les diferents realitats de la prostitució, fent especial èmfasi en la desconstrucció dels mites, creences i estereotips, i defugint l'estigmatització i els prejudicis personals. L'abordatge específic en els casos de nenes i noies adolescents.

Intervenció amb dones víctimes del tràfic i explotació sexual de dones i nenes

- Garantir, en qualsevol moment del procés, el respecte dels drets de les dones, independentment de la seva situació administrativa i/o disposició de la documentació que acrediti la seva identitat.
- Garantir, en qualsevol moment del procés d'intervenció, la seguretat de les dones i professionals, fent una avaluació dels factors de risc en cada cas i extremant les mesures de seguretat en tot el procés i els procediments, especialment en l'elecció designació dels espais d'atenció, de les persones professionals i dels recursos de mediació cultural.
- Prioritzar, quan es tracta de menors adolescents en situació de tràfic i explotació sexual de dones i nenes, la seva experiència o situació com a víctima de "trata", respectant el marc legal i valorant en cada cas els recursos més adients per oferir una atenció adequada a la seva situació.
- Conèixer en profunditat la situació integral i en context de: la tipologia de la xarxa, el vincle de dependència i els riscos sobre les dones i el seu entorn, tant als països d'origen com al de destinació.

Coordinació entre professionals i els procediments

- Garantir la intervenció coordinada en tots els territoris catalans sobre les diferents realitats i formes de tràfic i explotació sexual de dones i nenes, amb la participació i l'experiència de les entitats socials, recursos, serveis i administracions.
- Garantir la coordinació entre els diferents cossos policials, atenent les diferents atribucions de competències, així com la participació de tots els cossos de seguretat en els circuits territorials.
- Garantir la coordinació intradepartamental i interinstitucional, especialment amb l'administració central i representacions estrangeres, identificant els àmbits d'especial atenció per a l'abordatge dels casos de tràfic i explotació sexual de dones i nenes.
- Promoure la coordinació amb els països d'origen per tal d'intercanviar informació, millorar la prevenció i actuar conjuntament davant situacions concretes.

A partir de l'informe realitzat en 2012 per la Defensora del Poble, es pot extreure que en 2011, van ser identificades un total de 848 víctimes de trata d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual a Espanya. Indicadors per a la identificació de víctimes de trata d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual

PROTOCOLS O DOCUMENTACIÓ DE REFERÈNCIA

- Garrido, L., Velocci, C. & Valiño, V. (2011). Análisis sociojurídico de la trata con fines de explotación forzada: Herramientas para una intervención desde una perspectiva de derechos. Observatorio Desc.
- Unión Europea. Convención de las Naciones Unidas contra la delincuencia organizada transnacional y sus protocolos, Convención de Palermo (2000).
- Gobierno de España. Defensor del Pueblo. La trata de seres humanos en España: víctimas invisibles. Madrid: Defensor del Pueblo, 2012. Informes, estudios y documentos; 30.
- Fiscalía. Protocol Marc de Protecció de les víctimes de tràfic d'éssers humans a Catalunya, de 17 d'octubre de 2013.

8. MAPA DE RECURSOS

S'ha creat un mapa de recursos municipals i comarcals que incorporen la diversitat de serveis i entitats que es troben a la comarca del Vallès Occidental o que s'hi pot accedir des de la comarca. El mapa de recursos és un element imprescindible de treball en xarxa i integral. Cal tenir en compte que el mapa aglutina tots els àmbits de treball: serveis especialitzats, serveis d'atenció a la infància en risc, cossos de seguretat, àmbit judicial, serveis sanitaris, àmbit laboral i entitats especialitzades en violència masclista.

SERVEIS ESPECIALITZATS

SIAD.

Serveis Socials Bàsics.

Serveis especialitzats de la Generalitat.

Serveis d'atenció i acolliment d'urgències.

Altres serveis d'acolliment.

Teleassistència mòbil per a víctimes de violència de gènere.

SERVEIS D'ATENCIÓ A LA INFÀNCIA EN RISC

COSSOS DE SEGURETAT

Policia Local.

Mossos d'esquadra.

SERVEIS DE L'ÀMBIT JUDICIAL

Serveis d'orientació jurídica.

Ministeri fiscal.

Unitats de medicina forense.

Jutjats VIDO.

Torns d'ofici.

SERVEIS SANITARIS

Centres d'Atenció Primària.

Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (PASSIR).

Centres de Salut Mental.

ÀMBIT LABORAL

Serveis Locals d'Ocupació.

Oficines de Treball de la Generalitat.

ENTITATS ESPECIALITZADES EN VIOLÈNCIA MASCLISTA

9. ACRÒNIMS I GLOSSARI

ACRÒNIMS

CAP Centre d' Atenció Primària en salut

CAS Centre d' Atenció i Seguiment a les Drogodependències

CASSIR Centre d' Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva

CIRD Centre d'Informació i Recursos per a Dones

CP Codi Penal

CSMA Centre de Salut Mental d' Adults

CSMIJ Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil

EBAS Equip Bàsic d'Atenció Social

GI Grameimpuls

LEC Llei d'enjudiciament civil

LECRimLlei d'enjudiciament criminal

LOPJ Llei orgànica del poder judicial

MMEE Mossos d'Esquadra

ODAF Oficina d'Atenció a les Famílies – Serveis Socials Bàsics

PL Policia local

GLOSSARI

Abús: Mofar-se o perjudicar alguna persona que ens ha donat afecte i/o confiança. Un denominador comú de totes les formes d'abús són el poder i l'autoritat. L'abús es dona quan una persona més forta i poderosa aprofita l'avantatge que té sobre una altra persona no tan forta o poderosa. La relació d'abús implica imposició i inducció ja sigui en l'aspecte físic, en l'emocional, en el sexual o en el moral.

Abús en la parella: Conjunt de lesions físiques i/o psíquiques resultants de les agressions reiterades d'una persona vers la seva parella a la qual està o ha estat unit afectivament.

Addicció: Dependència de la persona a un producte o a una conducta de la qual no pot o no és capaç d'alliberar-se encara que la perjudiqui.

Agressió: És un atac a un altre per causar danys a la víctima. Pot ser física o psíquica. Suposa emprar intencionadament la violència per fer mal a una altra persona.

Agressió sexual: Ús de la violència física i sexual exercida sobre les dones majors o menors d'edat, determinada per l'ús premeditat del sexe com a arma per a demostrar-ne el poder i abusar-ne.

Amençar: Donar a entendre que es vol fer mal a una altra persona.

Angoixa: manifestació externa de les dificultats d'un individu per a resoldre els seus conflictes. Estat d'inquietud en que es troba una persona que espera, de forma imminent, un esdeveniment (real o no) dramàtic, del qual generalment no coneix ni el seu origen ni les conseqüències que en pugui tenir. Es caracteritza pel desconcert, la incertesa i la por, acompanyats de símptomes com ara: palpitations, pal·lidesa, dificultat respiratòria suor, tremolors, etc.

Ansietat: Condició emocional que es troba íntimament lligada a l'emoció bàsica de por. La conseqüència més extrema d'un estat emocional d'ansietat és la inhibició davant les circumstàncies que la provoquen.

Assertivitat: Capacitat d'afirmar-se en sí mateix/a, responent d'acord a les pròpies necessitats, idees, possibilitats i sentiments.

Autoestima: Valoració positiva d'un/a mateix/a.

Assetjament sexual: Conducta verbal o física de caire sexual o altres comportaments fonamentats en el sexe que vulneren la dignitat de la dona i de l'home a la feina, i que són considerades ofensives i no desitjades per la víctima.

Assetjament per raó de sexe: Qualsevol comportament no desitjat relacionat amb el sexe d'una persona en ocasió de l'accés al treball remunerat, la promoció en el lloc de treball, l'ocupació o la formació, que tingui com a propòsit o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat de les dones i de crear-los un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu.

Atenció: Accions destinades a una persona perquè pugui superar les situacions i les conseqüències generades per l'abús en els àmbits personal, familiar i social, tot garantint-ne la seguretat i facilitant-li la informació necessària sobre els recursos i els procediments necessaris perquè pugui resoldre la situació.

Conflicte: Intercanvi o confrontació d'opinions diverses. Situació en la qual dues o més parts estan en desacord o tenen interessos diferents.

Control: Acció de comprovar, inspeccionar, dirigir o manar.

Corresponsabilitat: La realització de tasques independentment al sexe de cadascú.

Coeducació: És l'educació que afavoreix la interacció entre nenes i nens, noies i nois, amb la clara finalitat de superar els estereotips i les discriminacions.

Culpa: És el sentiment negatiu que té una persona que pensa que ha actuat malament. És una sensació subjectiva, ja que pot correspondre o no a una infracció de la llei o de les normes ètiques acceptades, depèn dels propis valors.

Denúncia: Notificació a l'autoritat competent d'una transgressió de la llei. Document en què consta aquesta notificació.

Dependència: Addicció de la persona a un producte o a una conducta de la qual no pot o no és capaç d'alliberar-se encara que la perjudiqui.

Detecció: Posada en funcionament de diferents instruments teòrics i tècnics que permetin identificar i fer visible la violència masclista, tant si apareix de forma precoç com de forma estable, i que permetin també conèixer les situacions en les quals s'ha d'intervenir, per tal d'evitar-ne el desenvolupament i la cronicitat.

Discriminar: Establir diferències en els drets o en el tracte que es dona a una persona per raó de raça, sexe, religió, etc.

Discriminació per raó de sexe: Discriminació que es produeix quan una persona és tractada de manera diferent pel fet de pertànyer a un determinat sexe i no per la seva aptitud, competència o capacitat individual. Tota distinció, exclusió, restricció o preferència per raó de sexe que té per objectiu o per resultat limitar o anul·lar a la dona el reconeixement, el gaudi o l'exercici de les llibertats fonamentals en les esferes política, econòmica, social, cultural, civil o qualsevol altra.

Estereotip de gènere: Conjunt d'actituds, clixés, concepcions, opinions o imatges convencionals, simplifícades, generalitzades i moltes vegades equivocades, que adjudiquen característiques, capacitats i comportaments a les dones i als homes. Són simplistes i uniformitzen a les persones.

Gènere: Construcció cultural i social que defineix les diferents característiques emocionals, afectives i intel·lectuals i els comportaments que cada societat assigna com a "propis" i "naturals" a dones i a homes. El gènere s'aprèn i pot ser educat, canviat i manipulat.

Indefensió: Manca de defensa, abandonament, desemparament.

Indefensió apresada: Síndrome mitjançant el qual la persona aprèn que, faci el que faci, sempre serà maltractada, que no pot controlar ni detenir la conducta de la parella i que qualsevol acció d'ella pot provocar un mal pitjor envers a sí mateixa o envers altres.

Ira: És un estat emocional que l'ésser humà experimenta davant algunes situacions de la vida quotidiana i que exerceix una funció d'adaptació. Té un efecte de subministrament d'energia que pot ajudar a mobilitzar els recursos propis per fer front a les frustracions i per resistir les situacions que amenacen la integritat física i psicològica de l'individu.

Masclisme: Discriminació sexual, de caràcter dominant, adoptada pels homes. Lleis, normes, actituds i trets socioculturals amb la finalitat implícita i explícita de procurar, mantenir i perpetuar la supeditació de la dona a l'home a tots els nivells: sexual, procreatiu, laboral i afectiu.

Mutilació genital femenina o risc de patir-la: Inclou qualsevol procediment que impliqui una eliminació total o parcial dels genitals femenins o en produeixi lesions, encara que hi hagi consentiment exprés o tàcit de la dona.

Patriarcat: Estructura bàsica de les societats que es caracteritza pel domini dels homes sobre les dones i la descendència.

Precarietat econòmica: Percepció d'ingressos igual o inferior a l'indicador de renda de suficiència de Catalunya que s'estableix anualment.

Prevenció: acció orientada a evitar un perjudici, intervenint anticipadament sobre les seves causes o de detectar-la precoçment.

Responsabilitat: Qualitat de ser responsable; obligació de respondre d'alguna cosa.

Rol: Paper assignat a cada persona.

Sexe: Atribut innat de les persones determinat per la naturalesa que estableix diferències físiques, biològiques i anatòmiques entre dones i homes.

Sexisme: Tendència a valorar les persones segons el seu sexe. Conjunt d'actituds i comportaments que neguen els drets a la llibertat i a la igualtat a les persones d'un determinat sexe. Discriminació sexual, de caràcter dominant.

Socialització: Procés a partir del qual les nenes i els nens interioritzen les normes i els valors de la seva societat.

Tolerar: Suportar, amb indulgències, una cosa que desaprovem.. Permetre una cosa sense consentir-la expressament.

Trauma: Efectes que desencadena en l'organització psíquica de la persona aquell esdeveniment o experiència de gran significat, davant el qual no pot respondre de manera adequada.

Víctima: Persona afectada per un procés que li produeix dany, patiment o perjudici.

Victimització: Procés mitjançant el qual una persona arriba a ser víctima.

Victimització primària: Trauma inicial pel qual una persona resulta víctima.

Victimització secundària: Fase de recaiguda en el dany o patiment sofert per la víctima, quan aquesta pren contacte amb institucions o professionals relacionats amb la intervenció sobre el seu problema.

Violència: Acte d'abús d'una persona cap a una altra. Tot acte que suposa un atemptat per a la vida, la integritat física i/o psíquica, o la llibertat d'una persona, o que compromet greument el desenvolupament de la seva personalitat.

Violència familiar: Tot acte o omissió d'un membre d'aquesta família envers un altre membre amb conseqüències negatives per a aquest altre i que té com a resultat un dany físic, psíquic o en el seu desenvolupament.

Violència de gènere: El conjunt de lesions físiques i/o psíquiques resultants de les agressions repetides de l'individu cap a la seva parella, o persona amb qui està o ha estat unit per una relació d'afectivitat.

Violència masclista: Violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat.

10. BIBLIOGRAFIA

Ajuntament de Barcelona (2011) RVD-BCN. Protocol de valoració del risc de violència contra la dona per part de la seva parella o ex parella.

Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological Models of Human Development.

Caceres, C. (2005). Assessing young people's non-consensual sexual experiences: lessons from Peru. Sex without Consent: Young people in Developing Countries. London and New York, Zed Books, 127-138.

Cantera (1999) Te pego porque te quiero. Ed. UAB

Consell Comarcal de l'Anoia (2013) Protocol d'atenció a la infància i l'adolescència en situació de risc o maltractament

Consell Comarcal del Bages. (2013). Protocol per a la intervenció en situacions de maltractament a la infància i l'adolescència a la comarca del Bages

Consell Comarcal del Bages. (2015). Guia d'acollida per a infants i adolescents víctimes de violència masclista en el nucli familiar a la xarxa del Bages

Consell de relacions laborals de Catalunya. (2015). Protocol per a la prevenció i abordatge de l'assetjament sexual i per raó de sexe a l'empresa.

Contreras J et al. (2010). Sexual violence in Latin America and the Caribbean: a desk review. Pretoria, Sexual Violence Research Initiative.

CCOO (2014). Guia sindical sobre violències masclistes a la feina. Secretaria de la Dona de CCOO de Catalunya. Barcelona, 2014.

España. Defensor del Pueblo. (2012). La trata de seres humanos en España: víctimas invisibles. Madrid: Defensor del Pueblo, Informes, estudios y documentos; 30.

Ferreira.G (1992) "Hombres violentos, mujeres maltratadas" Ed. Sudamericana

Ferreira G. (1995). Hombres violentos. Mujeres maltratadas Aportess a la investigacion y tratamiento de un problema social. Buenos Aires. Ed. Sudamericana

Ferreira, G. (1999). La mujer maltratada. Un estudio sobre las mujeres víctimas de la violència domestica. Buenos Aires. Ed. Sudamericana.

Garcia-Moreno C et al. (2005) Estudio multipaís de la OMS sobre salud de la mujer y violència doméstica contra la mujer: primeros resultados sobre prevalencia, eventos relativos a la salud y respuestas de las mujeres a dicha violencia. Ginebra, OMS.

Genera, Observatori DESC i Grup Antígona UAB, (2011). Análisis Socio-jurídico de la trata con fines de explotación forzada: Herramientas para una intervención desde una perspectiva de Derechos.

- Generalitat de Catalunya. (2007). Secretaria d'Immigració. Departament d'Acció Social i Ciutadania, Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina.
- Generalitat de Catalunya. (2009). Departament de Salut. Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya.
- Generalitat de Catalunya. (2009). Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats al Treball,. Totes i tots per una bona feina. Prevenim la violència vers les dones en l'àmbit laboral.
- Generalitat de Catalunya. (2012). Secretaria de Família. Departament de Benestar i Família. Protocol marc i orientacions d'actuació contra el maltractament a les persones grans.
- Generalitat de Catalunya. (2013). Protocol de Joventut d'abordatge de la Violència Masclista. Guia pràctica per a professionals de Joventut per orientar l'actuació en violència masclista amb persones joves.
- Generalitat de Catalunya. (2013) Protocol Marc de Protecció de les víctimes de tràfic d'éssers humans a Catalunya.
- Generalitat de Catalunya (2014). Comarques de Girona. Protocol per a l'abordament dels matrimonis forçats.
- Hernández, R. P., & Gras, R. M. L. (2005). Víctimas de violencia familiar: Consecuencias psicológicas en hijos de mujeres maltratadas. *Anales de psicología*, 21(1), 11- 17.
- Igareda González, Noelia (2013). "Debates sobre la autonomía y el consentimiento en los matrimonio forzados", *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, nº 47, pp. 203 – 219.
- Institut Català de les Dones. (2009). Protocol marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista.
- Lagarde, M. (2008) Antropología, feminismo y política. Violencia feminicida i DDHH de las mujeres. Congreso de Antropología. San Sebastián
- Morales Pijoan, S. (2014). El Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina a Girona.
- Olaya, M. A. (2006). Derechos sexuales y reproductivos. Derechos humanos y mujeres: teoría y práctica.
- OMS. (2008) Unsafe Abortion. Global and regional estimates of the incidence of unsafe abortion and associated mortality in 2008. Ginebra.
- Organización Mundial de la Salud. (2011) Violencia contra la mujer: violencia de pareja y violencia sexual contra la mujer. Nota descriptiva N°. 239. Ginebra.
- Organización Mundial de la Salud. (2013). Comprender y abordar la violencia contra las mujeres. Consecuencias para la salud.
- Sanz, F. (1995) Los vínculos amorosos. Ed Kairós.
- Tamaia et als. (2014) Manual de formació en prevenció de violència masclista. Estimar no fa Mal. Institut Català de les Dones.
- Ubieto, J.R (2009) El trabajo en red: usos posibles en educación, salud mental y servicios sociales. Ed. Gedisa
- Unión Europea. (2000). Convención de las Naciones Unidas contra la delincuencia organizada transnacional y sus protocolos, Convención de Palermo.

Unite for children, UNICEF. (2013). Female Genital Mutilation/Cutting: A statistical overview and exploration of the dynamics of change.

Watts, C., & Zimmerman, C. (2002). Violence against women: global scope and magnitude. *The lancet*, 359 (9313), 1232-1237.

Walker, L. (1979). *Battered women*. New York, Harper & Row, Publishers.

NORMATIVA Y LEGISLACIÓ

Consell d'Europa. (2011). *Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció y lluita contra la violència contra les dones y la violència domèstica*.

Ley Orgánica 1/2004, de 20 de Diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 313 de 29 de Diciembre de 2004

Ley 4/2015, de 27 de abril, de Estatuto de la Víctima del delito. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 101 de 27 de abril de 2015.

Llei 5/2008, de 24 de abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 5424, p. 57517, de 20 de juliol de 2009.

Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 10 de 12 de enero de 2000.

Llei Orgànica 8/2015, de 22 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a la adolescència. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 175 de 23 de Julio de 2015.

Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 281 de 24 de noviembre de 1995.

Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les Bases de Règim local. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 80 de 3 d'abril de 1985.

Llei de l'Estatut dels Treballadors, aprovat per Reial decret Legislatiu 1/1995, de 24 de març. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 75, de 29 de marzo de 1995, pàgines 9654 a 9688. *Nacions Unides. (1993). Conferencia Mundial sobre Drets Humans. Viena*.

ONU. (1979). *Convenció sobre la eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona*.

ANNEXOS

INFORME ASISTENCIAL (PSICOLÒGIC)

Noms i cognoms:

Data de naixement:

Data de realització de l'informe:

Realitzat per:

Motiu de la consulta:

Antecedents mèdics personals i familiars:

Avaluació del maltractament:

A l'exploració psicopatològica inicial:

Avaluació i tractament:

Proves psicomètriques efectuades:

Orientació diagnòstica:

Orientació terapèutica:

PLA DE SEGURETAT PER A LES DONES VÍCTIMES DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Quan conviu amb la parella

Per augmentar la seguretat en les relacions de parella:

- Tenir a mà números de telèfon importants per a mi i per als meus fills o filles.
- Puc explicar als meus veïns o veïnes el que em passa i demanar-los que truquin a la policia si escolten sorolls estranys a casa meva.
- Si me'n vaig, puc anar a (fer llista de llocs).....
- Puc deixar diners extra, còpia de les claus, roba i còpia de documents importants a:.....
.....
- Si me'n vaig m'emportaré:
- Per a la meva seguretat i independència: portaré monedes per fer trucades en qualsevol moment, obriré el meu propi compte d'estalvis, prepararé la ruta per al dia que me'n vagi amb els meus fills o filles i revisaré el meu pla de seguretat per tenir-ho tot al dia

Llista de coses per guardar o fer-ne còpia

- Carnet d'identitat – Passaport – Carnet de la seguretat social – Certificats de naixement
- Permisos de treball o residència, si s'escau – Documents de divorci, ordres d'allunyament
- Permisos de treball o residència, si s'escau – Documents de divorci, ordres d'allunyament
- Certificats mèdics, receptes i medicines – Certificats d'educació – Contractes de lloguer, factures
- Diners, cartilles de bancs, targetes de crèdit, talonaris
- Claus: de casa, cotxe, oficina – Carnet de conduir, assegurança del cotxe – Llibre d'adreces, agenda – Fotos, joies, joguines preferides dels infants- Roba de recanvi altres objectes indispensables

Númers de telèfon importants

- Policia
- Telèfon d'ajut
- Amics / amigues
- Veïns / veïnes

Quan ja no conviu amb la parella

- Puc canviar el pany de la porta (quan hi hagi sentència o mesures cautelars), instal·lar una porta de seguretat i una alarma, detectors de fum i llum.
- Informaré i que el meu company ja no viu amb mi i els demanaré que truquin a la policia si el veuen a prop de casa, de mi o dels meus fills o filles.
- Diré a les persones que tenen cura dels meus fills qui té permís per recollir-los. Les persones que tenen permís són:

- Puc explicar a en el treball quina és la meva situació i demanar-li que controli les trucades que rebo.
 - Evitaré botigues, bancs i que utilitzava habitualment amb o sense la meva parella.
 - Obtindrè una ordre d'allunyament del jutjat de, que sempre portaré a sobre i en deixaré una còpia a
 - Si em sento decaiguda i torno a caure en una relació abusiva trucaré a perquè em doni suport i força per relacionar-me amb altres persones.
-
- **Llista de coses per guardar o fer-ne còpia.**
 - Carnet d'identitat
 - Passaport
 - Carnet de la seguretat social
 - Certificats de naixement
 - Permisos de treball o residència, si s'escau
 - Documents de divorci, ordres d'allunyament
 - Certificats mèdics, receptes i medicines – Certificats d'educació – Contractes de lloguer, factures
 - Diners, cartilles de bancs, targetes de crèdit, talonaris
 - Claus: de casa, cotxe, oficina, carnet de conduït, assegurança del cotxe, llibre d'adreces, agenda, fotos, joies, joguines preferides dels infants, roba de recanvi, altres objectes indispensables.
-
- **Números de telèfon importants**
 - Policia
 - Telèfon d'ajut
 - Amics/amigues
 - Veïns/veïnes

RVD-BCN

Protocol de valoració del risc de violència de parella contra la dona

Núm. d'expedient / Núm. d'història: _____ Data de la valoració: / /

Nom i cognoms de la dona: _____

DNI / NIE / Passaport: _____ Data de naixement: / /

Història de conducta violenta de la parella o exparella

	SÍ	NO	ES DESCONEIX
1 Agressions o violència física i/o sexual en els últims 18 mesos cap a la dona o cap a parelles anteriors.	☐	☐	☐
2 Agressions o violència vers terceres persones siguin familiars (fills/filles o d'altres) o no.	☐	☐	☐
3 Agressions a la dona quan estava embarassada.	☐	☐	☐
4 Antecedents policials/judicials de violència vers la parella/exparella (parella actual o altres parelles en episodis anteriors).	☐	☐	☐
5 L'agressor ha trencat mesures judicials de protecció de la dona.	☐	☐	☐

Amenaces i/o abusos greus contra la dona

	SÍ	NO	ES DESCONEIX
6 La dona ha rebut amenaces greus i creïbles, i/o amb ús d'armes respecte la seva integritat física.	☐	☐	☐
7 La dona ha patit un abús emocional i verbal greu en els últims 6 mesos.	☐	☐	☐

Circumstàncies agreujants

	SÍ	NO	ES DESCONEIX
8 La dona comunica al presumpte agressor la voluntat de separar-se o fa menys de sis mesos que s'ha produït la separació.	☐	☐	☐
9 Increment en els últims sis mesos en la freqüència o gravetat dels episodis de violència.	☐	☐	☐
10 El presumpte agressor abusa de drogues i/o alcohol.	☐	☐	☐
11 Diagnòstic o història de trastorn mental sever del presumpte agressor.	☐	☐	☐
12 Tinença o fàcil accés a armes per part del presumpte agressor.	☐	☐	☐
13 Intents o idees de suïcidi per part del presumpte agressor.	☐	☐	☐
14 Control extrem dels actes de la dona per gelosia o similar.	☐	☐	☐

Factors de vulnerabilitat de la dona

	SÍ	NO	ES DESCONEIX
15 Aïllament social i/o manca de recursos personals de la dona, i/o la dona justifica la violència exercida del presumpte agressor, i/o presència de fills/filles menors i/o dependents de la dona.	☐	☐	☐

Percepció de la situació de risc per part de la dona

	SÍ	NO	ES DESCONEIX
16 La dona creu que el presumpte agressor és capaç de matar-la personalment o a través de terceres persones.	☐	☐	☐

SUMA DE RESPOSTES AFIRMATIVES / VALORACIÓ DEL RISC	<input type="text"/>	TOTAL ES DESCONEIX	<input type="text"/>
RISC BAIX (d'1 a 7 respostes afirmatives)	<input type="text"/>	L'RVD-BCN és útil si es disposa d'informació de 7 o més factors de risc . En cas contrari es recomana no fer valoracions definitives fins a completar el nombre mínim de factors de risc esmentats.	
RISC MITJÀ (de 8 a 9 respostes afirmatives)	<input type="text"/>		
RISC ALT (de 10 a 16 respostes afirmatives)	<input type="text"/>		

Altres factors clau per valorar el risc que viu aquesta dona i que es troben a faltar a la llista anterior (enumerar però no puntuar)

Està embarassada en el moment de fer aquesta valoració.

Hi ha indicis que la parella o exparella té intenció de matar-la.

Altres (especificar-los):

-

-

-

VALORACIÓ DEL RISC PER PART DEL O DE LA PROFESSIONAL

La valoració del risc per part del o de la professional es fa a partir dels apartats anteriors (puntuació obtinguda, quantitat de factors de risc sense informació i presència d'altres factors de risc importants per aquesta valoració).

RISC BAIX

RISC MITJÀ

RISC ALT

Observacions d'interès

ACTUACIÓ EN FUNCIÓ DE LA VALORACIÓ DEL RISC ACTUALMENT EXISTENT

CIRCUMSTÀNCIES PREVISIBLES QUE PODEN AUGMENTAR EL NIVELL DE RISC EN EL FUTUR (ALERTA)

(Per exemple: l'agressor surt de la presó, l'agressor torna del país d'origen o d'altres destinacions, etc.)

Professional que fa la valoració:

Nom i cognoms o núm. d'identificació:

Adreça electrònica:

Telèfon/s:

Fax:

DNI / NIE / Passaport:

Adreça:

INSTRUCCIONS ABREVIADES D'ÚS DE L'RVD-BCN

1. Objectiu

Proporcionar als i les professionals que atenen dones que viuen situacions de violència masclista una eina que els ajudi a valorar el risc que a curt termini es produeixin actes violents greus per part de la seva parella o exparella.

2. Característiques

- Incorpora factors de risc contrastats i vàlids per valorar la probabilitat i immediatesa del risc que es produeixin actes violents.
- Té un caràcter indicatiu i no pas probatori. Ajuda el o la professional a valorar el risc que es produeixin actes violents.

3. Funcions

- Valorar el risc.
- Registrar quina actuació es du a terme en funció de la valoració del risc actual existent.
- Alertar sobre possibles circumstàncies previsible que poden augmentar el nivell de risc en el futur.

4. Quan cal utilitzar l'RVD-BCN

- Quan el o la professional té coneixement que la dona viu una situació de violència o ella mateixa ho expressa.
- Sempre que es modifiquin les circumstàncies de la situació en què es troba la dona i que puguin fer variar el risc de violència.
- Preventivament cada 3 mesos.

5. Quan no cal utilitzar l'RVD-BCN

- Quan ja hi ha una valoració actual del risc i no disposem d'informació addicional.
(Per exemple: la dona té protecció policial les 24 hores per mandat judicial; quan ja hi ha un altre servei que ha aplicat el protocol en l'últim mes i les circumstàncies no han canviat des d'aleshores, etc.).
- L'agressor es troba ingressat a presó sense permisos, llevat que:
 - Hi hagi la possibilitat que pugui induir l'agressió a través de tercers (família o d'altres).
 - Estigui prevista la sortida de la presó (permisos o sortida definitiva) i calgui activar la funció d'alerta de l'RVD-BCN.

6. Estructura

6.1 Valoració del risc

- **Llista de factors de risc:** s'han seleccionat un total de 16 factors de risc amb tres opcions de resposta ("sí", "no" i "es desconeix"). Estan agrupats en **cinc categories**:
 1. Història de conducta violenta del presumpte maltractador
 2. Amenaces i/o abusos greus contra la dona
 3. Circumstàncies agreujants
 4. Factors de vulnerabilitat de la dona
 5. Percepció de la situació de risc per part de la dona

Es trobarà la descripció de cada factor de risc a l'últim apartat d'aquestes instruccions.

La suma de respostes afirmatives indica un nivell de risc segons els intervals definits a l'RVD-BCN:

1. Risc baix (d'1 a 7 punts)
2. Risc mitjà (8 o 9 punts)
3. Alt risc (de 10 a 16 punts)

- **Quantitat de factors de risc sobre els quals es disposa d'informació:** aquest protocol és útil si es disposa d'informació de 7 factors de risc o més. En el cas contrari es recomana no fer valoracions definitives fins a completar el nombre mínim de factors de risc esmentats.
- **Presència d'altres factors de risc clau** per valorar el risc que el o la professional troba a faltar a la llista anterior: hi ha factors de risc que, tot i ser importants, es donen solament en alguns casos, motiu pel qual s'ha desestimat incorporar-los a la llista, però sí que cal tenir-los en compte a l'hora de fer la valoració final del risc existent.

Per exemple:

- *Està embarassada en el moment de fer aquesta valoració.*
- *Hi ha indicis que la parella o exparella té intenció de matar-la.*

6.2 Descripció de l'actuació realitzada en funció del risc

Breu descripció de la intervenció duta a terme directament vinculada a la valoració del risc.

6.3 Circumstàncies previsible que poden augmentar el nivell de risc en el futur (alerta)

Per exemple: l'agressor surt de la presó (per permisos o sortida definitiva), l'agressor torna del país d'origen o d'altres destinacions, etc.

7. Metodologia

- Ha d'emplenar el formulari el o la professional que està atenent la dona.
- Ho ha de fer a partir de la informació que li proporciona la mateixa dona i, si hi té accés, també a partir de la informació que li proporcionen altres serveis i la documentació disponible (sentències judicials, etc.).
- Les preguntes no s'han de formular com si es tractés de l'administració d'un qüestionari. Sovint la dona proporciona informació útil de manera espontània, o bé és el o la professional qui pregunta a la dona d'una manera flexible i en el moment oportú en el context d'una entrevista, o, segons el tipus de servei que es tracti i com es trobi la dona, en el decurs de vàries entrevistes.
- No està dissenyat com un qüestionari que la dona pugui emplenar directament.

Certificat / informe acreditatiu de la situació de violència de gènere (*)

Dades de l'organisme que emet l'informe:

En/Na _____ en qualitat de _____ de l'Organisme o entitat:

- Serveis Socials de ¹ _____
- Unitat d'Actuacions de Lluita contra la Violència Familiar i Masclista, de la Secretaria de Família del Departament de Benestar Social i Família.
- Serveis d'Intervenció Especialitzada (SIE) de _____
- Serveis d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD) de _____
- Oficina d'Atenció a la Víctima del Delicte de _____
- Recurs públic d'acollida de _____
- Entitat subvencionada per una Administració Pública concreta per a l'atenció a dones víctimes de la violència de gènere:
 - Denominació: _____
 - Administració que subvenciona, butlletí o diari oficial i data de publicació: _____
 - Tipus de servei: _____

D'acord amb la lletra c) de l'apartat 2 de l'article 2 del Reial decret 1369/2006, de 24 de novembre, pel qual es regula el Programa de Renda Activa d'Inserció per a aturats amb especials necessitats econòmiques i dificultat per trobar ocupació.

FAIG CONSTAR:

Que Na _____, amb DNI/NIE _____ està sent atesa actualment², per aquest organisme / entitat com a víctima de violència de gènere conforme al que es disposa en la Llei Orgànica 1/2004 de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere.

I per deixar-ne constància en la seva presentació davant el Servicio Público de Empleo Estatal, per a la sol·licitud de la Renda Activa d'Inserció, s'expedeix la present en el lloc i data indicats.

A _____, a ____ de _____ de _____

Signatura i segell

(*) No confeccioneu si existeix resolució judicial acordant mesures cautelars penals, Ordre de protecció, resolució judicial concloent el procediment penal o sentència definitiva i ferma condemnant al agressor.

¹ Especifiqueu denominació de l'entitat local.

² No s'inclou entre aquesta assistència aquella que rebí la dona en procés de separació de la seva parella o cònjuge, o de dissolució matrimonial, per a cerca d'habitatge, treball, assistència legal,...

NOTES

Lined area for notes, consisting of multiple horizontal lines.

Carretera N-150, km 15
08227 Terrassa
Tel. 93 727 35 34

@consellvallesoc
www.facebook.com/vallesoccidental
www.ccvoc.cat

Amb el suport de:

**Diputació
Barcelona**

Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball,
Afers Socials i Famílies**